

LA PARAULA CRISTIANA

Pòrtic: La tristesa única

T. BELLPUIG, PREV.	L'Església perseguida	6
LLUIS LÓPEZ I OLIVELLA.	La tragèdia europea	20
F. MASPONS I ANGLASELL.	La sobirania de Catalunya, segons el Tribunal de La Haia	26
JOAN ARÚS I COLOMER.	Oda cristiana	33
ADOLPHE DE FALGAIROLLE.	Les construccions nominals en el francès modern	39

LIBRES & REVISTES: **Judicis d'obres** de Josep Maria de Semprún y Guerrea, de l'abat Jacques Leclercq, per C. (44 i 45); de Josep M. Vilarnau i Cabanas, per L. B. i P. (46); de Lluís Querol i Roso, per Vicent Genovès (46); de Marià Mament, per J. M. Rovira i Artigues (48); de l'Institut germànic de Pedagogia, per V. (48). **Reproduccions i extractes:** La civilització americana i la vida de l'esperit, per Josep Wilbois, a *La Nouvelle Revue des Jeunes* (51); Sobre l'Enciclica "Quadragesimo Anno", per A. D. Sertillanges, O. P. a *La Nouvelle Revue des Jeunes* (54); Qüestió escolar i francmaçoneria, per Mary Macé, a *Etudes* (59); El feminisme entre els "selvatges"; el problema del Matriarcat, a *L'Ami du Clergue* (70). **LES IDEES I ELS FETS:** **Vida religiosa i moral:** El Congrés de juristes francesos sobre la llibertat d'ensenyament (81); Els catòlics al nou Parlament anglès (81); Un programa d'acció per als catòlics anglesos (82); Missatge del President Hoover invitant el poble nordamericà a donar gràcies a Déu (83); Inauguració d'una estàtua de Crist Rei al Brasil (83); Triomf del nom de Déu al Cantó de Tessi (84); Presa de possessió del nou arquebisbe de Praga (84); La Missa de l'Esperit Sant a París (85). **Moviment internacional:** La política argentina (86); La política exterior de Polònia (88); Les eleccions iugoslaves (90).

Rúbrica de la vida d'Espanya.

(Amb llicència eclesiàstica)

Any VIII

Barcelona, gener de 1932

Núm. 85

Redacció i Administració: RIVADENEYRA, 4, 1.er - TEL. 16149

Paraigües - Bastons
Barteres

Ombrel·les - Vanos
Moneders

J. Cardús

Portaferrissa, 10

Barcelona

CAMISERIA, CORBATERIA
ARTICLES DE PUNT

ESPECIALITAT EN
LES CAMISES A MIDA

JAUME SANS

Boqueria, 32

Tel. 16036

BARCELONA

ESTEVE RIERA
Confiter i Pastisser

Pa de luxe
RAMBLA DE CANALETES 9111.
CARRER DE MALLORCA 307 i 309:
PORTAL DEL ANGEL, 18

BARCELONA

LA PARAULA CRISTIANA

ANY VUITÈ
GENER - JUNY 1932

VOLUM XIV

15

B A R C E L O N A

AMB LLICÈNCIA ECLESIASTICA

LA TRISTESA ÚNICA

*N*O ens fa cap mica d'estranyesa l'entusiasme de les nostres es-
querres per l'escola única, malgrat de la contradicció palesa
d'aquest monopoli amb l'ideal de la llibertat, entenguï's com s'en-
tengui. I és que ni la Revolució s'inspira en la llibertat, ni l'Estat
engendrat per ella té cap interès a implantar-la o a fomentar-la. La
Revolució és l'odi al diví i al natural, i l'ambició satànica de subs-
tituir-lo per les seves grolleres manufactures. Invoca hipòcritament
paraules i anhels de la més pura ascendència cristiana, però el seu in-
tent és lluny del que elles signifiquen. Darrera la llibertat, amaga
la rebel·lió; darrera la igualtat, l'odi a tota jerarquia; darrera la fra-
ternitat, la rancúnia contra tota eminència social, ni que sigui gua-
nyada pel mèrit més lledesme.

La Revolució és l'odi a Déu agitant la multitud, i com que no
se suprimeix sinó allò que se substitueix, i Déu és ensems insupri-
mible i insubstituïble, l'Estat fill de la Revolució no té més remei
que esmerçar-se en l'acrobàcia simiesca d'imitar Déu. Per ella, abans
de l'Estat, no hi havia res, i ell és qui ho crea tot. L'Estat posseeix
per un dret idolàtric, imitació grotesca del dret diví, el depòsit comú
del Dret, de la Ciència, de la Riquesa, i si podia, àdhuc de les ener-
gies naturals de l'home i del món. Si possible li fos, ell repartiria
als homes la intelligència, com els vol repartir la cultura i la mi-
nestra.

Ja que no pot fer homes, l'Estat fa ciutadans; ja que no pot
crear intelligències, reclama l'exclusiva d'educar-les. Ell, que va
arranar totes les institucions naturals, totes les flors de civilitat i de
pau amb què quinze segles de Cristianisme havien enriquit l'Eu-
ropa creient; el gran gelós de Déu, que destruí vandàlicament llen-
gües, regions, universitats, nacionalitats naturals, gremis, famílies so-
ques—refugi i orientació de les nostres pagesies—, ara vol destruir
també tots els fogars de cultura que la Religió i la tradició pairal
han creat en aquesta terra rica d'història, i vol substituir-se a tot
amb un gest repugnant d'ignorància universal revestida d'autosufi-
ciència.

Escola única vol dir *intelligència única*, *ciència única*, *ciutadà únic*. Les coses de l'esperit jetes en sèrie, amb motllo. Res d'originalitat, d'espontaneïtat, de personalitat; això són reflexos d'un Poder superior al de l'Estat, del Poder diví, profundament odiat, perquè no depèn de la pròpia supèrbia. Cal destruir en l'home tot el que és diví. Cal deixar-hi només el que hi posi l'Estat. I el resultat fatal és que, odiant Déu, acaben per odiar l'home, guardant tot el seu amor per a l'Idol modern, mil vegades més repugnant que els antics.

L'Escola única no és res més que això. Però, hipòcrites com sempre, els revolucionaris amaguen al poble aquesta filosofia que faria botar totes soles les pedres, i es cobreixen amb draperies humanitàries per fer passar la metzina. Parlen del dret dels infants de la classe pobra a rebre la cultura superior de la mateixa manera que els de la rica. Parlen de la convivència de pobres i rics en aquella edat en què encara no han esclatat els sentiments que congria la diferència de posició per a separar els homes amb tanques insalvables. I darrera aquests sentiments lloables, dignes de l'estudi més acurat per tal de portar-los a la pràctica amb les màximes garanties d'èxit, oculten el verí de l'antireligió i de l'amoralisme estès a tots els infants des de l'edat en què comencen a formar-se les idees i els sentiments bàsics i els gèrmens de les habituds morals que han d'informar tota llur vida.

Així com el socialisme econòmic, que podríem anomenar la classe única, és l'anivellament de tots en la pobresa, el socialisme escolar, o escola única, és l'anivellament de tots en la ignorància. Ignorància religiosa primerament, confessada per ells, amb l'excusa farisaica de no coaccionar la consciència de l'infant, i ignorància moral, conseqüència de la primera, perquè tots els esforços per a muntar una moral independent de la religió han fracassat en la teoria i en la pràctica. I ignorància en tots els ordres, i això per diverses raons: perquè l'Estat, únic pretès pedagog, no sap res; perquè escola única vol dir escola sense rival, sense competència, sense estímulo, vegetar rutinari d'oficina pública, mandra burocràtica tradicional en certes terres. Escola única és ignorància única i extirpació prèvia de tota emergència intel·lectual possible. A la fi, emergència intel·lectual és personalitat, i en l'era revolucionària no pot haver-hi altra personalitat que la col·lectiva, el Pandemòniun engolint tot lluc de vida i de voluntat humana.

Només posant a ensenyar de tot qui no sap res, i privant d'en-

senyar a ningú que sàpiga—definició exactíssima de l'escola única—és possible de receixir a matar tot element diví del món humà, tot element de diversitat. L'Estat és estèril, és orb en l'art de la varietat, només sap fer un rostre, i encara inexpressiu: el del burdocrata; per això voldria convertir tothom en funcionari i que fins els camps jessin tuf d'oficina.

Déu és ric i fecund i no crea dues julles idèntiques, ni dues cares exactes. Per això l'Estat revolucionari odia la diversitat, marca divina, segell august de la saviesa inesgotable, i s'enfelloneix davant les llengües, i davant les cultures, i davant les jerarquies naturals d'una societat sanitària. Ho vol tot igual: tothom la mateixa cara inexpressiva i resignada, tothom la mateixa incultura vernissada de ciència oficial, tothom la mateixa pobresa esclava de la ració calculada per aquest déu sense esperit que engoleix els homes sense divinitzar-los.

Trista és, talment, la nostra República. L'alegria és la llum i la llum de l'ànima només baixa de Déu. Fugint de Déu, o, el que és pitjor, sent-lo fugir, es resta en les tenebres exteriors on hi ha el plor i el petar de dents. Convertir l'escola en una gran oficina de cares tristes d'on Déu sigui exiliat, serà convertir la tristesa de la República en tedi, enconat, com llet de l'esperit, des de la infantesa.

Déu meu! Un raig de llum vostra, que doni alegria a la República espanyola!

L'ESGLÉSIA PERSEGUIDA

I

LA divina Víctima dels qui foren els primers perseguidors de l'Església en la persona sagrada del seu Fundador deixà la persecució per herència dels seus deixebles, i ells entraren tanmateix ben aviat en possessió d'aquest menyspreat tresor que constitueix el fecundant més actiu, i mantes voltes indispensable, de tota noble idealitat.

Divergent de l'argumentació de Tertul·lià, que en el seu *Apologètic* adduí com una prova de la santedat i de l'excel·lència de la religió cristiana que hagués estat necessària tota la cruel, la sàdica morbositat d'un Neró per a iniciar les persecucions, hi ha la tendra al·locució de Jesús en la Cena de comiat: "*Si fóssiu del món, el món us amaria com a cosa seva; però, puix que no sou del món, sinó que jo us n'he tret en elegir-vos, per això el món us odia. No oblideu la paraula que us tinc dita: El servent no és major que el seu amo. Si a mi em perseguiren, també a vosaltres us perseguiran*"¹; hi ha encara la relació del sagrat llibre dels *Fets* on trobem la detenció i assetament dels apòstols (c. V), el martiri de Sant Esteve (c. VII), la dispersió dels fidels perseguits, per les comarques de Judea i Samària, mentre Saule, el futur Apòstol dels gentils, devastava l'Església ficant-se per les cases i, emmenant-se'n homes i dones, els feia empresonar (c. VIII); el traspàs gloriós de Sant Jaume (c. XII), la detenció de Sant Pere (ibid.), totes les peripècies de Sant Pau (*passim*), i, per a dir-ho en un mot, el testimoni dels jueus de Roma que, abans d'oïr l'Apòstol predicar, ja havien rebut la nova de les contradiccions que pertot arreu tenia la seva doctrina (c. XXVIII).

No fou, doncs, Neró, no foren els senyors de Roma i del món els primers de declarar la guerra, una guerra d'extermini, al Cristianisme. Segons la dita del sagrat Evangelista², bon punt el Mestre, el Verb fet home, vingué al món, a la seva pròpia heretat, ja fou re-

¹ Io., XV, 19 i 20.

² Io., I, 11.

butjat dels seus mateixos: sacerdots i magistrats, fariseus i saduceus s'aixecaren contra d'Ell pel seu crim de magisteri infalible i d'indiscutible reialesa, i la sang redemptora del Just encetà al Calvari l'immens xaragall que havia de donar la volta a tota la terra i en totes direccions amb l'afluència de la sang d'innombrables màrtirs de tots indrets.

I fou la persecució la ratxada que de bonhora escampà pel món les sagrades llavors de l'Arbre plantat al Calvari. Els novells cristians, bandejats de Jerusalem, portaren la Bona Nova per tota la Síria, Fenícia i fins a l'illa de Xipre, i quan l'any 40 o 41 se separaren els apòstols en distintes direccions per tal d'acomplir el manament diví d'evangelitzar totes les gentes i d'anar cercant altres ciutats en fugir d'aquelles d'on els foragitessin, la llum, la vertadera llum, que és la vida en Déu³, a l'escalf del verb evangèlic, anà prenent en el cor dels homes i en l'ànima de les nacions, sense que gairebé ni les unes ni els altres se n'adonessin, i el sol de la revelació divina, triomfador de les horribles tenebres de l'error i de la corrupció que tot ho envaïen, brillà esplèndid i il·luminà els límits més llunyans.

Fins la mateixa Roma, la ferotge perseguidora dels cristians, fou amb el seu llenguatge únic i amb la insadollable ambició de domini que la féu senyora del món⁴, el més eficaç instrument de l'expansionament evangèlic.

I Roma, ni àdhuc sols humanament parlant, no podia deixar d'ésser adversària de la doctrina del Crist.

Aquella emperadriu orgullosa, que volgué subjugar-ho tot, sense

³ *Ibid.*

⁴ En temps de l'emperador Claudi hi havia 6.945.000 ciutadans romans, o sigui, incloent les dones i els infants, prop de 20.000.000 d'ànimes. El total de súbdits de l'imperi en aquell temps pot calcular-se en uns 120.000.000.

Els dominis d'aquest imperi incloïen els països més civilitzats del món en una extensió de més de 700 llegües del Nord al Migdia, de la Muralla d'Antoni i de la Dàcia fins a l'Atlàntic i al Tròpic; 1.000 llegües de l'Est a l'Oest i de l'Oceà fins a l'Eufrates, ocupant una superfície de 1.000.600 milles quadrades entre els graus 24-56 de latitud. (C. CANTÚ, *Història Universal*, època 6.ª, c. 1.)

Tota la Itàlia, fins al Magra i al Rubicó, estava ja sotmesa per allà l'any 272 abans de Jesucrist; Sicília fou província romana des del 241; Còrsega i Sardenya des del 238; Venècia entrà a formar part de l'imperi l'any 215, Espanya en 197, l'Illíria en 167, l'Àfrica en 146, la Gàl·lia meridional en 120, els cimbris i teutons en 101, la Gàl·lia del nord en el 50 i la Retia en el 15. La colonització romana de la Dàcia no s'efectuà fins a l'any 107 de la nostra era, ni durà més enllà del segle III, per bé que la seva separació total del món llatí no s'esdevingué fins tres segles més tard.

exceptuar els déus, i per una llei molt antiga prohibia de donar culte a cap divinitat que no hagués rebut l'aprovació del Senat, i feia entrar al seu Panteó tots els mites dels pobles conquerits, com si ells també fossin uns de tants vençuts, perquè judicava la fe religiosa com un fort lligam nacional i els déus com un emblema de la independència que ella arrabassava, no podia de cap manera acceptar la suposada proposta de Tiberi d'admetre també Jesús entre les divinitats foranes que es feia seves "tot creient que així atenyia els més enlairats cims religiosos"⁵; era massa corrompuda. Com podia admetre una religió que s'oposava a tots els seus depravats costums i condemnava la seva rapacitat d'expandiment, que era tota l'essència de la seva vida?

No res menys, l'acceptació, la simple tolerància d'una professió religiosa monoteïsta era palesament contrària al politeïsmes que la política i la superstició romanes alhora propugnaven. I si adoptà aquesta tolerància amb la religió mosaica, fou perquè aquesta apareixia com a vinculada i unificada amb la raça jueva i així no oferia cap perill per a un imperi universal i tan escèptic en les seves classes dirigents com era el romà.

Però la religió cristiana aparegué de cop amb un delit d'imperialisme tan vigorós com pogués ésser el de Roma en el seu aspecte polític i guerrer, i, tot just apareguda, hom la veié plantant cara a tots els déus del Panteó i publicant la farsa del sacerdoci idolàtric; se la trobà bescantant la filosofia pagana i assenyalant a l'enteniment humà uns límits i unes subjeccions que mai no havia sospitat

⁵ "*Haec autem civitas, cum pene omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium serviebat erroribus: et magnam sibi videbatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem*: Aquesta ciutat, gairebé de tot el món dominadora, era esclava dels enganys de tothom; i es pensava d'haver atesos els més enlairats cims religiosos perquè no havia rebutjat cap error". (Sant LLEÓ, *Serm. I in natal. Ss. Apost.*) Ja ho havia dit feia molts anys Marc Minuci Feliu: "D'ací, que veiem tant per tots els imperis, províncies, vilatges, com cadascú té ritus de la seva raça i colen déus concitadans, per exemple, els d'Eleusis Ceres, els frigis la Mare, els d'Epidaure Esculapi, els caldeus Bel, els siris Astarté, els tauris Diana, els gals Mercuri, els romans tots." (*Octavi*, VI [1] — Versió del P. XAVIER D'OLOT.)

Quant a l'alludida proposta de Tiberi d'admetre Jesucrist al Panteó, malgrat de trobar-la esmentada com un fet real en l'apologia de Tertul·lià, la creiem altament inversemblant, car en aquells temps d'absolutisme despòtic, als emperadors no els calia proposar res del que volien, i si alguna vegada, pel bon veure, es determinaven a consultar res, no hi havia absolutament ningú que gosés a oposar-se a la manifesta voluntat imperial. De més a més, no sembla prou adient que volgués acceptar un nou Déu vingut de la Palestina el qui poc abans havia exiliat quatre mil hebreus.

la superba saviesa; se la sentí promulgar unes lleis contra els malfactors, contra la rapacitat i el sibaritisme; se la sorprengué proclamant la igualtat dels homes i l'omnipotència d'un Ésser superior al Senat i als emperadors; i aquests, que es creien els únics omnipotents de la terra ⁶, i els rics, que miraven amb menyspreu els pobres; i els amos, que abusaven d'esclaus i de lliberts, i els filòsofs humiliats, i els lladres i els sibarites constrets per la nova religió, i els sacerdots i augurs descoberts en llurs impostures, aixecaren unànimes un clam de protesta contra el Crist innovador.

L'Estat no podia oposar-se al Cristianisme al·legant en contra seva que fos anàrquic, car Jesús, quan els deixebles dels fariseus i els herodians li preguntaven si era lícit o no el pagament del tribut al Cèsar, digué que a aquest, sense defraudar res a Déu, havia de donar-se-li el que li pertocava ⁷; i és de Sant Pere aquella viva excitació a la submissió, *per Déu, perquè Déu ho vol*, al rei i als governants en general ⁸, i de Sant Pau és la recomanació feta a Timoteu de pregar per les autoritats constituïdes ⁹, i a Titus perquè amonesti els fidels que li foren encomanats, per tal que se subjectin als prínceps i els obeeixin i de ningú no malparlin i amb ningú no es barallin ¹⁰, i als cristians de Roma exigint-los la mateixa obligació d'oobeir i l'amor a tothom, l'amor que "*és la plenitud, l'acompliment de tota la llei*" ¹¹; i, ja en plena persecució, fou freqüentíssim d'oír en els interrogatoris paraules com aquestes de Sant Víctor al prefecte que l'acusava: "Jo res no he fet contra els interessos de l'emperador ni de l'Estat; no he refusat de defensar-los sempre que el deure m'ho ha exigít, i cada dia ofereixo el sacrifici per la salvació del Cèsar i de l'imperi i immolo víctimes espirituals al meu Déu pel bé de la República".

L'Estat romà no podia admetre la nova doctrina perquè els cristians no constituïen una raça distinta com els jueus; un hom podia passar del gentilisme al Cristianisme sense deixar d'ésser romà, i l'Estat no podia consentir que hi hagués un agrupament religiós dintre l'imperi que fos diametralment oposat a la religió oficial que, en opinió de tothom, era tota l'ànima de tota la història pretèrita i fu-

⁶ Calígula escrivia a la seva àvia: "*Memento omnia mihi et in omnes licere*: Tingueu present que jo tot ho puc fer contra tothom." (Suet. in Calig.)

⁷ Mt., XXII, 17.

⁸ Epist. I, c. II, 13-17.

⁹ I. Tim., II, 2.

¹⁰ Tit., III, 1 i 2.

¹¹ Rom., XIII.

tura de Roma, que tot ho impregnava en la vida pública de l'imperi, així en la seva organització jeràrquica com en cadascun dels seus espectacles; l'Estat romà va adonar-se de seguida de l'essencial exclusivisme de la religió cristiana, amb el qual eren directament atacats els fonaments de la religió gentilica. El Cristianisme es presentava disposat a conquerir adeptes de totes les nacions i de totes les races, a abassegar-ho tot, a imposar-se arreu com a religió universal i única, i això no ho podien consentir els qui judicaven l'existència de la idolatria com a íntimament lligada amb l'existència de Roma. El Crist no podia ésser acceptat tal com era, perquè la seva entronització com a Déu exigia el bandejament de tots els déus propis, ni podia ésser romanitzat, com tants d'altres portats de les terres subjugades, perquè no s'hi avenia. La tolerància, possible en favor de tota mena de supersticions exòtiques, possible fins en favor del monoteisme jueu, era radicalment impossible tractant-se de la religió del Crucificat.

Si els cristians, doncs, no foren perseguits com a tals pels emperadors fins a Neró, és perquè ni August, ni Tiberi, ni Calígula, ni Claudi no els conegueren. Ja a Filipos de Macedònia havien estat portats a la plaça Pau i Silas i acusats de *jueus* pertorbadors de la ciutat, davant dels magistrats¹², i en temps de Claudi, l'immediat antecessor de Neró, per bé que ja sonava el nom de Crist, com havia sonat ja en temps de Tiberi, era amb tanta confusió, que ni el sabien ben escriure ni tenien la seva sagrada persona per altra cosa que per la d'un sediciós jueu; així és que Suetoni narra amb aquestes paraules com foren exiliats de Roma els jueus—i amb ells els cristians dels quals encara no els distingien—per manament del desús dit emperador: "*Judaeos, impulsore Chresto assidue tumultuantes, Roma expulit*: Bandejà de Roma els jueus, que no paraven de sublevar-se per excitacions de Crest"¹³.

Arribà l'hora marcada per la divina Providència, i els cristians, que havien començat d'ésser coneguts amb aquest nom a Antioquia¹⁴, ho foren així mateix a la capital de l'imperi com a *secta* distinta de la jueva i es desfermà la formidable torbonada de les persecucions que encara duren avui dia, i foren i són i seran sempre impotents per a ofegar la prodigiosa vitalitat cada dia creixent de l'Església.

¹² Act., XVI, 19 i 20.

¹³ Claudius.

¹⁴ Act., XI, 26.

II

L'apòstol Sant Pere, escrivint de Roma estant als fidels convertits del judaisme que anaven dispersats per Pont, Galàcia, Capadòcia, Asia Menor i Bitínia, els tramet les salutacions de l'Església establerta en aquella *Babilònia* del seu sojorn ¹⁵. Amb quina justesa, amb quina exactitud d'expressió és anomenada *garbuix*—car aquesta és la significació del mot *babilònia*—aquella Roma que agavellava les desferres, la barreja mitològica, les pràctiques supersticioses i el podrimener de vicis de tots els pobles que anava subjugant!

Ja uns segles abans de Jesucrist, en aquella època del celebrat esplendor romà, en l'època heroica de la qual digué Titus Livi que "*nulla ætas virtute feracior*" ¹⁶, Brutus condemna els seus dos fills a mort i assisteix estoicament al suplici; Lucrècia se suïcida; Scévola puneix la seva mà, per tal com errà un assassinat; Curci sega en flor la seva vida per un patriotisme mal entès i per una estúpida superstició; els Decis es fan matar pels enemics; el *prudenter* Cincinat es torna assassí a les velleses; d'un cop sol, setanta dones enverinen llurs marits i després es maten elles, perquè saben descobert llur crim; i hom basteix temples magnífics amb el producte de les sancions pecuniàries imposades a les dames públicament adúlteres i palesament deshonestes...

Passen un centenar d'anys i són introduïdes totes les infàmies de les bacanals etrusques, i hom troba set mil iniciats sense eixir del clos de la ciutat, i s'enterren homes vius o se'ls degolla amb tota la solemnitat d'un acte religiós, per tal de celebrar una victòria; i donen una idea de la vida privada dels romans *incorruptes* d'aquell temps les anècdotes que hom coneix del *sever* Marc Porci Cató, el cèlebre reformador de la corrupció dels seus compatricis, qui, malgrat tot, es lliurava a la usura i a l'embriaguesa, negocijava amb el cos de les seves esclaves joves i fixava preu als compradors de les manyagueries llurs, solia fer assotar després d'un bon àpat els esclaus que havien estat negligents en el servei, i tenia cura de mantenir sempre vives dissensions entre aquests per tal que no els fos fàcil d'entendre's i d'unir-se contra ell.

¹⁵ I PETR., V, 13.

¹⁶ "La que es distingí més de totes en virtut."

Uns anys després, ja en vespres del gran esdeveniment regenerador que tothom pressentia amb expectació afanyosa i que inconscientment celebrà Virgili en l'ègloga adreçada al governador Cai Asini Pollió, no és gens difícil de trobar homes grans com aquest poeta, com Cèsar, com Ciceró i com August¹⁷—i com, més endavant, Trajà, i Plini el Jove, i Antoni, i Adrià, i fins Marc Aureli—maculats amb el vici nefand, ultratge de la naturalesa; i pogué cantar impudicament el desvergonyit autor de l'*Ars amandi* que “donava proves de ben babau el marit que es considerava ofès per la seva muller adúltera, i manifestava amb això no conèixer els costums d’una ciutat on nasqueren al déu Mart els dos espuris fills de Rea”¹⁸.

Però ni aquestes ni altres menys repulsives nafres del cos social no eren judicades aleshores com a vicis dels quals valgués la pena de fer retret. Sense perdre la seva honorabilitat en l’apreciació dels contemporanis, podia l’esmentat August abusar de l’amistat i prevaler-se de l’epicúrea indolència de Mecenas per fer que la muller d’aquest, Terentilla, faltés als seus deures conjugals; podia insultar la misèria pública i la fe religiosa celebrant sumptuosíssims banquets que pagava el poble famolenc i en els quals figuraven els dotze déus i les dotze deesses majors lliurant-se a les més escandaloses disbauxes; li eren lícits actes d’inhumanitat tan execrables com el d’arrencar amb les seves pròpies mans els ulls i de fer turmentar i matar, només per simples sospites d’infidelitat, el procònsol de l’Àfrica, Quint Geli, amb l’adjutori decisiu del qual havia ell ascendit al consolat la primera vegada.

Ni el parricidi efectuat amb l’aggravant de les circumstàncies més monstruoses, no aixecava cap protesta. Tribuns i centurions anaren a felicitar Neró, que havia fet obrir el ventre de la seva mare i s’havia begut una copa en presència del cadàver; el Senat decretà accions de gràcies als déus amb tal motiu, i quan el parricida tornava a la ciutat tot recelós, tement la indignació pública, cavallers, tribuns i senadors eixiren a rebre’l i el conduïren triomfalment al palau, com si vingués de conquerir nous territoris.

L’únic vici damnable d’aquells temps era la pobresa, i per a desempallegar-se’n, hom recorria sense gota d’escrúpol als crims més horribles; es mercadejava amb el cos i amb l’esperit; es compraven dignitats, honors i sentències judicials; es venien els vots, els falsos

¹⁷ Veg. Aureli Víctor com parla d’aquest emperador en el cap. I.

¹⁸ OVIDI, *Am.*, III, 4.

testimonis i els punyals assassins. "Tot està subjecte a les belles riqueses—digué el poeta Horaci, parlant irònicament del tarannà de la seva època—, així la virtut, com la fama, com l'honradesa, totes les coses, tant divines com humanes; el qui en té, és distingit, i just, i fort, i savi, i àdhuc rei, i tot el que li doni la gana. Ni el llinatge ni la virtut no són res sense cabals".

I de pobres, pobres de solemnitat, que patien l'absoluta manca de tot, ho eren la immensa majoria, car no hi havia cap gradació entre aquests desheretats de la fortuna i els exageradament acabats; ni l'opinió corrent, les preocupacions de l'època, ni les lleis estatals afavorien gens per a la creació d'un estament mitjà que fes de pont moralitzador entre els de baix i els de dalt. El treball, que és pura font de riquesa i ensem de moralitat, era bescantat pels savis i interdit com un pecat pels governants; Xenofont arribà a dir que l'home que treballa res no pot fer pel bé de la república i és, consegüentment, un mal ciutadà; Ciceró afirmà rotundament que és vergonyosa i indigna dels homes lliures tota professió que exigeixi treball, i la llei, que prohibia explícitament als senadors tota mena de tràfec, infamava d'una manera general l'exercici d'un ofici qual·sevol.

En temps de Constantí, no s'havien guarit encara els romans d'aquestes preocupacions tan funestes a la societat, i eren tinguts com a infames els qui comerciejaven o exerçien alguna indústria, i les filles llurs no mereixien més consideracions que si fossin esclaves. Més enllà i tot, en temps de Teodosi, encara tenien prohibit els nobles de dedicar-se al comerç.

El mal venia de lluny, tenia tan profundes les arrels, que ni els Gracs, amb tot el seu poder i la seva bona voluntat, no hi pogueren posar remei¹⁹, i un d'ells, Tiberi, morí assassinat a garrotades per la seva honrada gosadia d'intentar guarir-lo amb la repartició als pobres de les immenses possessions que detentaven els rics, i el seu germà Cai se suïcidà per deslliurar-se de les mans dels assassins, i la seva vídua fou desposseïda de tots els béns.

Coneguts aquests antecedents, ningú no trobarà estrany que fos freqüent la mort per fam dels míseros ciutadans del poble-rei i que, per tal de repoblar les ciutats desertes, calgués donar llibertat als

¹⁹ "Volebant Gracchi—diu Sant Agustí en *De civitate Dei*—agros populi dividere quos nobilitas perperam possidebat; sed tam vetustam iniquitatem audere convellere periculosissimum: Intentaven els Gracs distribuir al poble els camps que injustament els nobles posseïen; però és perillosíssim de gosar abatre una iniquitat tan vetusta."

esclaus portats de llunyanes terres i improvisar una nova població incivil i menyspreada, com aquella que increpava Escipió Emilià al fòrum cridant: "Calleu els qui teniu Itàlia per madrastra... No aconseguireu que us temi lliures jo que us vaig portar lligats"²⁰; o com aquella que Ciceró anomenava "solatge i immundícia de la ciutat, sangoneres del tresor públic, plebs miserable i famolenca"²¹.

En realitat, no havia eixit de l'esclavatge aquella envilida *fex* famolenca que amb la llibertat no adquiria generalment sinó el permís per a triar-se el camp desert o la plaça pública que li fos més plaent per a deixar-se caure morta d'inanició; com eren esclaus, per bé que no estiguessin subjectes a la inexorable corretja del *lorari*, els innombrables gladiadors, gals o tracis generalment, arreplegats al gran magatzem de Càpua, que acudien a Roma convenientment alligonats per a delectar amb llur mort el poble sedegós de sang humana; com ho eren els clients dels poderosos, que per guanyar-se el bocí de pa que d'aquests rebien, calia que s'arrosseguessin servilment com uns cans als peus llurs i que acceptessin amb somris d'agraïment llurs insolències, que trotessin pels carrers al costat de llur llitera i perdessin les hores pels atris i peristils dels palaus entre la turbamulta dels altres paràsits.

No eren molt més lliures els rics, els nobles i els constituïts en públiques dignitats, els quals un simple caprici del sobirà podia reduir a la indigència, o bé obligar a obrir-se el ventre a punyalades, o a morir a l'amfiteatre lluitant com uns abjectes gladiadors per a divertiment d'un públic embriac²².

Els qui patien l'esclavitud pròpiament dita, sigui per haver estat vençuts a la guerra, o per haver nascut de mare esclava o perquè fossin arreplegats de nins a la via pública, o venuts pels seus creditors, o per ells mateixos, o legalment condemnats a aquesta horrible pena, eren, simplement, *una cosa* de l'amo: no tenien cap representació civil ni dret de fer una citació davant d'un tribunal, no els era permès de testar ni de rebre cap herència, ni de casar-se legítimament, ni d'exercir cap jurisdicció sobre llurs fills. L'amo podia turmentar-los, provar en llurs cossos l'eficàcia de les metzines, com ho feren Antoni i Cleopatra, fer-los assassinar amb l'exclusiva finalitat de palesar les intencions d'un crim, com ho féu l'emperador Cons-

²⁰ "Taceant, quibus Italia noverca est... Non efficietis ut solutos verear quos obligatos adduxi".

²¹ "Fex et sordes urbis: concionalis hirudo aerarii misera ac jejuna plebecula."

²² Neró hi féu lluitar una vegada 400 senadors i 500 cavallers.

tantí col·locant-ne un al seu llit per tal que morís sota el punyal de Maximià Hercúleu, armat contra el pit d'ell, i matar-los sense cap motiu ni pretext quan i com li plagués, i si per vellúria o per malaltia s'inutilitzaven per al treball, eren tirats a l'estany per a aliment dels peixos o, per una misericòrdia especial, confinats a l'illa d'Esculapi, on la fam els concedia la definitiva emancipació.

I eren mils i mils els dissortats éssers reduïts a aquest enviliment legal. Se n'exposaven diàriament per a la venda molts de centenars a les *catastes* o barraques del mercat de Delos i d'altres llocs no tan importants, lligats ordinàriament de mans i peus com unes bèsties i amb un escrit al front de cadascun on constaven les bones qualitats i els defectes de la *mercaderia*. Si havem de creure Ateneu, hi havia romà que era senyor fins de vint mil esclaus; Claudi Isidor²³ es plany en el seu testament de no haver-n'hi restat, després de les guerres civils, més que quatre mil cinc-cents sis, i sabem que en aquella guerra d'insubordinació que Atenió i Salvi, i últimament Sàtir, menaren tan desesperadament, no per a aconseguir la llibertat i la igualtat de drets que els pertocava, sinó per a protestar només dels abusos d'autoritat dels amos, en moriren desastrosament més d'un milió. Als darrers mil, que es rendiren a temps, els perdonà la magnanimitat romana els suplicis a què havia condemnat els seus companys capturats en batalla, i els concedí la gràcia de morir al circ servint d'espectacle al poble en una desesperada lluita entre ells mateixos!

Aquella societat era tota pastada amb sang: amb sang de vençuts en llur vida de relacions exteriors, i amb sang pròpia en llur vida interior; sang que es vessava a dolls sense to ni so, per un caprici dels poderosos, o per entretenir la fam del poble que reclamava clamorosament *panem et circenses*, aliments i jocs, i al qual era més fàcil de donar víctimes que pa.

El circ, l'ignominiós circ romà dels cruents espectacles, és tan antic com Roma: Ròmul ja n'havia aixecat un a la vora mateixa del fòrum; Tarquí el Vell en construí un altre de 664 metres de llargària per 280 d'amplària i amb una capacitat per a 150.000 espectadors, i Juli Cèsar l'amplià per a 10.000 més, i Trajà el reconstruí perquè n'hi cabessin 380.000. A les primeries s'hi feien barallar només feres, després lluitaren homes contra feres i homes contra homes. Titus, *delícia de la humanitat*, donà cent dies de durada a una

²³ Veg. SÜETONI, *Vida d'August*, 16.—PLINI, XXXIII, 10.

d'aqueixes lluites humanes ²⁴, i Trajà, *el bo*, oferí en espectacle popular 2.000 combatents en 123 dies de cruentos combats.

¿I què podríem dir de l'amor, entès a la romana, d'aquells temps? El nom d'aquesta nobilíssima passió no era aleshores, com ho palesa Ovid en el seu *Ars amandi*, sinó un sinònim de laer bestial, i el respecte que les modernes civilitzacions concedeixen al sexe dèbil era, llavors, el que es desprèn d'aquesta sentència que formulà el censor Metel el Numidi amb l'anuència i aplaudiment de tots els seus contemporanis: "Si la naturalesa hagués estat prou generosa per a donar-nos la vida sense necessitat de dones, ens trobaríem lliures d'una companyia ben importuna".

Els casaments es contreien només per conveniència i es desfeien amb qualsevol pretext. Per a rebutjar la seva muller, Pau Emili no allegà altre motiu, segons ens conta Plutarc, sinó que l'incomodava; C. Sulpici Gal acomiadà la seva perquè havia eixit de casa sense res al cap; L. Antisci Veter féu el mateix amb la d'ell perquè sabé que havia conversat secretament amb una lliberta; Ciceró repudià Terència perquè es volia casar amb una de rica que l'ajudés a pagar els molts deutes que tenia, i es desféu de Púbia perquè tingué sospites que s'havia alegrat de la mort de Tul·liola, la filla d'ell; el famós Brutus, proposat com un dels homes íntegres del seu temps, es cansà de Clàudia i la substituï amb Pòrcia només perquè aquesta era filla del savi Cató; gastrònom hi hagué qui judicà suficient motiu de divorci que la muller li exposés el vi a tornar-se agre visitant els cellers en època menstrual ²⁵; no faltaren especuladors que es casaren a posta amb una dona rica i impúdica ensems, per tal d'acusar després la seva mala conducta i quedar-se amb el dot i sense la muller, que foragitaven ignominiosament ²⁶.

No eren més respectats els nens que llurs mares: cada dia se'n trobaven d'abandonats pels carrers i pel defora de les ciutats, i poc tenia cura l'autoritat d'escarmentar els culpables.

Els suïcidis eren freqüentíssims: el sùmmum de la dignitat viril, segons les doctrines de Cató i de Brutus, radica en el saber un hom

²⁴. El famós amfiteatre Flavi, anomenat després Colosseu, amb cabuda per a 160.000 espectadors, fou començat a bastir per Vespasià, pare de Títus, que l'inaugurà l'any 80 amb unes festes solemnisssimes durant les quals hom sacrificà cinc mil animals salvatges.

²⁵. PLINI, VII, 15.

²⁶. Així ho trobem referit de C. Titini de Mintuna, casat amb la deshonrada Fannia, en PLUTARC. *Vida de Mari*.

renunciar coratjosament a l'existència. Fins la llei tenia per bona aquesta abominable pràctica, permetent que se suïcidés el reu abans d'ésser pronunciada la sentència contra ell.

Cap d'aquestes maneres de pensar, de sentir i d'obrar no trobarem estranya, si considerem que a Roma no hi havia ja gens d'esperit religiós, que és l'únic fre de les passions humanes. Més de sis-centes religions arribaren a ésser admeses ensems, i cadascú podia triar de cada una d'elles el que trobés més adient al seu demble, sense comprometre's per això a servir una determinada norma amb constància. Els qui feien descarada professió d'incrèduls, sota el retumbant nom de filòsofs, eren en grandíssima majoria, i ningú no s'escandalitzava de sentir Cèsar quan en ple Senat deia que darrera de la mort hi ha el no-res; i Virgili (II Geòrgiques) digué que era "Benaurat el qui pogué conèixer—les causes de les coses i posava—sota ses plantes les temences totes—, l'inexorable Fat i el greu estrèpit—de l'Aquerant engolidor!"²⁷; i Juvenal (*Consolat*) ensenyava que són contalles mentideres dels poetes tot allò dels tribunals de justícia i de les tenebres i flames de l'infern, inventat tot per tal d'espavorir.

L'únic déu cordialment adorat era el propi cos, l'únic dogma ben acceptat era el de les doctrines d'Epicur, i les soles pràctiques religioses les que proporcionaven delectacions sensuais. Amb raó pogué dir Horaci que la joventut es lliurava a les innobles delectances de la taula, sense prescindir de les altres encara més envilidores²⁸.

Tampoc no és gens estrany que aquesta irreligiositat produís aleshores a Roma un dels fruits que ha produït sempre i a tot arreu: la superstició.

La fe que hom havia perdut en els déus, la posava tota en els talismans, en els somnis, en les bruixeries i en tota mena de presagis. Juli Florus confessà al seu amic Horaci, tan descregut com ell, que creia fermament en els fantasmes, la màgia i els sortilegis nocturns; Juli Cèsar no pujava mai al carro, d'ençà que en caigué, sense pronunciar entre dents una fórmula màgica a la qual atribuïa una eficàcia d'indemnitat que a cap dels déus no concedia; August, no gaire més religiós que aquests, tingué per cert i assegurat que una sedició que mogueren els seus soldats venia d'haver-se calçat aquell dia el peu esquerre primer que el dret, i s'espantava dels trons i dels

²⁷. Versió de MR. LLORENÇ RIBÉ.

²⁸. "Romana juventus—Non Veneris tantum quantum studiosa culinae."

somnis; Tiberi, qui es reia dels pocs que encara comptaven amb la protecció dels immortals, es creia protegit dels llamps per unes fulles de lorer que mai no deixava, i adorava el seu astròleg Tràsila; Catilina, Marc Antoni, l'esmentat August, Agripa es lliuraven a les pràctiques astrològiques; foren consultats fetillers i endevinaires per Neró abans d'ajudar ell la seva mare a matar Claudi, i per Galba abans d'aixecar-se contra Neró, i per Otó abans d'insubordinar-se contra Galba; els metges més cèlebres mai no aplicaven un remei a cap malaltia sense haver consultat abans l'horòscop del malalt, per tal de saber l'hora justa de l'aplicació profitosa; Plini, el savi, que oferia com una mostra de la seva saviesa el poc cas que feia de totes les divinitats de l'Olimp, creia en els hermafrodites, en homes tornats dones, en unes pedres que, posades sota el coixí, inspiren somnis de vertadera significança, en la sort del nin que neix amb dents i la dissort del qui ha posat al món primer els peus que el cap, en la segura longevitat del qui posseeix un queixal més que la resta dels mortals, en la saliva dejuna com a remei assegurat contra la picadura d'escorçó, en la guarició d'una ferida a qualsevol part del cos mitjançant una escopinada del qui l'ha produïda al palmell de la mà del ferit; Maxenci obria les futures mares per tal de llegir en les entramenes dels nins no nats quina sort tindrien els seus exèrcits a la guerra; Polentià cometè un crim d'aquests per saber el nom del qui havia d'ésser elegit emperador; Llucià, que negava la divina providència, admetia el poder sobrehumà d'una vella de Tessàlia; les cases opulentes solien tenir un familiar astròleg; Marc Aureli consultava els magues abans de decidir-se a emprendre la seva expedició a la Germània; Cató discutia seriosament si s'havia de declarar o no la nul·litat dels acords presos en una assemblea que havia estat interrompuda per un esternut involuntari...

Si els homes de posició i els filòsofs pensaven i obraven així, ¿què havia de fer i de pensar el poble inculte? És natural que els esglaiés una ensopegada en eixir al carrer, el vessament de la sal sobre la taula, la vista d'un serpent inofensiu, la pronunciació d'unes paraules determinades. Era freqüent de veure les portes de les cases dels casats novençans untades amb uns ungüents preservadors de malefícis, i hi havia noms de bon averany i uns altres d'averany sinistre, i els uns els escrivien pertot arreu i ensenyaven pacientment als agrons a repetir-los, i els altres els bandejaven de pertot, fins a l'extrem d'obligar les autoritats a mudar noms geogràfics, com succeí amb *Malevento*, que fou canviat en *Benevento*.

Plini fa amb aquestes poques paraules el resum de l'estat religiós de la societat romana del seu temps: "El culte dels déus, oblidat i negligit pels uns, és considerat per d'altres com una cosa vergonyosa i vil; entre l'una i l'altra doctrina, s'han format els homes com un terme mig, és a dir, una mena de déu que enfosqueix encara més i confon les idees que podem arribar a capir referents a l'Ésser diví: en tot l'àmbit del món i a totes les hores del dia, no hi ha cap veu que no invoqui la sort, i, per tal que hom més i més ignori i dubti del que pot ésser un déu, ha passat a ésser-ho el destí de tots nosaltres... El veritable, l'únic déu és el poder de la natura, l'ànima universal... L'home, animal miserable... creu en la seva ànima i en una altra vida més enllà del món; adora els *manes* i té cura de les despulles dels difunts... Il·lusions infantils que, si fossin veritat, desposseïrien l'home de tota esperança de repòs... Puix que ens manca la suprema sort de no haver nascut, que se'ns deixi, almenys, l'únic consol de tornar al no-res."

I Lucà, el poeta del suïcidi, amplia així les idees del filòsof misàntrop sobre el déu únic reconegut aleshores pels savis de l'imperi senyor del món: "És un déu poderós, més poderós que la mateixa màgia. No és cap d'aquelles rioleres divinitats de l'antiga Grècia que hom adora amb el front festivament engarlandat, a les quals un hom dedica plàcids cànctics i ofereix en holocaust cànctides víctimes; és un déu cec, inexorable, tot voltat de tenebres i amb manifestacions del seu poder només per al mal. És un déu que pot castigar, però jamai salvar. El seu nom sol fa trontollar la terra... No viu al cel, sinó a les pregoneses dels abismes, més avall que els inferns mateixos, en uns antres on no pot penetrar ni el pensament. El Tàrtar li és un cel; no consent d'ésser invocat sinó per llavis impurs, i vol sang humana en les entranyes dels seus sacerdots".

Així arribà a degradar-se la humanitat!

"El món greco-romà—diu Champagny—posava la seva divinitat al nivell més baix possible per a envilir-se més i més en adorar-la; maldava per creure l'infern més potent que el cel, la matèria superior a l'esperit, la força al dret, el no-res a la vida. Li plaïa de trobar en l'ordre sobrenatural una justificació del seu ordre social, l'apologia dels cèsars i de llurs adoradors. ¿Què era Neró, sinó el destí present i visible, com ell injust, amenaçador i cec com ell, i com ell adorat i respectat pel mal que podia fer?"²⁹.

(Continuarà).

T. BELLPUIG, Prev.

²⁹ Vegeu la *Mitologia greco-romana* de VÍCTOR GEBHARDT, llibre 6è., capítol I, i CESAR CANTÚ, volums 5-8 de l'edició de Mellado.

LA TRAGEDIA EUROPEA

MUSSOLINI senyalava l'any crucial d'Europa en 1935. Quan feia aquestes prediccions en l'hivern de 1926-27—moments de tivantor franco-italiana—no pensava segurament que el món sofrís tan greus problemes que li avansessin en tres anys els seus mals averanys.

Bé és veritat que el Duce tampoc no havia previst que les dificultats del món occidental es derivessin principalment de la crisi econòmica mundial. Reduïa les complicacions que es presentarien a Europa a senzills antagonismes polítics. L'atur forçós sols s'havia presentat com a problema a Anglaterra, i les altres nacions es refiaven que era un fenomen passatger. El paradís americà era l'aspiració dels economistes europeus. Creia que una senzilla qüestió de fronteres seria suficient per a llançar novament unes nacions contra les altres i preveia d'aquesta conflagració l'establiment d'un nou Imperi Romà, que consolidaria l'hegemonia d'Itàlia i el feixisme. Potser era un truc per a entusiasmar les promocions italianes i distreure-les així d'altres consignes interiors més pròximes. Pronunciats de cor o simulats, els discursos de Mussolini preocuparen un cert temps les Cancelleries i donaren lloc a més d'un tractat d'aliança entre les grans i petites potències mediterrànies.

Avui, la catàstrofe europea se'ns presenta cada dia més pròxima. La crisi econòmica derivada de la Gran Guerra i dels Tractats que hi posaren fi han abocat els països afectats a la misèria. Des de fa un quant de temps, les Cancelleries ja no esmercen el temps en qüestions purament polítiques. Treballen febrilment en la preparació de Conferències internacionals que permetin de cercar mesures per a deturar les hores greus que avancen...

Els caps d'Estat traspassen l'Atlàntic, no en cerca de visites de compliment ni de vistoses parades militars, sinó que busquen adalrats enteses econòmiques i consells dels tècnics que salvaguardin, encara que sols sigui momentàniament, les estantisses divises monetàries, cada dia més decandides.

A l'egoisme nacionalista d'abans, ha succeït un sentiment de solidaritat internacional. El convenciment que la desfeta del veí arrossegaria la pròpia ha creat aquesta solidaritat. Avui dia ja no és possible l'esplèndid isolament que ha estat el lema, durant dos segles, d'Anglaterra. L'espessa xarxa d'interessos, teixida per les evolucions de l'economia de la post-guerra, ha produït aquest fenomen. Dissortadament, aquestes idees han estat imposades per la trista realitat. Els governants, que són els primers, pel seu càrrec, a copsar-la, han assajat de convertir l'esperit de solidaritat en fórmules salvadores; unes espirituals, altres realistes. Al primer ordre pertanyen la Societat de Nacions, la signatura del Pacte Kellogg; al segon, la creació del Banc Internacional de Pagaments, la moratòria Hoover, etc. També, malauradament, aquestes idees, avui infoses en els homes públics de més vàlua, no han arribat a les masses. Aquestes desitgen la salvació pròpia, mitjançant el sacrifici de l'adversari. A França voldrien l'anul·lació del deute als Estats Units, però conservant les reparacions; a Alemanya, el retorn al *statu quo* anterior a la guerra; a Anglaterra, una moratòria universal, però conservant l'hegemonia naval; els Estats Units, nous mercats on llançar l'excés de producció... Bé és veritat que això cada nació ho voldria exclusivament per a ella.

La moratòria Hoover no ha reït a parar els peus als immensos estralls econòmics que inexorablement es vénen produint de sis mesos ençà. Les milionades de sense feina continuen multiplicant-se. Les fallides de multitud d'entitats bancàries i comercials no es deturen per ara. La caiguda de la lliura esterlina, i tants d'altres símptomes, fan pensar en com s'acabarà tot això. Aquest terrorífic panorama no vol dir, però, que la seva aplicació hagi estat inútil. Sense el magnànim gest del president de la primera potència mundial, les calamitats haurien estat majors.

Paral·lelament a l'esperit de solidaritat internacional, que hem analitzat en els paràgrafs anteriors, la misèria, que paulatinament s'empara de sectors extensíssims de totes les nacions, llança els nuclis de població menys preparats en mans dels nacionalismes més desenfrenats. La demagogia, adés blanca, adés roja, amenaça d'abocar Europa, en l'any que tot just comença, en una desfeta, l'abast de la qual és impossible de conjecturar.

El punt neuràlgic d'Europa s'ha traslladat successivament a Moscou-Roma-Berlín. La mateixa permanència del fenomen rus li treu el temor al seu perill. És més aviat de témer, en quant representa la perpetuïtzació d'un sistema. desitjós d'aprofitar-se de totes les in-

cidències què travessi el món occidental. Quant a les violències feixistes, ja hem dit en començar aquestes ratlles que la catàstrofe econòmica havia desplaçat els seus objectius. La imminència de l'ascensió del moviment nacional-socialista al poder col·loca el Reich en el blanc de totes les mirades.

En comentaris anteriors hem profetitzat el triomf d'Hitler. La profecia, és clar, pot resultar fallida. Les successives eleccions parcials, demostren, però, que la lògica s'inclina a favor seu. Realitzada la renovació de la Dieta prussiana, no hi haurà força suficient a barrar-li la pujada. Aquesta es podrà portar a cap de diverses maneres: per l'encàrrec d'Hindenburg de formar un ministeri parlamentari; per l'elecció de president, en cessar el vell mariscal, pel clàssic "putch", etc. El seu triomf, però, és una cosa fatal. Nosaltres anem ara a dissenyar l'esquema de les malvestats a què es pot trobar abocada Europa l'endemà de la victòria d'Hitler.

Per a realitzar les prometes fetes, el govern nacional-socialista bé haurà de traçar-se unes normes. Són de tal magnitud les fantasies del programa hitlerista, que la més lleugera aplicació dels seus punts serà suficient per a desballestar el panorama polític europeu. Si solament l'elevació d'unes tarifes de l'aranzel anglès ha provocat el malestar que tots hem vist, imagineu ara les pertorbacions que portarien les violències de les organitzacions de la svàstica.

Les elucubracions hitleristes, convertides en decrets, és possible que ens llancin, si no a una nova guerra, a conflictes que no n'estiguin gaire allunyats. En l'aspecte internacional, el cap de les camises grises pot començar el seu programa plantejant les reivindicacions del partit per quatre costats: la frontera oriental, la frontera occidental, l'Anschluss i les reparacions.

Aquests darrers anys, les organitzacions pangermanistes han concentrat la seva agressivitat contra Polònia, principalment des de l'evacuació de la vora esquerra del Rhin pels francesos. El cèlebre passadís de Dantzig per a donar a Polònia una sortida al mar, és qualificat de vergonya nacional. Els litigis que permanentment planteja davant la Suprema Cort de Justícia de La Haya mantenen la vibració davant semblant absurditat. No és gens aventurat de preveure que Hitler pot començar la seva política (?) envaint l'esmentat passadís per les escasses tropes del Reich, o bé llançant-hi les seves pròpies formacions, a la manera de la famosa marxa de D'Annunzio sobre Fiume. Tant en el primer com en el segon cas, el món es trobaria davant el fet consumat.

L'Anschluss: heus ací una altra aspiració dels nacional-socialistes que es troba compartida per la totalitat de la raça alemanya. Impedida pels tractats de pau, un govern fort que l'escometés veuria fins a quin punt les nacions membres de l'Entesa acoblarien les seves forces per a impedir-ho. Per l'establiment d'aquest nou Imperi germànic, Hitler es donaria les mans amb Mussolini. Les simpaties que d'un quant de temps es manifesten entre aquests dos grans conductors de masses seria el moment de fixar-les clarament. Naturalment, per a realitzar l'Anschluss, abans s'haurien d'establir reports entre els dos governs. Potser el socialisme austríac s'oposaria a unir la seva força a l'aventura nacional-socialista. Cal, però, tenir en compte que sembla evident la simpatia de les Heimwehren per aquesta unió. Hi ha qui afirma que existeixen relacions més estretes, que senzilles simpaties entre una i altra força. Endemés, l'enlluernament d'un triomf apoteòsic hitlerista fa creure que provocaria per reflex un corrent d'opinió favorable a l'Anschluss, a la qual ni el govern austríac, ni la social-democràcia no tindrien força per a oposar-se.

Les relacions amb França. Heus ací l'altre punt susceptible de provocar explosions violentes. Si bé deixades a segon punt pels nacionalistes alemanys, davant l'enormitat de les fronteres amb Polònia, el seu record no s'esborra totalment. Qualsevol incident a Renània o Alsàcia serveix per a posar de manifest l'antagonisme històric de les dues nacions. Les diferències latents entre França i Alemanya estan sempre a punt de derivar envers complicacions internacionals. Aliada amb Bèlgica, no és possible avui, a la República francesa, de pensar en noves ocupacions militars de zones limítrofes. La protesta francesa davant una política agressiva d'Hitler no podria mai convertir-se en una ofensiva.

El problema de les Reparacions, tractat a la manera hitlerista, és el que tindrà més conseqüències, per tal com el seu plantejament, per successives ressonàncies, abasta més països. Encara que Hitler, un cop apoderat del poder sabedor de les responsabilitats del Govern, fugi de les sortides quixotesques, no podrà menys de suspendre els pagaments per Reparacions. En l'estat actual de crisi perquè travessen tots els Estats, la suspensió dels pagaments serà suficient per a desbastellar totes les finances públiques. Les Reparacions i els drets de guerra fan una cadena que volta mig món. Quan el Reich deixi de pagar, l'economia francesa, belga i anglesa quedarà tan desnivel·lada, què simultàniament, al seu torn, hauran de deixar de pagar

les quantitats que s'envien a d'altres potències, al davant de les quals marxen els Estats Units.

Una intervenció armada prop del Reich no solucionaria res. Prescindint de la resistència més o menys passiva que oposaria, l'ajut que li podria prestar Itàlia és una incògnita. I una incògnita sempre és un perill. Afegim, encara, que França o els països que ho intentessin no comptarien ara ni amb l'ajut ni amb la simpatia de les altres nacions. I això que ni els gestos ni la política d'Hitler no són el més a propòsit per a atraure-li les simpaties de les restants nacions. I encara més. Les quantioses despeses que una mobilització ocasionaria no compensarien gaire ni gens els avantatges que se'n podrien derivar. Ans bé, servirien per a fer més angoixosa la crisi del treball, per acabar d'enrunar les diverses economies nacionals, etc. Descartada aquesta solució, pitjor que el mateix conflicte, es miraria de posar remei a la violació dels tractats de pau, convocant cuita-corrents la Societat de Nacions, o bé Conferències internacionals. Ara que tenim l'exemple del que s'ha esdevingut a Manxúria, som escèptics en la promptitud de la solució.

Romput el *statu quo* i sense possibilitat d'impedir-ho, l'exemple de fer cas omís dels tractats seria seguit per molts altres països. Examineu, si us plau, els trastorns que es podran derivar d'aquesta experiència.

La mateixa Alemanya, plasmada en República per obra de la derrota i confirmada després per la Conferència de Versalles, es plantejarà, a no dubtar, novament, la qüestió de règim. És un punt aquest que el mateix Hitler ha deixat sempre a les fosques. Sense inclinar-se descaradament a l'un ni a l'altre costat, ell ha seguit fent prosèlits. Amb la seva bandera de la svàstica, s'ha resolt, a la seva manera, la qüestió de la franja groga o blanca. Hi ha, però, un símptoma que denota les influències monàrquiques en el si del nacional-socialisme. Els prínceps més joves de la dinastia dels Hoenzollern, els que estan cridats, almenys, a fer de Pretendents—eliminats el Kaiser i el Kronprinz, pels seus fracassos—estan allistats en les hosts hitleristes. I no precisament com a soldats rasos, sinó que Hitler els presenta en totes les formacions en el lloc d'honor, al costat seu. Representa això velleïtats restauradores? En l'opinió de molts observadors, sí. El cabdill nacional-socialista desitjaria perpetuar així les seves curioses doctrines. Si no ha pensat a fer el paper de Monck, qui ens assegura que no pensés representar el de Napoleó? De les dues hipòtesis, francament, creiem més catastròfica la segona.

Un canvi en les institucions fonamentals d'Alemanya, seria, també, seguit per Hongria. Recordi's que aquest país està constituït des de la guerra en Regència, esperant el moment oportú de coronar l'arxiduc Otó, fill de l'últim emperador de la monarquia dual. Si no s'ha efectuat fins ara, ha estat degut al temor de represàlies per part de la Petita Entesa. Recolzada en l'exemple del Reich i en l'ajut efectiu d'Itàlia, molt seria que no s'atrevis a córrer aquesta eventualitat.

El triangle Berlín-Budapest-Roma podria aspirar immediatament a la revisió dels tractats. Això, procedint pacíficament, puix ja hem dit que la mateixa enormitat d'una nova conflagració europea fa creure-la impossible per ara. La revisió, amb les rectificacions de fronteres, minories i altres conflictes que comporta, crearia un nou estat passional de totes les nacions, que, combinat amb els presents desastres econòmics, impedeixen de saber on s'arribarà.

I, al costat d'aquestes restauracions de les dinasties caigudes a conseqüència de l'estrèpit de la guerra, fa uns dies que es parla de crear-ne una de nova de trinca.. El príncep Nicolau de Romania, germà de Carles II, insinua la possibilitat que contregui matrimoni amb una filla de Pilsudski, amb el consegüent coronament, dot que oferiria el vell mariscal. Això implicaria un enfortiment de la Petita Entesa.

Com hem anat veient, les hipòtesis per a 1932, derivades del tromf d'Hitler, són diverses. Es desenrotllin els fets d'una manera o d'una altra, no és temerari d'assegurar que el mosaic europeu derivat de la passada guerra, en l'any que comencem sofrirà unes profundíssimes modificacions.

Hem dit, al principi, que la permanència del comunisme li treia el perill de l'immediat. Això, quan el fet soviètic, es presenta isolat. Ara bé, combinat amb els altres factors de dissolució internacional, és el perill més gran per a Europa, que pot fer-la entrar en el camí de la tragèdia.

LLUÍS LOPEZ OLIVELLA

ELS POBLES I ELS ESTATS

LA SOBIRANIA DE CATALUNYA, SEGONS EL TRIBUNAL DE LA HAIA

EL dia cinc del passat setembre, el Tribunal Permanent de Justícia de La Haia es va reunir en sessió pública per donar a conèixer l'*Avis consultatif*, o Dictamen, que li havia demanat la Societat de Nacions, sobre l'aspecte legal del projecte d'unió duanera d'Austria i Alemanya. Dos dies abans, els representants d'aquests dos Estats havien declarat a l'Assemblea de la Societat, reunida a Ginebra, que renunciaven a realitzar-lo, i, en conseqüència, en celebrar-se la sessió, el Dictamen ja no tenia utilitat pràctica.

Malgrat això, aquest Dictamen, subjectivament sense interès, el té ben remarcable des d'un punt de vista objectiu, i de manera especial per a Catalunya, perquè estableix una doctrina sobre el concepte d'independència i de sobirania de la qual serà molt difícil de prescindir en avant, i que, en ésser aplicada a Catalunya, fixa quina és, en dret públic, la seva personalitat des del reconeixement de la Generalitat.

El Dictamen és ocasionat pel fet següent:

Austria, en signar el Tractat de Saint-Germain, es va comprometre a no alienar la seva independència. Posteriorment, en ésser pertorbada per una greu crisi econòmica, va demanar ajut als seus antics enemics; aquests l'hi atorgaren, i varen signar, a Ginebra, un conveni en el qual l'Estat austriac ratificava la seva obligació de mantenir-la. Més tard, va donar a conèixer el projecte de constituir una unió duanera amb Alemanya, i alguns Estats opinaren que aquesta unió anul·lava la independència econòmica. El Consell de la Societat de Nacions volgué assessorar-se de si estaven o no en el cert, i per tractar-se d'una qüestió de dret públic, va sol·licitar el del Tribunal de La Haia, no com a organisme judicial, sinó com a cos consultiu.

El Tribunal va estudiar la qüestió amb el deteniment que li és propi, i per a formular les seves conclusions hagué d'exposar prèviament què s'havia d'entendre per independència i sobirania d'un Estat.

* * *

Les afirmacions de l'alt Tribunal sobre aquests conceptes són aplicables a Catalunya, perquè des del moment de la proclamació de la República catalana, el 14 del passat abril, és un Estat.

L'Estatut que va aprovar el plebiscit i fou després presentat a les Corts Constituents espanyoles comença amb un primer article que diu: "Catalunya és un Estat autònom dintre la República espanyola."

Encara que ni aquest ni cap altre article no contingués la declaració expressa, la personalitat estatal de Catalunya seria idèntica, perquè jurídicament i, realment les coses són en si mateixes i no segons el que designen els noms que porten, o se'ls dóna, i que poden ésser equivocats.

La declaració que el President de la Delegació catalana a Ginebra ¹ va fer el propassat setembre al Congrés de nacionalitats europees, en nom de la Generalitat, conté un paràgraf que diu que els catalans, en reconquerir per a la nostra terra la categoria d'Estat, en volem fer un Estat autònom florent i modern. És, doncs, una categoria que àdhuc té estat internacional.

Essent, doncs, Catalunya un Estat i referint-se el Dictamen a la independència i sobirania dels Estats, àdhuc dels autònoms, és inqüestionable que la seva doctrina és tan aplicable a Catalunya com a qualsevol dels altres que hi ha a Europa, de categoria pública semblant.

Formen el cos del Dictamen dos documents de majoria, perquè el jutge Anzilotti, opinant com la majoria, va discrepar-ne en alguna apreciació concreta, i un vot particular de minoria, que no afecta la doctrina general.

La doctrina que afirmen, en síntesi, és la següent: La independència d'un Estat es pot referir a les seves relacions externes, i al seu govern interior. La posició normal d'un Estat—diu el Dictamen—és que conservi la seva més ampla llibertat en relació tant en

¹ L'autor mateix d'aquest article. (N. de la R.).

aquestes relacions com a aquest govern. Però és una disposició que pot ésser alterada per dues causes: una, perquè el propi Estat, en ús de les seves mateixes sobiranes facultats, l'alteri; i altra, perquè una força superior la hi pertorbi o la hi faci perdre.

El procés històric de l'Estat català entra de ple en aquesta definició. Catalunya era un Estat separat i no sotmès a l'autoritat de cap altre; en un moment donat de la seva història, consentí un acte que li va posar la independència en perill, i a la fi la va perdre.

Un paràgraf d'aqueix Dictamen diu textualment el que segueix, que sembla escrit recordant la nostra història: La segona mena d'actes són els "que, tot deixant a l'Àustria la seva independència, tindrien per resultat d'exposar-la a un perill... l'adopció d'una regla constitucional en virtut de la qual el Cap d'un altre Estat seria, de dret, el President de la República austríaca, sembla ésser un exemple poc discutible d'aquesta categoria d'actes".

Un dia, Catalunya va acceptar que de dret fos Cap de l'Estat català el rei d'un altre Estat, el de Castella; amb aquesta acceptació no va perdre la seva sobirania o independència, ni l'externa ni la interna; va continuar legislant i regint-se ella mateixa a l'interior, i tractant les qüestions internacionals que l'afectaven, amb personalitat pròpia; però, si no la va perdre, la va posar en perill, un perill tan real, que al cap d'un segle li va ocasionar una guerra de defensa, l'anomenada *dels Segadors*, i uns anys després hagué de sucumbir a un cop de força de l'Estat el Cap del qual havia acceptat com a propi.

Diu el Dictamen: el dret internacional reconeix que cada Estat és lliure de renunciar a la seva independència, i àdhuc a la seva existència, però pot succeir que s'hi vegi forçat; i aquest és el cas català. La diferència entre les dues avinenteses no afecta la qüestió de fet, però sí la de dret; efectivament, el resultat és idèntic: l'Estat que renuncia lliurement o es veu forçat a fer-ho, deixa de tenir independència. Des del punt de vista jurídic, però, la seva posició és molt distinta, perquè si la perd cedint a la força i contra la seva voluntat, conserva el seu dret de reivindicar-la, i des d'un elevat punt de vista moral, continua essent el mateix Estat d'abans, amb idèntica sobirania, encara que materialment no la pugui exercir. En aquest sentit, el fonament més clar de les reivindicacions nacionals és la violència de l'Estat foraster que hi ha donat motiu.

Els tractats de pau varen posar repetidament aquesta doctrina en pràctica. L'Estat belga, de fet, havia desaparegut, i malgrat això,

en finir la violència que l'havia destruït, va ésser-li reconeguda l'existència legal. L'Estat polonès, i el de Bohèmia, feia segles que no existien, varen sucumbir per la violència, contra llur voluntat; mantenien llurs reivindicacions amb el fonament jurídic que la violència mateixa els havia donat, i els seus drets varen ésser reconeguts i reconeguda de nou la seva categoria estatal.

La independència o sobirania externa absoluta no existeix, segueix dient el Dictamen, i encara va disminuint de dia en dia. No existeix, perquè no hi ha cap Estat que sigui absolutament lliure de portar les seves relacions amb els altres de la manera que li plagi; tots estan obligats a complir una sèrie d'obligacions, concretes en tractats i en les diverses formes de convenis que imposa la vida moderna. Com que, de fet, els termes de relació són cada dia més complexos i s'imposen nous contractes, les obligacions a respectar van essent majors i la minva de llibertat en l'exercici de la sobirania també.

La conseqüència d'aquest estat de coses salta a la vista, i els jutges de La Haia ho fan notar expressament. La sobirania d'un Estat és independent de les limitacions a què estigui subjecte des del punt de vista internacional, és a dir, de les motivades per les seves relacions amb un altre Estat. "D'ací es deriva—diuen textualment—que la noció jurídica d'independència no té res a veure amb la submissió de l'Estat al dret internacional, ni amb les nombroses i constantment creixents dependències de fet en què un Estat es troba amb relació a d'altres". La qual cosa equival a dir, per l'igual valor que tenen en el Dictamen els mots *independència* i *sobirania*, que un Estat manté la seva sobirania encara que les seves facultats siguin limitades.

Aquest és el cas de Catalunya: el d'un Estat amb limitacions, acceptades voluntàriament, en l'exercici de les seves facultats. L'Estatut especifica en què consisteixen i fins on arriben; el fet, doncs, que hi estigui subjecta no li anul·la la sobirania, perquè no anul·la la seva categoria d'Estat. Per aquesta causa, l'article primer de l'Estatut i els que determinen els límits de les seves facultats no es contradiuen, sinó que es completen.

Entre les limitacions que l'Estatut fixa, hi ha la que Catalunya no pot tractar directament amb altres Estats les qüestions que són del domini extern exclusiu. Això vol dir que no pot exercir la seva sobirania externa, però en res no li minva l'exercici de la interna; aquesta, la conserva en els termes i extensió que ella mateixa va de-

cidir en redactar-lo. La personalitat estatal de Catalunya, i, per tant, la seva sobirania, queda incòlume de la limitació; i, en efecte, el mateix document de La Haia ho confirma.

Un altre paràgraf seu afegeix: "Hom pot dubtar de la possibilitat de transmetre una qualitat tan estrictament personal com la independència d'un Estat, però, en canvi, no hi ha cap mena de dubte que la independència pot deixar d'existir per voluntat de l'Estat mateix, quan aquest consent a traspasar-la a un altre." Es a dir, la personalitat és una qualitat inherent a l'existència de l'Estat, i així com l'home no es pot desfer de la seva mentre visqui, tampoc l'Estat de la seva mentre subsisteixi. En canvi, pot consentir que un altre exerceixi les facultats que li corresponen, totes, o una gran part, o una mínima part.

En la vida ordinària, aquest fet es produeix constantment: l'home fins exerceix per tercera persona facultats tan personals com la de contraure matrimoni i com la de disposar de tot el seu patrimoni, i malgrat això, no deixa de tenir la personalitat i la dignitat d'home, ni les prerrogatives que hi són inherents. D'igual manera es produeix en la vida pública estatal.

Els jutges de La Haia fan referència concreta a un exemple d'Estat sense facultats o poc menys. No hi ha—diuen—més que dues menes d'Estats: els independents i els dependents. "Els dependents són els sotmesos a l'autoritat d'un o de molts altres. La idea de dependència implica, doncs, necessàriament, la de relació entre un Estat superior (sobirà, protector, etc.) i un d'inferior o subjectat (vassall, protegit, etc.), d'un que pot imposar legalment la seva voluntat i un altre que legalment està obligat a sotmetre-s'hi. On no hi ha aquesta relació de preeminència i de subordinació, no es pot parlar de dependència segons el dret internacional."

Catalunya no és un Estat vassall, ni un Estat protegit; el paràgraf esmentat fa referència a la sèrie d'Estats asiàtics i africans que estan sota el Mandat d'alguna Potència europea, o sota una altra forma de protecció més o menys explícita. Les dues posicions, la catalana i la d'aquests territoris, no sols són distintes, sinó jurídicament antagòniques.

Catalunya, per la representació del seu President, va tractar la fórmula de convivència dins Espanya amb els Ministres que portaven la de l'Estat espanyol; en canvi, a aquells territoris, els fou imposat el Protectorat o el Mandat sense tracte previ ni acceptació per part seva.

Catalunya va redactar lliurement el seu Estatut, amb llibertat legalitzada segons una llei reconeguda per l'Estat espanyol; aquells territoris, en canvi, estan sotmesos a Estatuts en què no han tingut participació i que han hagut d'acceptar íntegrament.

Catalunya ha limitat les seves facultats en allò que li ha semblat; i aquells territoris no en tenen d'altres que les que els ha semblat bé de reconèixer-los als Estats protectors o titulars del Mandat.

Hi ha un signe extern que posa ben de relleu la diferència: en els Estats dependents, actua com a sobirà el representant del protector (així, per exemple, el Resident francès, el Governador holandès, etc.), i ho fa en nom del Soldà, Rei o Cap del territori protegit. A Catalunya, segons l'Estatut, actua en nom de Catalunya el President de la Generalitat, al qual fins i tot correspon l'exercici de les facultats que l'Estat espanyol hi té reconegudes.

L'article 16è. de l'Estatut diu: "El President de la Generalitat tindrà la suprema representació de Catalunya, especialment en les seves relacions amb el Poder de la República, i la representació, dintre Catalunya, del Poder de la República, en totes aquelles funcions l'execució directa de les quals no sigui reservada a aquell Poder en l'article 10è. d'aquest Estatut". És a dir, la representació de Catalunya correspon al Cap del Govern de Catalunya, i l'exercici de les facultats assignades a l'Estat espanyol, dins el territori català, també, i sols s'exceptuen aquelles que, segons la voluntat dels catalans, expressada en el propi Estatut, pot exercir-hi directament. En els territoris esmentats, és a la inversa.

Si, per tant, un Estat vassall, protegit o "dependent", segons els termes de La Haia, malgrat la seva posició absorbida, té sobirania, molt més s'ha de reconèixer a Catalunya, que no està en dependència de l'Estat espanyol, sinó que, de dret i de fet, té reconeguda la facultat característica de la sobirania, que és l'autodeterminació, i, en virtut d'ella, formula i accepta un compromís, és a dir, un tracte, amb l'Estat espanyol.

El preàmbul de l'Estatut diu, textualment, que "ha partit del dre que té Catalunya, com a poble, a l'autodeterminació", i, en un altre fragment, diu "que vol precisar el compromís amb la República espanyola de dar-se un règim purament democràtic". Les paraules transcrites, en ésser relacionades amb un altre paràgraf de La Haia, acaben de posar en clar la posició catalana. Diu el Tribunal: "En tant que les limitacions no tenen per conseqüència posar l'Estat sota l'autoritat legal d'un altre Estat, el primer continua essent un Es-

tat independent, per oneroses i esteses que les dites obligacions siguin". Qui té autodeterminació, no està sota l'autoritat d'altri, i qui tracta amb altri i hi estableix un compromís, tampoc. Catalunya, doncs, no està sota la dependència de l'Estat espanyol. No està, per tant, obligada a acceptar les disposicions de l'Estat espanyol més que quan, en ús del seu dret de sobirania, les vulgui acceptar.

* * *

En resum, doncs, els fets són els següents: Catalunya proclama el seu dret a l'autodeterminació, i l'Estat espanyol l'hi reconeix. En virtut d'aquest dret, vol establir un règim de convivència dins l'Estat espanyol, i aquests hi convé. Fent-ne també ús, redacta un Estatut que en fixa els termes i els drets i obligacions que en deriven per a un i altre; el sanciona per un procediment convingut prèviament amb l'Estat espanyol, i l'hi ofereix perquè, per la seva part, l'accepti o el rebutgi. Pel mateix dret, en aquest Estatut, decideix que les relacions externes de Catalunya amb d'altres d'Estats i l'exercici d'algunes facultats internes corresponguin a l'Estat espanyol, i quedi la resta per a l'Estat català.

Les afirmacions del Tribunal de La Haia són les següents: Un Estat és sobirà (independent, diu el text) encara que les seves facultats siguin limitades. Si ha limitat les seves facultats, en part, conserva la sobirania amb relació a totes, però el seu exercici sols amb relació a aquelles a què la limitació no s'estén.

En conseqüència, Catalunya és un Estat, amb sobirania d'Estat, i amb totes les facultats que hi són inherents.

* * *

Per a provar la sobirania de Catalunya, no és necessari de recórrer al parer del Tribunal de La Haia; hi ha prou raons històriques i jurídiques que la demostren a bastament. El parer del Tribunal n'és un comprovant que mereix d'ésser conegut, per tractar-se de l'organisme de més alta autoritat a Europa en aquesta matèria.

F. MASPONS I ANGLASELL

LES BELLES LLETRES

ODA CRISTIANA

de JOAN ARÚS I COLOMER

I

*Oh, Esteve, ànima excelsa, que illumina
la llum de l'Esperit Consolador!
Clames amb veu ardent la fe divina
en mig d'una agitada munió.*

*—Orbs de vosaltres, que no heu vist encara
qui és Aquell que va morí en la creu!
Doncs jo us diré que és l'Enviat del Pare,
el Messias promès al poble hebreu.*

*Mes no ha vingut, com heu pretès debades,
estrajent els Profetes i la Llei,
per restaurar les glòries caducades
de l'antiga Israel, i fer-se'n rei,*

*sinó per ensenyar-nos la Llei Nova
i redimir-nos del pecat d'Adam,
com víctima immolada que renova
el pacte de Moisès i d'Abraham.*

*El seu regne és de pau i de justícia
i tots els homes crida al seu redós,
i, més enllà del fang i la nequícia,
ens mostra un món d'eternes resplendors.*

*Més vosaltres, hipòcrites, que el Temple
ompliu d'un culte extern, buit d'esperit,
dels vostres pares imitant l'exemple
heu menyspreat el Just i l'heu occit.*

*Vibra d'indignació la Sinagoga;
llambreguen d'ira els ulls fets al Talmud;
els vells rabins han esquinçat la toga
i et volta com un torb la multitud.*

*—Jo veig els cels oberts; jo guaito ara
el Fill de l'Home, amb mon esguard mortal.
El veig dret a la destra del Déu Pare,
aureolat de llum celestial.*

*Parles extasiat, més tes paraules,
com les dolces paraules de Jesús,
sonen dins aquells cors a estranyes jaules
i sols hi trobem un pregon refús.*

*Com farà cas de la paraula teva
aquesta gens hostil, de cor jussà,
si ni els miracles no ha cregut, oh Esteve!
i ha clos els ulls per a podê'ls negar?*

*I l'estòlida turba, concitada
pels doctors i els escribes irascents,
et treu a fora d'una revolada,
crispats els punys i tremolant les dents.*

*I és el braç que respon, més que la boca,
contra la teva fe, que res no abat,
contra la fe que irrita i que provoca,
dreta i segura com un espadat.*

*Una pluja de rocs esquinça l'aire
i al teu damunt, amb fúria, va caient;
i tu la reps, flectat, els ulls enlaire,
les mans creuades, sense cap lament.*

*I, amb veu que ja s'estronca, dius encara,
cobert de sang, caigut i esdernegat:
—Senyor, rebeu-me al si de l'Etern Pare;
no els imputeu, Senyor, aquest pecat!*

II

*Ara, la teva boca resta closa
per predicar la fe del Natzarè;
enmig d'un toll de sang ton cos reposa
i és el teu rostre dolçament serè.*

*Ja els obcecats no et faran més la guerra
i els teus amics, adolorits els cors,
a mitja nit et colgaran de terra
i del teu gest n'esdevindran més forts.*

*Pots reposar sense neguit, oh Esteve!
Enc que per sempre hagi emmudit ta veu,
la veritat no callarà: sens treva,
mil altres boques la diran arreu.*

*Necis aquells qui amb violència estulta,
de cor eixarreït i senys obtús,
gelosos de llur temple i del seu culte,
volen desfer l'imperi de Jesús.*

*Llur odi el farà créixer més encara
com vent que atia el foc i el va escampant
Molts hi veuran dels qui no hi veuen ara,
per obra i gràcia de l'Esperit Sant.*

*El teu cos lapidat és la semença
que àdhuc enmig dels còdols treu esclat,
puix que una nova raça amb tu comença
d'herois que van inermes al combat*

*i moren plàcids, amb la joia al rostre,
sense feblesa ni rancúnia, en nom
d'Aquell que impàvids els sosté i els mostra
la llei d'amor que han d'ensenyâ a tothom.*

*D'una legió de màrtirs innombrable
aquesta sang calenta és el llevat,
oh, tu, qui encarnes la lliçó admirable,
primer deixeble del Crucificat!*

*Com tu, que així la fe del Crist segelles,
mils i mils d'altres moriran per Ell:
barons estrenus, tímides donzelles
llur vida ofrenaran sota el coltell,*

*o en l'hòrrid crepitar de les fogueres,
o trocejats pels ferros garfidors,
o, dins el circ, a l'urpa de les feres,
sota l'ull bròfec dels emperadors.*

*I l'Evangeli que, obstinat, menysprea
aquest poble rebel, desassenyat,
s'expandirà més lluny de la Judea,
al cor mateix de la gentilitat,*

*damunt d'Atenes i damunt de Roma
i enllà de tots els pobles coneguts,
purificant els cors com una aroma
portadora d'insòlites virtuts*

*i desterrant dels esperits les velles
idolatries i supersticions,
alba esplendent que amb ses clarors novelles
la faç canviarà de les nacions.*

III

*Pots reposar sense neguit, oh, Esteve!
Enc que per sempre hagi emmudit ta veu,
la veritat caminarà sens treva;
altres mil boques la diran arreu.*

No has vist, al front de la caterva folla,
Saul de Tars, aquell minyó fornit,
aquell que, essent de tots el cap de colla,
la teva mort iniqua ha consentit?

Aquell zelós donzell que sempre clama
contra els fidels, amb àvol passió?
Doncs ell serà la més ardida flama
per propagar l'Església del Senyor.

No passarà molt temps, i un cop de gràcia
capgirarà de sobte son destí,
tornarà fe la seva contumàcia
i amor magnànim el furor d'ahir.

La veu que frenarà sa cursa irada
quan vers Damasc es llançarà rabent,
oh. Esteve, no serà com la tornada
d'aquella teva veu dolça i clement

llavors que, alçant encara les palpebres,
ans que el teu cos, exànime fallís,
demanaves al Cel que les tenebres
d'aquelles ments confuses aclarís?

Quan, ja despres dels seus ulls la bena,
copsi la veritat que adés negà,
la teva imatge l'omplirà de pena
i plorarà ta mort, com un germà.

I els qui l'adulen i el segueixen ara,
i els qui en ell veuen el futur rabí,
amb brusc despit li giraran la cara
i ompliran de parany el seu camí.

I ell, que la teva fortitud invicta
no pot comprendre avui, orb de claror,
ell, que blasma ta fe com un delicte
i t'acusa d'audaç blasfemador,

*d'aquesta fe mateixa—oh, meravella!—
serà l'apòstol i el doctò imprevist,
i sofrirà persecució per ella
i vessarà la sang per Jesucrist,*

*màrtir futur que el teu exemple exalça
i el teu discurs reprèn amb verb segur
i, en la fe nova que el seu cor trasbalsa,
esdevé un home nou, un altre tu...*

*Mes tu tindràs la glòria inconfusible
d'haver cenyit, abans que ningú més,
dels màrtirs la corona immarcescible
que et dona el primer lloc entre els primers.*

*I, enllà del temps que els vells records s'emmena,
brillarà amb llum egrègia ton record,
oh símbol de la fe noble i serena,
més forta que la vida i que la mort!*

CRONIQUE DE L'ETRANGER

DE FRANÇA

LES CONSTRUCCIONS NOMINALS EN EL FRANCES MODERN

QUAN hom considera fredament la influència que exerceix França en el món, no pot menys de reconèixer que ha disminuït en extensió. Davant les dificultats creades per un nou sistema econòmic universal, la França d'aquests darrers trenta anys sembla més aviat que va a remolc que no pas a l'avançada dels països innovadors. En sociologia, és difícil d'imaginar un sistema legislatiu més retardat que el nostre davant les exigències realistes que plantegen la industrialització de la producció, les aglomeracions urbanes, la necessitat d'esportives reaccions físiques com a contrapès d'un treball mecànic, i, pel costat burgès, el reajustament dels emoluments de funcionaris de la intel·lectualitat (jubilats governamentals o rendistes de les professions liberals), a les variacions antiracionals de la vida moderna. Enfront d'allò que hom podria anomenar el bé públic, ¿quines iniciatives han sabut prendre els Legisladors francesos del segle xx? Tot allò que ha estat assajat a casa nostra sobre retir obrer, assegurances socials, facilitats atorgades a les col·lectivitats esportives, construccions immobiliàries populars i higièniques, ha estat copiat d'Alemanya, dels països nòrdics o Itàlia, i Amèrica. El francès que viatja un xic més que en altre temps, però l'esperit centrípet del qual li fa relacionar les seves visions, des del punt de vista parisenc, amb el patró versallesc, el francès que, per altra part, ignora massa sovint la llengua dels països que visita, desconeix (o no cospa prou bé), en les dues dotzenes, i més i tot, de Repúbliques ibero-americanes, a Espanya, en els Balcans, i encara força més en el Centre i el Nord d'Europa, les reflexions pessimistes i desagradables sobre el reaccionarisme de la mentalitat francesa contemporània. Els nostres literats i la nostra gent de teatre, sol·licitats sempre per admiradors i no tenint contacte amb altres estrangers que els que se senten atrets per la cultura de l'Illa de França, no s'adonen d'aquest concert de depreciacions de la nostra activitat social i econòmica. Tot amb tot, és un fet: els estrangers, instintivament, no s'adrecen ja a França quan els cal cercar la solució d'una nova crisi popular o financiera. Mentiria, però, el mateix observador objectiu si no reportés que, tant a l'Atenes venizelista com a l'Havana ianquitzada, igual a la Ginebra dels idealistes

calvinistes com a la Mesopotàmia de poblacions arianes, els homes d'una alta elevació mental i les agrupacions aplegades sota el signe d'un humanitarisme raonable, s'adrecen preferentment a França quan tenen fretura de demanar a pensadors estrangers una nova regla de lògica o un mètode inèdit. Hom pot dir, doncs, que hi ha menys individus d'acció disposats a assessorar-se a França, però que la qualitat d'aquells per als quals la cultura francesa roman encara la iniciadora no ha disminuït gens ni mica. La nostra influència és d'ara endavant d'ordre purament intel·lectual. El prestigi de l'esperit francès s'ha conservat també intens; únicament ha esdevingut menys tangible. Caldria fer un recull—puix que s'ha abandonat el terreny econòmic-social, absolutament perdut—dels articles de revistes intel·lectuals en els quals savis internacionalistes confessen que molt sovint s'han d'adreçar a països distints de França en matèria d'aplicacions científiques. També en això hem perdut el nostre imperi. Fem entrar, doncs, d'una vegada, aqueixa *capitis diminutio* en la categoria de la realització d'idees, sota la mateixa rúbrica que la nostra incapacitat econòmic-social. Limitem, també, definitivament, el camp de la importància de la intel·ligència francesa en l'esperit humà contemporani. Pels balanços admiratius de les societats sàvies estrangeres veurem que no ha minvat poc ni molt el crèdit concedit a la nostra possibilitat d'invenció. Si hom ens jutja menys creadors, no per això ens creu menys capaços de pensar. La creació depèn d'un cert equilibri de l'estructura política i social, i així mateix de la moralitat pública. Les unes i les altres—sempre segons el testimoni d'estrangers no gens francòfobs—s'han atrofiat considerablement, de trenta anys ençà, a casa nostra. És una malaltia que no ateny sinó l'element col·lectiu, car l'individu no ha canviat gairebé gens. Però, tan bon punt aquest es troba en grups, es produeix una polarització general que disminueix les seves facultats personals de reacció. Hom pot trobar, ho repeteixo, mil testimonis de tot això en les converses sobre nosaltres a fora de les nostres fronteres i en qualsevol revista de la premsa estrangera.

És per això que cal concedir una importància molt gran a un llibre com el de M. Alf. Lombard (sens dubte algun descendent d'emigrants després de la Revocació de l'Edicte de Nantes): *Les Construccions Nominals en el Francès Modern*, publicat a Uppsala, Stockolm, a casa de Almqvist i Wilksells Boktryckeri. Car aqueixa obra en aporta una nova prova que en el terreny de la intel·lectualitat pura no estem gens ni mica en decadència, i que en això, no solament hom ens reconeix el do inventiu, sinó també que l'estranger lloa d'una manera unànime la nostra capacitat de realització. Aquesta obra no és una producció espontània i isolada; representa només l'expressió més madura i més graciosa de tot un moviment d'estudis sobre la nostra capacitat d'invenció en art literari i, permeteu-me d'insistir, encara, sobre la nostra potència de realització pràctica, de creació tangible i material, en el domini de l'expressió del pensament. D'ençà de llargs anys, a Alemanya i a Suècia, països que no són pas disposats a reconèixer-nos mèrits que no posseïm, ha nascut i s'ha desplegat una sàvia, nombrosa i molt activa escola de lingüística francesa. És de creure que allò que es féu en

altre temps a Alemanya tan interessant i útil per a la literatura i la llengua provençals, està en camí de repetir-se a Uppsala o a Friburg per a la lingüística i l'estilització franceses contemporànies. El tret comú d'aquestes recerques i de llurs autors sembla ben bé característic de la diferència que existeix entre aquests països menys llatins que septentrionals: una preocupació accessòria de l'estètica i, d'una manera essencial, de l'enriquiment dels mitjans d'expressió de l'home. Hom podria citar algunes de les obres esmentades en el llibre de M. Lombard o en la seva molt indicada bibliografia, com també la *Neuphilologische Mitteilungen* a la *Stylistique Française* de M. Legrand, per a demostrar fàcilment que les obres franceses responen a una utilitat: la possibilitat d'escriure millor, cosa que han negligit les obres estilístico-lingüístiques estrangeres. França, en el domini literari, es mostra la més realista, sense deixar d'estar sota la influència predominant del pensament. El francès és home d'acció en el domini estètic. També el llibre de M. Alf. Lombard és d'intencions purament científiques. Amb un plaer de col·leccionador, bo i aportant a la classificació de les formes aquell bon sentit i aquell gust d'allò que és nou que apliquem al gaudi plàstic de les expressions literàries, ha constituït el primer museu de les maneres i formes d'expressar-se literàriament des de l'acabament del Romanticisme fins als nostres dies. Només el seu estudi purament especulatiu té per a l'escriptor francès un interès capital: li revela com sovint, sense àdhuc sentir-ho, participa d'una nova escola, en el món, de traducció escrita del pensament. Confessem que és curiós que hàgim d'anar tan lluny a assabentar-nos de com ens expressem i del sentit en què ens cal impulsar les nostres investigacions sintàctiques i orientar les nostres audàcies lingüístiques.

El descobriment de M. Alf. Lombard radica en això: la *construcció nominal del francès modern*. A l'inrevés de no poques definicions professorals franceses, la seva denominació no designa un fet passat; no resumeix, sinó que preveu. Després d'una memòria notable sobre *Un problema d'estilística del francès modern estudiat en les obres de Courteline*, la crítica sueca mostra la revolució veritable que hom ha fet en l'expressió literària de mitjan segle XIX ençà. Notem que el principi inspirador és antic: la funció crea l'òrgan. Els literats francesos, començant per Balzac, seguit després en el mateix terreny per Flaubert —l'Hugo naturalista—, Daudet i els Goncourt, han sentit fretura de formes literàries acordades a una era novella. Per tal d'adaptar aquesta ampliació expressiva a les noves fonts de la vida sensorial, ha calgut refer l'instrument literari, és a dir, modificar aquesta guitarra que és l'estil i coniar el mètode, o, si voleu, renovar la sintaxi. El llarg treball de M. Alf. Lombard es podria resumir, en una fitxa bibliogràfica, de la següent manera: en el francès nou, contràriament a les construccions gramaticals d'abans, el nom predomina sobre el verb, amb totes les conseqüències d'aquest capgirament: l'element nominal dreçat enfront de l'adjectiu i de l'adverbi, el ritme de la frase a base, des d'ara, dels nervis que són els noms... a semblança del ritme de la nostra existència quotidiana comandats pel moviment i totes les reaccions personals d'aquesta

agitació, és a dir, dels reflexos en primer lloc nerviosos. A judici meu, i potser a risc d'equivocar-me, aquesta innovació radica menys en la seva essència que en la seva finalitat. ¿No podria explicar-se la impopularitat de Rabelais—que cap lector gratuït ja no recorda i que la majoria dels francesos no llegeixen sinó al Liceu—precisament per l'ús que feia de construccions nominalitzants? Fou la primera temptativa d'aquest gènere; però resultà tan prematura—per bé que en relació amb la vida agitada que li era personal—, que va ésser incompresa del públic, llavors estable i contemplatiu, i ara, per tal com és un fruit massa primicer, no pot ja representar la forma desitjada pel nostre temps, universalment mogut. Rebalais no va saber ordenar i fer un sistema del seu ús dels noms. En canvi, la gran reforma reeixida de l'estil contemporani, segons M. Alf. Lombard, consisteix a haver destronat el verb. L'esforç iniciat pels romàntics, encaminat a evitar el verb a favor del nom i de l'adjectiu, ha estat continuat i perfeccionat pels Goncourt, Verlaine i Mallarmé. M. Lombard comença els seus estudis a partir de 1865. La crítica sueca dóna compte d'algunes temptatives isolades, com les expressions “amb un ull de compassió” que hom troba en Fénelon, que precediren les més modernes expressions, com, per exemple, “a quelles mans d'indolència i de voluptat” emprada per Daudet. La freqüència de l'ús de noms en la construcció de la frase moderna a Europa és tan gran que cal que l'autor es demani què hi entra de positivament francès. I arriba a la conclusió que, en el terreny de les idees estètiques, França no ha deixat de voler i d'*atrevir-se*.

“Si és, doncs, molt natural que hom trobi en altres llocs fets anàlegs als que ens interessin, sembla, d'altra banda, que el francès, entre les grans llengües modernes de civilització, *hagi anat més lluny en l'esmerç de tipus nominal i hagi reeixit, en certa manera, a fer-ne una llei de sistema, i que enlloc més, a l'estranger, hom no troba, des d'aquest punt de vista, la mateixa riquesa i la mateixa varietat.*”

Observació tant més interessant per tal com, segons la confessió mateixa de Blersch de Nægelsbach, “l'alemany és força més ric en elements nominal”, la qual cosa acusa d'una manera evident que, per part dels nostres escriptors, hi ha creació, a desgrat quasi de les característiques de la llengua. Els escriptors, revisters i periodistes acolliran amb plaer les consideracions de l'autor sobre la interpretació de la vida quotidiana: del món dels negocis i del comerç i de la llengua escrita; la premsa, per exemple, en la redacció de títols de notícies com “Supressió de relacions diplomàtiques entre tal i tal país” fa un ús constant—exemple de les generalitzacions—de les construccions nominals. (Abans, hom hauria dit: “Tal i tal país suprimeixen...”). Des del punt de vista gramatical, M. Lombard justifica les capacitats intrínseques del nom comparades a les altres. Ací, si ens abellís d'entrar a aquest anàlisi captivador, podríem examinar una tècnica que serà suficient d'assenyalar als interessats, professionals de l'expressió escrita, perquè hi trobin la mel que els interessa. Hi ha detalls, en aquesta obra, que obriran horitzons a tots els literats. Per exemple, la remarca d'aquesta solució de dificultat literària: l'ús freqüent del prefix *no* davant el substantiu: la

no-observació, la no-coneixença, etc... Hom troba, en aquest llibre, la manera de reconèixer i explicar-se l'estil—escrit—modern característic de la nostra època i descobrir-hi els perquè. Des de Marinetti, el Futurisme del qual és "substantival", fins a l'estil telegràfic, quants i quants d'ensenyaments no hi ha! M. Lombard, gramàtic pur i crític estilista, després d'haver analitzat amb palès encert la vida social i les obligacions de la quotidiana vida moderna, examina els noms abstractes en la derivació, la substantivació d'adjectius i—ço que és sobremanera important per a nosaltres—les construccions nominals afavorides pel francès modern, classificant-les per tipus sintàctics.

Hom es pregunta si, sota aquesta aparença de supeditació de l'estil a la vida agitada i sincopada dels nostres dies, la "construcció nominal" no és una mena d'individualització de l'estil i més antidemocràtica que no sembla. El gust per a la personificació, del simbolisme del qual es mostra com a suggestiva contrabalança la tendència—impressionista o collectivista—d'emprar en plural noms generalment usats en singular. Jo trio aquesta qüestió entre centes d'altres que les pàgines tan vivents d'aquesta obra completament exempta de rudeses poden suscitar en l'esperit del lector. Del punt de mira literari, l'estudi de les nominalitzacions en Zola o Morand és apassionant, car presenta el problema de l'esdevenidor de l'estil literari. Socialment, és també un examen útil, puix que mostra la manera com la llengua pot acomodar-se a diferents condicions de vida. Si hom vol prestar un xic d'atenció a aquesta lectura, per damunt dels grups adnominals i de les construccions asindètiques del substantiu nominal, dels termes de color, etc., trobarà de Loti a Gaurés, de Thérive a Warnod, de Maurras a Francis Carco, passant pels diaris, tants exemples d'estilització moderna que hom haurà d'admetre que, en el terreny literari, els nostres inventors i els nostres creadors no han perdut gens de llur valor personal i de llur utilitat mundial. Llibres així surten de l'actualitat literària o universitària per entrar en la rúbrica general de l'esperit.

ADOLPHE DE FALGAIROLLE

LLIBRES & REVISTES

ELS LLIBRES

En aquesta secció es faran recensions crítiques de totes les obres que ens siguin trameses en doble exemplar.

REPÚBLICA, LIBERTAD, ESTATISMO (escritos con sus fechas), per José María de Semprún y Guerra. Madrid, 1931.

Aquest llibre és tot ell una pruija d'inquietud espiritual. S'hi explana el procés d'una ànima creient que ha anat emmirallant amb tota ardidesa dins la seva pensa el canvi sofert per la societat espanyola de vuit anys ençà, canvi que no és solament de forma, com alguns creuen. Un nou cas, doncs, d'interpretació catòlica d'una revolució feta sota un altre signe. L'empresa és àrdua i demanaria volums molt més extensos que aquest opuscle, però la valentia del pensament i la trencadissa de motllos, sobretot en aquest país d'ossificacions tradicionals, donen tanta densitat a aquestes pàgines i les sorollen amb subcorrents tan iorts, que serien un element indispensable per a qui intentés definitivament aquella empresa gegantina.

La llibertat encara no s'ha acabat de rentar de la taca de rebellia amb què va néixer a les planes de l'Enciclopèdia. Cada revolució n'ha fet una interpretació pejorativa. Els catòlics, o l'han refusada tot simplement, o l'han explicada amb distincions exactes i doctrines profundes, però movent-se sempre dins el cel de la metafísica, on són possibles, i àdhuc fàcils, les demostracions apodíctiques. Hem llegit algunes temptatives d'exposició d'un règim polític de llibertat, informat pels principis catòlics. ¿Podrem dir sense ofendre ningú que, en deixar les regions de l'absolut metafísic, o se'n duen el rigor lògic i la línia resta infrangible, o coincideixen pràcticament més d'un cop amb el liberalisme polític? En aquest segon extrem s'inscriu el llibre que comentem, i fins creuríem que de vegades va massa enllà, quan, per exemple, sembla exigir la llibertat absoluta per a totes les idees en tota hipòtesi. La gran solidaritat política i econòmica que uneix totes les classes i tots els individus en una República democràtica és exposada i desplegada en aquest llibre amb fervor magnífic. Però la seva aportació més important és la del concepte de la propietat com a funció en sentit matemàtic, depenent de variables: un dret subjectiu, no esclau de la cosa externa, ni fix en les seves atribucions, que depenen de les necessitats socials. Aquesta teoria és preparada—diu l'autor—per la de Sant Tomàs, però és tan suggestiva, que valdria la pena que la desenrotllés en un tractat especial i amb tota l'extensió deguda. Posat a la tasca, podria establir unes variables en el propietari i unes altres en el cos social, que obrarien en sentit invers. I del joc continu d'unes i altres ressortiria, en cada lloc i en cada moment, una resultant, que fóra la funció de la propietat. Idea seductora, talment, però mancada d'eficiència per la seva manca de precisió.

Per acabar, hem d'agrar a l'autor l'esment elogiós que fa més d'una vegada de la nostra revista, i encoratjar-lo a convertir en arbres els més principals dels gèrmens fecunds que s'enclouen en aquestes breus pàgines.—C.

ESSAIS DE MORALE CATHOLIQUE. I. LE RETOUR A JÉSUS, par l'abbé Jacques Leclercq. Editions de "La Cité Chrétienne", Bruxelles, 1931.

El nostre il·lustre col·laborador belga empen amb aquest volum una tasca llarga i feixuga, però d'una utilitat difícilment superable: la de posar a l'abast de tots els fidels el *complexus* de la Moral Catòlica. La distribució dels estudis eclesiàstics ha fet de quatre segles ençà que la Filosofia restés completament separada de la Teologia; així la Filosofia moral, o ètica, tracta només dels principis generals: natura del bé i del mal, fonament de l'obligació, necessitat i natura de la sanció, anàlisi de la consciència, classificació de les virtuts i dels vicis. La moral pràctica, si exceptuem algunes qüestions de moral social, és tractada en la Teologia, per bé que molts dels preceptes davallen quasi exclusivament de la llei natural.

El fet d'ensenyar-se la Teologia quasi exclusivament als Seminaris eclesiàstics o noviciats de religiosos ha convertit la Moral—ciència per a tothom, si n'hi ha cap—en una disciplina professional, reservada als qui han d'exercir el ministeri de la confessió.

Adhuc per a aquests, la divisió, no ben definida, de la Teologia en moral, ascètica i mística ha reportat el perjudici de no heure d'aquestes dues altíssimes disciplines sinó clarors manllevades momentàniament per tal d'aclarir punts de la Teologia moral.

L'abbé Leclercq s'ha emprès d'exposar aquestes ciències prescindint de divisions artificials, fetes únicament per a fins acadèmics, i amb mètode, llenguatge i estil que serveixen per a adoctrinar tots els fidels cristians i fer-los tenir idees clares sobre llurs deures, sobre la perfecció i l'abast de l'obligació que tenim tots, cadascú dintre el seu estat, de procurar-la.

De les matèries contingudes en aquest primer volum donaran idea els títols dels seus vuit capítols: I El Cristianisme és una religió; II La qüestió de Déu; III La visió cristiana del món i de l'home; IV Sigueu perfectes; V La fe; VI L'esperança; VII. La caritat; VIII. Alguns cims de la virtut cristiana (la contemplació, l'acció, el sofriment, l'abandó, la simplicitat).

La prodigiosa cultura científica, teològica i hagiogràfica de l'autor s'empra a fons en l'exposició d'aquests temes, en algun dels quals arriba a concrecions que semblen donar noves fórmules justes a idees velles, per exemple, en exposar com el Cristianisme és essencialment una religió d'amor. Magnífic és el capítol de la caritat i petits joiells de perfecció i de brevetat els cinc articles del darrer capítol, on meravella el lector amb la naturalitat i novetat de to amb què parla de coses tan altes i tantes vegades insuficientment formulades. L'estil de J. Leclercq és prou conegut dels nostres lectors perquè ens creguem rellevats de fer-ne l'elogi.

En felicitar cordialment l'il·lustre sacerdot belga, li desitgem el goig complert de veure acabada aquesta gran obra.—C.

NÚRIA "Poesies muntanyeses". *Josep M. Vilarmau Cabanas*. Dedicatòria i colofó de Mossèn Anton Navarro i Joan M. Guasch. Edicions "Follet", Calders (Manresa). Preu: 3 pessetes.

Hem d'agrair a les edicions "Follet" aquest nou present olorós de la terra mare. Anton Busquets i Punset és l'animador d'aquestes edicions. Ja hem fet remarcar alguna altra vegada la tasca digna d'elogi d'aquest "solitari", que amb la seva alta professió de mestre, zelosíssim i intelligent, alterna la professió de recercador i aplegador de documents, records i produccions d'un íntim sentit de la terra. L'obra de Busquets i Punset ens mereix estimació. Déu us doni, amic admirat, molts anys de vida per a fer tan bones obres.

El volumet de versos *Núria*, que ara ens presenten les edicions "Follet", és una mena de "guia" d'aquest santuari catalaníssim, d'aquest lloc de repòs, d'encís i de misteri alhora, que ha estat, fa tants anys, objecte d'amor i veneració per part dels catalans i que d'ací endavant ho serà, encara. I, donades les facilitats de comunicació que darrerament hi han estat establertes, no dubtem a assegurar que el concurs de tota mena de gent hi augmentarà. La industrialització que afecta, en part, la vall de Núria, amb l'establiment del carril elèctric, i la industrialització que l'afectarà més en dies venidors—fenomen natural, i inevitable—suscita temences. Alguns temen que Núria, amb la industrialització, serà desnaturalitzada. No: la cosa que s'esdevindrà és que es transformarà, de mica en mica, i la seva fisonomia serà influïda dels corrents nous. Però, no per això serà desnaturalitzada la seva fisonomia. Es conservarà essencialment. Entenem-nos: es conservarà essencialment i no perdrà el seu perfum tradicional si nosaltres volem. És a dir, que si a Núria s'observa "pèrdua", no l'atribuïu a la modernització ni a la industrialització d'aquells indrets: la culpa seria de la deixadesa nostra.

Mentre nosaltres mantindrem l'esperit, Núria serà el que és i el que fou. Mantenir l'esperit vol dir fer obres, per exemple, com la del poeta Josep M. Vilarmau, amb el seu volumet de poesies *Núria*. L'especulació, el negoci, la industrialització de la vida de Núria podrà fer néixer un sistema de "guies" potser eixutes, de cara exclusivament a una propaganda de negoci. Tampoc no ho blasmem. Només ens sabria greu que aquesta mena de guies fos l'única mena. Importa que al costat d'aquesta classe hi hagi l'altra classe de guies espirituals, com és ara la de Josep M. Vilarmau. Perquè el recull de versos que sobre temes i visions de Núria ens dona aquest poeta representa, per a nosaltres, una guia, un itinerari espiritual. Les seves composicions es llegeixen amb gust per la sentor que us duen d'aquells indrets i pels records que us n'aviven. Algunes remarques a coses que potser ens semblarien no prou ben resoltes, literàriament, s'esvanixen davant del caràcter predominant que per a nosaltres hem dit que tenia aquest recull. Els devots i amants de Núria no haurien de voler deixar de tenir aquest opuscle saborós.

—L. B. i P.

LA ÚLTIMA REINA DE ARAGÓN, VIRREINA DE VALENCIA, per *Lluís Querol i Roso*. València, Imp. J. Presència, 1931.

Un jove professor de la Universitat de València, En Lluís Querol i Roso, acaba de donar a la estampa la seva tesi doctoral, concernent a la figura, plena d'in-

terès, de Na Germana de Foix, la darrera Regina d'Aragó, el matrimoni de la qual amb Ferran el Catòlic va reanimar, per uns moments, els entusiasmes patriòtics del Llevant peninsular, tan abocat, aleshores, a una política d'aniquilament assimilista. El segon matrimoni de Ferran ha donat motiu adés i ara a molt diversos estudis i apreciacions. Encara que el patriotisme aragonès hi ha volgut veure una reacció sentimental del Rei Catòlic a les darreries de la seva vida, hom pot dir que totes les finalitats del matrimoni amb Germana (treva amb el Rei de França, legitimació de les aspiracions a la corona navarresa, desig de tenir successió) responien a la política castellana de Ferran. Fet i fet, cal dir que dintre els maquiavèlics plans del Rei, aquesta jugada no li va fallar del tot. A l'avantatge assolit aleshores, hom pot atribuir, almenys, la satisfactòria actuació a Itàlia i a Navarra.

El més interessant, però, quant al relatiu a Na Germana, és la mort del Rei Catòlic, que hom ha atribuït a enverinament per la seva dona. Querol examina escrupolosament la qüestió i la deixa relativament dilucidada, reduint a termes lògics la possible influència de Na Germana en la darrera malaltia de Ferran el Catòlic.

Germana era de caràcter joïós, contrastant amb la sequestat de la cort castellana. Va resultar, doncs, molt explicable el lamentable efecte produït pel segon matrimoni de Germana amb el Marquès de Brandenburg, en 1519. Un cronista de Carles V, Alonso de Santa Cruz, diu d'aquest matrimoni el següent: "Como su Majestad conociese de ella la mala gana con que llevaba su viudez, acordó casarla con el Marqués de Brandenburg". Tanmateix, en ésser nomenada, poc després, Virreina i Lloctinent General de València, va assolir aviat la consideració del poble, juntament amb el seu marit, Capità General del Regne. Sobre aquest segon matrimoni de Germana, primera etapa del seu govern valencià, aprofita Querol una monografia inèdita de l'antic professor de la Universitat de València, i actualment de la de Madrid, Sr. Amat Villalba. Com que a aqueixos anys corresponen la Germania de València i els conflictes dels moriscs, qüestions les més apassionants a la història de València en l'Edat Moderna, és de desitjar que el senyor Amat doni a la llum els seus estudis.

També la mort de Brandenburg ha estat atribuïda a Germana. Querol examina lleugerament aquest punt i tan sols assenyala que, en tot cas, la conducta del Marquès amb la seva dona no era gaire perfecta.

Després d'un període de melangia, repetició del que va tenir ja llavors de la primera viduitat, ve l'episodi més interessant de la figura romàntica de la princesa gala: el seu matrimoni amb Ferran d'Aragó, Duc de Calàbria, l'empresonament del qual a Eixàtiva hom atribueix a haver apreciat Ferran el Catòlic entre ell i Germana certa inclinació efectiva. El cert és que poc després de morir Brandenburg, Germana es va maridar amb el Duc de Calàbria, i que tots dos, "simul et in solidum"¹, com a Virreis de València governaren el Regne fins a la mort de Germana, en 1536². A tot aquest segon període del govern de l'antiga Regina d'Aragó fa especialment referència l'estudi de Querol, així com a la mort i disposicions

¹. Fórmula diplomàtica utilitzada als seus documents, i que ens recorda el "Tanto monta" dels Reis Catòlics.

². Després el Duc de Calàbria continuà exercint el Virreïnat fins a 1550, data de la seva mort.

testamentàries entre les quals destaca la fundació del monestir de San Miguel de los Reyes.

En el treball de Lluís Querol, escrit amb criteri modern, hom pot trobar abundoses referències a la situació social i intel·lectual de la València del Cinccents. És especialment remarcable la substitució aleshores de la llengua catalana per la castellana; Querol fixa, amb escrupolosa notícia, que hom no deu atribuir aquesta substitució a la cort virreinal, i menys, encara, a Germana. Tots plegats responien a una política centralitzadora a la qual no era gaire fàcil d'oposar obstacles.

El treball de Querol potser es ressent tan sols d'un mal d'origen: la necessitat d'acoplar-ho a les normes sempre contingents d'una tesi doctoral. Escrit amb força preocupació acadèmica, no hi manca, però, una espontaneïtat i lleugeresa altament agradables. Hom veu, doncs, que a més d'una instrumentació científica a la moderna, Querol disposa d'intuïció històrica poc freqüent. Les noves promocions historiogràfiques de València, fet i fet, hauran d'esperar de Lluís Querol i Roso una destacada ajuda en les tasques futures.—VICENT GENOVÉS.

L'OMBRA I ALTRES POEMES, per *Marià Manent*. - Atenes, A. G. Barcelona.

Cap capítol no podia haver trobat el seu autor més precís que aquest, per a definir el to de la seva poesia. L'ombra que plana damunt d'aquests poemes és una ombra deliciosa i discreta, d'un to avellutat i melodiós, amb un deix de tristesa i de melangia. Un vel d'amargor envolta la seva poesia i n'és la nota predominant. El poeta diu el seu somni d'una manera consirosa i planyent: troba la nit amarga i veu que no hi cremen les roses d'argent.

*Es trist, nit amarga el meu somni:
no hi cremen les roses d'argent.*

El seu anhel no es decanta envers la mar de seda, sinó que ama el recolliment i la soledat de l'arbreda, on és trista la llum.

*Bé em convidaves mar de seda.
brillant i fresca de perfum:
i m'estic al cor de la arbreda
on és trista la llum.*

En l'natura, no cerca l'encant joiós per a complaure-s'hi, sinó més aviat li és un refugi per enfondir-hi el seu neguit.

*Estrella encantada
damunt de la nit:
no et vull per quiatge
sinó per neguit.*

En la poesia de Marià Manent no trobareu mai l'ombra del record que hi traspuï. Hi ha com un desig volgut de copsar la joia present i de no esguardar el passat. Fins en recordar l'amiga morta, ho fa tornant viva la seva imatge en mig de les flors que volten la seva tomba, i el rossinyol que sospira com si encara l'amiga fos vivent. També ama el perfum dels tillers florits, perquè l'abriguen d'oblit i són tendres i dolçament abstrets.

*Tu, perfum sense ahir, com d'oblit m'abrigaves,
entre aquests arbres tendres i dolçament abstrets.*

Altra de les característiques d'aquests poemes és el contrast entre la gràcia fina i elegant de l'expressió amb el fons una mica amarg i dolorit de la seva poesia.

*i es glaçava un somriure entre sa boca lleu,
com l'aigua de la nit dins una rosa amarga.*

Els poemes de Marià Manent són d'un lirisme pur, amb una cadència musical i un ritme interior que dona sonoritat i força a les imatges. Cada paraula té una elegància i una modulació escaient. Res no hi és sobrer, cap mot no detona. Diríeu una joia d'art perfecta i pura, que encanta de la seva transparència. *L'ombra i altres poemes* dona un to ben definit i ben modern a la nostra lírica. Mai amb més precisió que en aquest llibre, no es pot dir que la poesia té qualitat de somni i de cosa volàtil i ideal. Aquests poemes tenen finors de seda, transparències de cristall, sonoritats d'aigua fresca i perfums de Hessamins florits.

La presentació del llibre, verament envejable, i les traduccions escollides i elegantment resoltes que el completen acaben de donar to a aquest tercer llibre del poeta Marià Manent.—J. M. ROVIRA ARTIGUES.

LEXICON DER PAEDAGOGIK DER GEGENWART. Publicat per l'Institut germànic de Pedagogia científica en col·laboració de nombrosos especialistes. Volum I, XVI pàgines i 1344 columnes. Friburg de Brisgòvia, Herder, 1930. Preu: 32 marks.

Aquest diccionari de Pedagogia, quan sigui complet (el segon i darrer volum està a punt de sortir), serà un estudi profund de tota la Pedagogia actual, en la teoria i en la pràctica. L'obra, com ja es veu en aquest primer volum, vol atendre especialment les necessitats del present i del futur, seguint fidelment el sistema pedagògic que té per fonament ferm la doctrina catòlica. En ella són exposades no solament l'organització de les escoles, en els seus diversos graus, de tots els països i les direccions pedagògiques que hi predominen, sinó també altres mitjans d'educació: el teatre, el cinema, la cultura popular, les escoles superiors per al poble, etc., i així mateix els més interessants problemes del nostre temps, com els que versen sobre pedagogia sanitària, sobre l'educació de les vocacions per al treball, per a les professions, sobre l'esperit de sacrifici en bé de la pàtria i de l'Església. També hi són inserides les biografies dels més importants i il·lustres pedagogs contemporanis, i d'alguns, per cert, són donades a conèixer per

primera vegada. Així, doncs, aquest diccionari resultarà un complement necessari de tots els diccionaris o obres anteriors sobre Pedagogia i, a Espanya, on ara les qüestions d'ensenyament són i per molt de temps seran tema de vives discussions, es farà indispensable per a tots els directors de la tendència catòlica que tinguin la sort de conèixer la llengua alemanya. L'Institut i la casa editorial que la publiquen són una garantia de la solidesa i riquesa de doctrina de l'excel·lència de presentació.—V.

LES REVISTES

Les reproduccions i reduccions d'articles d'altri fetes en aquesta secció tenen només caràcter documental; la inserció d'elles no implica, doncs, conformitat plena amb llur contingut.

LA CIVILITZACIÓ AMERICANA I LA VIDA DE L'ESPERIT ¹, per *Josep Wilbois*, a "La Nouvelle Revue des Jennes", número de 15 d'octubre de 1931.

Ciència, tècnica, maquinisme, racionalització, democràcia són conquestes començades vers la Renaixença, prosseguides a Europa durant el segle XIX i acabades als Estats Units en el segle XX. L'aportació dels Estats Units, per bé que recent, és considerable, car no solament és un augment de quantitat, sinó una creació de valors. Efectivament, quan, ara fa cent anys, l'Europa occidental va proporcionar-se una gran indústria, va ésser gràcies a la seva classe capitalista; autoritària i econòmica, aquesta va invertir en les seves empreses, en lloc de distribuir-la en grans salaris i àdhuc en grans dividendes, la "plus value" que els marxistes li fan retret d'haver esmerçat d'aquesta manera; amb tot, per la seva fermesa i previsió, va constituir un capital, especialment un capital-màquines, mitjançant el qual el treball, per tal com és avui dia més fàcil, pot ésser així mateix més breu i millor remunerat. És possible que els legisladors i els sindicats li hagin forçat la mà; tanmateix, però, és cosa fora de dubtes que no hi haurien pas reeixit abans d'aquest desenvolupament de l'utilitatge: així, doncs, la nostra burgesia ha exercit un paper útil. Tot amb tot, cal que reconeguem tot seguit que, en la primera meitat del segle XIX, els obrers europeus sofrien una veritable servitud, i encara que llurs néts del començament del segle XX estan en una situació precària si hom els compara als treballadors americans. És que el patronat d'Amèrica ha completat l'obra del patronat d'Europa. En una primera etapa, aquell va constituir, com aquest, el seu utilitatge, però força més ràpidament, per motiu dels recursos d'un continent més ric, encara nou, obert als emigrants. Després, i amb diversos objectius alhora, ha practicat una política original d'alts salaris, sostenint que l'obrer millor pagat és un consumidor més àvid, que les seves compres, més nombroses, permeten de fabricar en sèrie i que hom guanya en disminució de preus de cost més que no perd en augment de salaris. *La indústria dels Estats Units és, doncs, una indústria de massa*, car la seva producció és per masses: aïgem—i aquests nous caràcters són gairebé implicats en el precedent—que els

¹. Extracte d'un llibre, *Un pays neuf: l'Ouest canadien*, que es publicarà pròximament a la llibreria Valois, 7, plaça de Panthéon.

seus productes són copiats d'un nombre molt limitat de tipus i ensem que són de qualitat comuna. Però als Estats Units aquests aspectes de la indústria apareixen en tota la societat; la fabricació per masses hi està al servei d'una massa de gent: hom malda perquè els tallers siguin més salubres, i per a disminuir-hi la fatiga; hom procura, així mateix, d'abreujar la jornada de treball i d'assegurar pagues més copioses: *la producció de massa esdevé una civilització de massa*. Indubtablement hom compra aquest resultat amb el preu de l'avorriment en la tasca i de la uniformitat en els productes. Però és un sacrifici insignificant. En temps pretèrits hom no concebia pas que poguessin existir homes lliures sense esclaus per a servir-los: els americans, bo i escampant esclaus d'acer, han multiplicat el nombre dels homes lliures; encara que desplagi a l'orgull europeu, per a la gran majoria de la gent *l'Amèrica és més humana*.

Altrament, en el camí que Amèrica ha emprès, o, millor dit, on s'ha encarrilat la seva producció, no és pas possible de tornar enrera: d'una banda la ciència, proveïda de mètodes que no posseïa ara fa un segle, accelerarà les seves descobertes; d'altra part, els pobles, en el medi més vivaç de la humanitat, no permetran de cap manera que se'ls rebaixin els nivells de vida que han conquerit. L'exemple americà comença d'insinuar-se a Alemanya i a França.

Aquest americanisme, però, és una arma de doble tall. Sens dubte ha estat "un" bé, però hom pot dir que serà sempre "el" bé. Parlant d'una manera més precisa, hom pot dir que no obra pas com una causa, sinó que aporta simplement "condicions", que els homes podran utilitzar "de diverses maneres", i llurs voluntats col·lectives seran les "causes eficients" de llurs nous estats. Particularment, hom ha augmentat els salaris i ha disminuït la jornada de treball. Aquesta, referint-nos-hi exclusivament, ha arribat o està a punt d'arribar a set hores per dia amb cinc dies per setmana; en un segle, ha estat reduïda prop de la meitat; hom no gosa a assenyalar els guanys del segle proper, per tal com, mitjançant els mètodes recentment adquirits, la tècnica pot progressar molt de pressa. Almenys no és pas exagerat de pensar que, dintre poques dècades, els treballadors podran fruir lliurement de la majoria de les tardes. *¿Què en faran d'aquests lleures que de tan llargs ni lleures poden ja anomenar-se?*

Llur manera de viure no depèn ja de l'organització industrial; aquesta no ha pogut sinó furnir-los possibilitats; les determinacions pròpiament dites vindran d'altre lloc; la resposta pertany tant als obrers mateixos, com als qui tenen la missió de guiar-los, obrant els uns i els altres com éssers espirituals.

És ací on radica el perill. Una primera solució—massa fàcil—consisteix a copiar allò de què hom té l'habitud, és a dir, la vida del taller i els exemples del passat.

La vida del taller, considerant la paraula taller en un sentit general que s'aplica al treball dels despatxos o al treball dels camps. Aquesta vida és mecanitzada i estandarditzada. Ho és, precisament, per a permetre a l'home, fora del taller, de portar una existència d'home. Les seves tasques són un impost d'unes quantes hores, que li permet, durant la resta del dia, d'ésser el contrari d'un preufeter. Ha estat automàtica, ací, per tal d'esdevenir lliure allà. Ara bé; a Amèrica, gairebé hom no ha comprès la diferència. La consciència col·lectiva hi és tan arrelada que refusa tot assaig de formar consciències individuals: l'individu, àdhuc aquell que és prou ric, en tots els llocs on concorre, no en té pas prou amb una sola cambra per a recollir-se. En deixar la fàbrica o l'oficina estandards, el ciutadà pren un

auto estandard, segueix un carrer estandard, s'entreté en un joc estandard, escolta un film estandard, llegeix un diari estandard, canvia frases estandards: hom ha confós peresosament, en lloc d'oposar-les, les dues parts de la seva vida: hom ha tractat la seva ànima com un taller.

Els exemples del passat ian, encara, de fre. Hom segueix, encara, considerant que l'obrer, de la fàbrica, del despatx o del camp, és un ésser nascut únicament per a produir i deixar, així, a uns quants privilegiats l'honor de pensar. Obrer, en el llenguatge comú, continua essent un substantiu. Efectivament, en altre temps, quan l'obrer plegava del treball, ço que no era sinó a la fi de la jornada, només tenia temps per a menjar i dormir, i gairebé no li'n restava per a esbargir-se; de mica en mica la durada d'aquest esbargiment ha augmentat, però hom l'ha mirat sempre com una recreació; ha estat ocupat per l'esport o el teatre, el basar o la T. S. F., és a dir, que hom hi ha exercitat els seus músculs, hi ha obert els seus sentits, li ha emplenat la seva memòria, i no res més. Però, ara, tot home podrà viure una vida doble; en la millor de les seves dues parts, hauria de crear-se una vida espiritual: ningú no ha pensat a contestar a la seva necessitat inconscient.

No pocs amics de l'Amèrica—i també, ben entès, una nombrosa *élite* dels Estats Units—es malficien d'aquesta forma d'americanització. Convenen, això sí, d'acceptar el confort del nou continent, però hi volen afegir allò que hi ha de viu en les velles civilitzacions.

Aquesta vida que conceix Europa, és la vida de l'esperit.

Vida de l'esperit en dos sentits.—D'antuvi, és l'alliberament de la consciència col·lectiva: aquest consisteix a emprendre un esforç per tal de desempallegar-se de les imatges flotants, de les idees preconcebudes, de les simpaties preformades, de les estètiques de moda, i procurar-se, pel mitjà de l'observació i la meditació, el seu univers intel·lectual: *L'esperit és essencialment creador.*—Però, per a parlar així, cal no veure en l'esperit sinó la facultat intel·lectual. Ara bé; l'esperit desborda la intel·ligència; la seva vida, per a ésser completa, ha d'acabar-se en moralitat; és a dir, ha d'eleva-se més i més per damunt de la de l'animal; la nostra naturalesa és una tendència a la sobrenatura; per a realitzar-nos, hem de despullar-nos de l'home atàvic, sortir de l'egoisme, perdre'ns per tal de retrobar-nos: *essencialment, encara, l'esperit és do de si mateix.*—Novellament, encara, els escriptors i els artistes de l'Europa occidental, han donat bells exemples d'aquestes dues formes de vida espiritual. ¿Fóra suficient de transportar-los a Amèrica?

No, sens dubte. *L'antic continent pot ésser per al nou un èmul, no un model.* Per als dos, els mateixos principis valen, però amb diferents aplicacions. És que les dues societats es distingeixen radicalment. Bo i simplificant les idees i sense ésser víctima dels mots, hom pot dir que les societats europees són *més segmentades* i les societats americanes *més massisses*. Hom ha espiritualitzat l'Europa tot espiritualitzant les seves petites agrupacions; en canvi, a Amèrica, és als grans organismes que cal insuflar l'esperit.

Tasca gairebé nova, i, d'altra banda, veritablement espiritual. És, encara, massa aviat per a fixar-ne el programa. A tot estirar, hom pot entreveure'n l'objectiu. Quan els psicòlegs del món antic han fet llurs més recents descobriments escorcollant ànimes singulars, els psicòlegs del nou món hauran de prendre per matèria de predilecció les accions i reaccions de les multituds i de llurs caps. Mentre que el nostre millor art modern és, sobretot, música *da camera* o pintura de saló,

els artistes d'enllà de l'Atlàntic crearan més naturalment formes originals en arquitectura o en un gènere encara sense nom que serà alguna síntesi del cinema i de l'òpera. D'ençà de segles, la nostra moralitat no ha ultrapassat a penes la família la qual s'ha pogut anomenar, en certs casos, la cèl·lula social, fins al punt que, a casa nostra, hi ha perfectes esposos i pares perfectes que no tenen cap principi moral en llur vida de negocis o en llur vida política; per contra, a Amèrica, hom curarà menys de la valor de la família, puix que aquesta no és sinó un grup entre molts d'altres als quals ha conferit diverses de les seves funcions, i és la fàbrica, el sindicat i la ciutat que caldrà sobretot que hom s'esforci a moralitzar. Com que no hi ha cap moral sense donació de si mateix, hom no creurà pas haver-se donat mentre ho hagi fet solament als seus pròxims, i si, perdent-se, hom troba Déu, serà sens dubte a través de les naus d'una església: millor que mai i que en cap altre lloc es realitzarà la prometença d'una vida interior assegurada als qui es reuneixen per pregar. Entre totes aquestes obres, Amèrica, tot i reconèixer-se filla d'Europa, no podrà limitar-se a adaptar les seves lliçons, sinó que, mitjançant condicions noves i troballes imprevisibles, haurà d'enriquir veritablement la consciència universal.

Tot just ara ha començat. Es retarda i s'entreté en les construccions materials. Però aquests preparatius són, potser, indispensables. El desenvolupament d'una societat s'acompleix, sens dubte, a través de fases que hom no pot intervenir. Amèrica sofreix una crisi de creixença, com un adolescent qui, durant uns quants mesos, sols té una vida muscular. Allò que ens sembla un estat no és sinó una transició.

Als dirigents americans—professors, escriptors, cabdills de lligues, pastors d'ànimes—pertoca d'obrar. L'esperit no s'empelta pas tot sol damunt d'un cos polític i empolainat. L'esforç ha d'ésser intens i amatent. Els progressos tècnics només exigeixen anys; els morals, dècades. Però cal no descoratjar-se. Cal, simplement, posar bé el problema.

Les màquines i els estàndards són amos terribles, però servidors propicis. No els prenguem pas per ídols; guardem-los com a instruments. Per un obscur i meravellós instint una generació s'ha esmerçat a constituir-los; potser ha perdut en aquesta tasca la seva ànima, com d'altres, en èpoques de guerra, perden llur vida; aquest sacrifici sense honor, almenys haurà permès a les generacions següents de consagrar-se a d'altres coses. Aquestes conquestes no solament permeten la vida de l'esperit; sinó que l'exigeixen, puix que sense ella la marxa progressiva de la humanitat mancava de sentit. En comptes d'oposar-nos a la seva evolució actual, transgredim-la.

SOBRE L'ENCÍCLICA "QUADRAGESIMO ANNO", per A. D. Sertillanges, O. P., a "La Nouvelle Revue des Jeunes", número del 15 de novembre de 1931.

L'Encíclica *Quadragesimo Anno* ha de produir una joia als catòlics socials, puix que manifesta palesament i consagra amb autoritat els progressos aconseguits de quaranta anys ençà en el camí que recorren.

En aquest camí, les doctrines han seguit els fets després d'haver-los provocat;

s'ha produït, com sempre, un canvi d'influències entre la idea i la pràctica; la primera ha guiat la segona d'una manera força indecisa al principi i no ha trobat sinó en ella la seva pròpia decisió i la seva seguretat.

Allò que destaca de bell antuvi en l'Encíclica és el desenvolupament del sentit social del qual dona testimoni. Allò que hom anomenava l'intervencionisme de Lleó XIII era atrevit; el de Pius XI—si hom vol conservar aqueix terme—és triomfant. L'esperit d'associació i d'organització social o econòmic ha guanyat enormement; hom ja no el discuteix; els sindicats són admesos i respectats; els darrers partidaris de l'individualisme liberal defensen tímidament llurs línies de retirada. Els Estats han entrat en el moviment, i el Papat gosa a demanar-los avui força més que quaranta anys endarrera. En tot cas, la seva veu es més segura. Hom pot parlar, ara, de la legislació del treball com d'un codi nou fora de discussió, del qual, per contra, és lògic de demanar l'acabament, i com més aviat millor.

El Papa exalta amb altivesa que moltes d'aquestes lleis hagin estat preparades o posades per catòlics, i que les reivindicacions de l'Església a favor del treball tinguin llur reflex en les estipulacions econòmiques i socials del Tractat de Pau.

* * *

Jo no voldria pas entretenir-me sobre aquestes generalitats. He volgut proposar únicament algunes observacions respecte als punts particulars examinats en l'Encíclica. En primer terme sobre el dret de propietat privada.

Aquest dret havia estat afirmat amb una gran energia per Lleó XIII en contra del socialisme. Ho és així mateix per Sa Santedat Pius XI, el qual hi aporta aquella força i aquella intrepidesa que constitueixen la seva característica particular. Però, els progressos de la idea social enregistrats per l'august Autor en els seus primers paràgrafs el duen a insistir força més sobre el caràcter social del dret de propietat.

Aquest està enfocat des de dos punts de vista: de la part de l'individu que posseeix per a inculcar-li el sentiment dels seus deures sobre la propietat privada a favor del bé comú del qual té la responsabilitat.

Amb referència a l'individu posseïdor, Lleó XIII havia posat, en principi, que el dret de propietat privada no depèn pas, pròpiament parlant, de l'ús que hom en fa. El seu successor insisteix sobre aquest principi necessari. Però, quant a aquest ús de la propietat, aporta noves precisions i obre el camí a noves recerques. Evita de pronunciar-se en detall sobre aquelles que han estat fetes; però les lloa en general i assenyala d'una manera inequívoca el límit de les seves lloances, que hom endevina disposades a convertir-se en blasmes allà on no concordessin les condicions necessàries.

Parlant dels deures de la propietat privada, Lleó XIII gairebé no havia esmentat res més que l'almoina. Havia omès de recordar aquest principi de Sant Tomàs: "les coses posseïdes per alguns en sobreabundància es deuen, per dret natural, al sosteniment del pobres". Adhuc semblava que volia dir que el dret i la justícia no intervenien en aquest assumpte, sinó únicament la caritat. Pius XI precisa que allò que és descartat és la justícia *commutativa*, de tal manera que el dret natural del qual parla Sant Tomàs no es presta pas a reivindicació per part dels particulars en el sentit socialista. Però, cal dir que aquest dret, sense men-

cionar-ho expressament, la nova Encíclica el substitueix per mitjà de *les altres virtuts* (les altres virtuts que no són la justícia *commutativa*), entre les quals, com és sabut, hi ha la justícia general o legal, i, a més a més, la *liberalitat* i la *magnificència*, que s'uneixen a la caritat i al seu efecte: la *beneficència*, que la justícia legal empra. Sant Tomàs havia dit que el dret natural que obliga els rics a ajudar els pobres amb llur sobrant és deixat, quant a la seva aplicació, al jui de cadascú, a causa de l'amplitud i de la indeterminació de la seva matèria. Lleó XIII no havia afegit res a aquesta indicació. Però, avui, hom comprèn millor, sobre aquest extrem, el rol de l'autoritat pública; les necessitats del bé comú, de les quals l'autoritat té cura, són més ben ateses, i, finalment, hom comprèn millor les formes que hauria de prendre amb preferència, amb mires al bé comú de les classes laborioses, l'esmerç del sobrant dels rics.

També és molt interessant de veure que l'Encíclica *Quadragesimo Anno* assenyalava com a molt recomanable i indicada, avui, l'aplicació dels capitals disponibles al desenrotllament de les indústries que proporcionen treball, mentre llur objectiu i llurs procediments siguin honorables. Això, pel Sant Pare, és un exercici notable i preciós de la virtut de *magnificència*.

Respecte al rol de l'autoritat pública, el Sant Pare, atès que li ha confiat la missió de "moderar" l'ús de la propietat privada en vistes al bé comú i, per tant, de donar satisfacció al principi tradicional de la *comunitat dels béns pertocant a l'ús*, aprova a priori els tributs de *solidaritat*, mentre no siguin ruïnosos ni tendeixin a una anivellació arbitrària de les fortunes, la qual cosa fóra destruir o lesionar aquest dret de propietat individual que es tracta de moderar prudentment.

Una tal limitació, observa l'Encíclica, no oprimeix pas la propietat en allò que té de legítim; ans la defensa, tot prevenint les topades que fatalment comporten els seus abusos. Hom veu insinuar-se ací el temor de les revolucions i potser una discreta al·lusió als esdeveniments europeus que tothom pressent.

És clar que també s'enganyen aquells qui han cregut veure en les paraules de S. S. Pius XI una accentuació del dret de propietat en relació amb l'aspecte social de la propietat i amb la comunitat natural dels béns pertocants a l'ús. Si hom llegeix bé l'Encíclica, veu que allò que és cert és precisament el contrari. Evidentment, s'ha fet un pas en el sentit social, si bé assenyalant que hi ha uns límits i que hi ha qui els traspassa.

L'autoritat suprema no vol pas precisar massa certes qüestions doctrinals o d'aplicació particularment delicada i fins i tot pendent; però el camí és traçat a cadascú en aquest text on cada frase ha d'ésser sospesada amb maduresa: "Fan una obra saludable i digna de lloança els qui, amb reserva tothora de la concòrdia dels esperits i de la integritat de la doctrina tradicional de l'Església, s'esmercen a clarificar la natura dels càrrecs que graven la propietat i a definir els límits que, tant en aquest dret mateix com en el seu exercici, imposen les necessitats de la vida social. Però, per contra, s'equivoquen greument aquells que s'apliquen de tal manera a reduir el caràcter individual del dret de propietat que, pràcticament, arriben a llevar-l'hi."

Alguns sembla que no saben veure en aquest paràgraf res més que les darreres ratlles i la severitat de llur to; però, si hom s'enlaira més amunt i fita la mirada a la doctrina, veurà que per a Sa Santedat, les necessitats de la vida social, de les

quals és jutge l'autoritat pública, no limiten pas solament l'exercici del dret de propietat individual, sinó *aquest dret mateix*, de manera que aquest dret, per sòlid que sigui, no és res d'absolut *com a tal dret*. No és pas veritat, doncs, que l'acompliment del deures socials de la propietat concerneix únicament la caritat; concerneix, també, la justícia, no la justícia commutativa, sinó la justícia legal o social.

Per altra part, aqueixa solució suposa l'acceptació de la doctrina de Sant Tomàs pertocant al caràcter *segon, derivat* del dret natural de propietat, el qual no procedeix pas, com diu ell, ja format de la natura mateixa, sinó que és un arranjament de raó. Arranjament necessari i, per tant, universal de dret i pertanyent a ço que hom anomena *dret de gentes* (en el sentit tomista); però, arranjament la necessitat del qual està fonamentada en les exigències del bé comú i que no pot contradir-les; arranjament nascut de la voluntat providencial que ha concedit als homes els béns de la terra per a utilitat de tots, i no pas per a gaudi exclusiu d'uns quants.

Aquestes nocions tradicionals són, encara, més o menys desconegudes i àdhuc discutides per catòlics i grups de catòlics. Em sembla que la nova Encíclica, en la qual aquests creuen veure la confirmació de llur estat d'esperit, té més aviat un sentit contrari, si bé insisteix a donar satisfacció a allò que diuen de veritat i assenyala amb fermesa els abusos que tenen.

Hom veu, encara, exercir, en un altre punt, el dret reconegut a l'autoritat pública de limitar, no solament ja el dret mateix de propietat, sinó l'ús que se'n fa: és quan es tracta de la lliure disposició del salari. L'leó XIII reconeixia a l'obrer "un dret estricte i rigorós" a usar del seu salari de la manera que li semblés millor. Però, en llegir el context, hom veia que es tractava únicament d'establir els fonaments del dret de propietat nascut de l'estalvi, no d'oposar-se a tota intervenció. En nom de la seva doctrina general i en nom de les precisions que la nova Encíclica li aporta, hom té el dret d'aprovar els descomptes obligatoris sobre el salari en vistes al retir obrer i a les assegurances socials. Car la previsió, en una matèria tan greu, no aprofita pas solament a l'obrer; interessa eminentment el cos social i tendeix a preservar-lo de les més terribles plagues.

* * *

Sobre el salari mateix, l'Encíclica *Quadragesimo Anno* no aporta pas cap principi nou, però aclareix amb llum nova i abundant la famosa qüestió del *salari familiar*, tan debatuda l'endemà de l'Encíclica *Rerum Novarum*.

L'leó XIII, volent determinar la quantitat mínima de salari, deia: "El salari no pot pas ésser insuficient per a fer subsistir l'obrer sobri i honrat". Es tractava, doncs, únicament de l'obrer; no es tenia en compte per a res els seus. Indubtablement, hom no pot pas creure ni suposar que el gran Papa oblidés la família; d'altres passatges de l'Encíclica ho palesen a bastament, però, en el seu temps, aquesta qüestió no era, encara prou madura; les possibilitats de realització i àdhuc d'acceptació d'una exigència semblant, mancaven en absolut. Avui, la situació és ja una altra; i l'Encíclica *Quadragesimo Anno* intitula un dels paràgrafs dedicats al salari: *La subsistència de l'obrer i de la seva família*. Hom hi explica que, en la família, cadascú ha de cooperar, com és natural, al manteniment del

grup; però, segons la missió que li pertoca i les seves forces. Els infants no han d'ésser de cap manera condemnats a un treball prematur; la mare de família no pot treballar fora de la llar. És, doncs, "un abús nefast, que cal fer desaparèixer de totes passades, que la mare de família, per motiu de la migradesa del salari paternal, es vegi obligada a buscar fora de casa una ocupació retribuïda"... Això no crea pas una obligació individual, avui, a tot patró considerat en particular, de donar per si sol satisfacció a aquest requeriment; però, si pot, ha de fer-ho, i si no pot de cap manera, ha de tenir, almenys, en compte que resta ben determinada la matèria susceptible de reforma en nom de la "justícia social". "No és permès, havia dit ja l'Encíclica *Casti Connubii*, de fixar una tarifa de salaris tan mòdica que, atès el conjunt de les circumstàncies, no basti per al manteniment de la família".

Si la justícia social exigeix reformes, aquestes reformes, una vegada realitzades, han d'ésser intervingudes per la mateixa justícia commutativa per tal d'obligar els contractants a observar-les. El salari familiar és, segons els principis comuns a l'una i a l'altra Encíclica, la mesura del valor del treball per a l'obrer normal.

Afegim que es tracta, evidentment, de la família normal, també, i d'un terme mitjà que caldria determinar d'una manera equitativa, segons la norma corrent de l'estimació comuna, i, després d'aplicar-lo a tot treballador, pare de família o no, donat que seria el preu normal del treball.

Com hom pot veure, la reivindicació de l'Encíclica *Quadragesimo Anno* no coincideix pas amb la crida a les pensions familiars extraordinàries, superposades al salari per un acte de pura benevolença i no de justícia. Aquesta mena de socorsos sempre seran lloables. Però, avui, allà on aquestes pensions són atorgades, representen, només, una forma de la justícia, una anticipació del seu regne en matèria de contracte de treball; és a dir, signifiquen que hom ha de donar un gran pas en aquest sentit.

Finalment, pertocant no ja al salari, sinó al règim mateix que aquest constitueix, la recent Encíclica dona una nota nova en relació amb l'Encíclica *Rerum Novarum*, car es defensa vivament i ensems defensa Lleó XIII d'haver pretès atacar aquest règim com a dolent en si. Si fos dolent, hom el refusaria en lloc de maldar per a procurar-ne el millorament progressiu. Però, el Papa regnant, amb tot, considera "més apropiat a les condicions presents de la vida social d'atemperar tant com sigui possible el contracte de treball mitjançant mesures manllevades al contracte de societat". D'on conclou el feliç adveniment de la participació obrera a la propietat de les empreses; a llur gestió i a llurs beneficis.

Ben mirat, si el règim de salaris pot i ha d'atemperar-se, avui, recorrent al contracte de societat, ¿no és perquè ell mateix, filosòficament i moralment, recolza sobre un quasi contracte de societat, i no sobre una compra de treball on el salari seria un preu i el treball una mercaderia qualsevol? En aquesta darrera concepció, fóra absurd de formular estipulacions de forma social, puix que totes, per insignificants que fossin, resultarien contradictòries.

El capitalista, l'empresari de treball i l'obrer són essencialment cooperants. El salari i les altres clàusules eventuais del contracte de treball no representa sinó una llei de preu fet que expressa la part d'acció i de benefici del cooperant encarregat de la mà d'obra. Des d'aquest punt de mira, hom pot dir que la participació a

la gestió i al benefici és anterior, lògicament, a tot contracte de treball, car n'és el fonament i la mesura.

Lleó XIII havia remarcat els amplis beneficis del capitalisme per al progrés econòmic del món; però, així mateix, havia denunciat allò que té d'abusiu i d'opressor per a la classe obrera. Sa Santedat Pius XI renova les mateixes lloances i els mateixos blames, però, alhora aporta precisions respecte als mals constatatats i a llurs remeis.

Els mals s'han atenuat, en certa manera, puix que la classe proletària ha pogut alliberar-se un xic d'aquell excés de "misèria immerescuda" que havia proclamat Lleó XIII. Però, en canvi, la industrialització progressiva del món, provocant l'empresa cada vegada més universal del diner, ha comportat un agreujament. Hom veu concentrada en un limitadíssim nombre de mans (que ni tan sols són les dels propietaris, sinó de gerents financers i sovint agiotistes), tota la potència econòmica dels capitals, que corren, així, el perill de restar sense ànima i sense consciència.

La causa radica en l'economia liberal produint els seus darrers efectes. El remei pot consistir únicament en una reorganització de l'ordre econòmic sota els auspicis del poder públic i d'acord a la justícia social informada per la caritat.

En el paràgraf intitulat *Restauració d'un principi director de la vida econòmica*, hom troba, respecte a aquest extrem, magnífiques precisions, les quals, tot ajustant-se a allò que s'ha dit precedentment de les associacions professionals, constitueixen un cos de doctrina social cristiana d'un estadi avançat, força superior al de 1891, si bé en conserva tots els principis.

Accessòriament, el Papa jutja amb prudència, és cert, però amb una gran netedat i enteresa, allò que s'ha fet a Itàlia. En reconeix els avantatges. A través, però, de les seves expressions moderades, és fàcil de constatar que no hi veu pas un progrés des del punt de vista de la sociologia catòlica. Val a dir que allò no té res a veure amb la sociologia: és política pura i simple. Sociològicament, les nocions essencials hi són capgirades. En la seva base manquen aquelles iniciatives individuals que són el ressort de tota cosa; només hi ha un compelliment disfressat, però un constrenyiment, tanmateix. Comptat i debatut, hi ha un assaig de vigorització del règim establert, del partit imperant, que hom es complau a identificar amb l'Estat, però no una preocupació de la cosa social i de la prosperitat humana en la dignitat, en el lliure joc de les forces, de les organitzacions i de les empreses legítimes.

Resumint, l'Encíclica *Quadragesimo Anno*, si no és una innovació, puix que ella mateixa es presenta com un discurs d'aniversari, és, almenys, el testimoni d'una etapa ja recorreguda i una llum per a emprendre una etapa novella. Els catòlics socials tenen el dret d'alegrar-se'n i el deure d'inspirar-se en el nou text per a llurs noves recerques o llurs noves realitzacions.

QÜESTIÓ ESCOLAR I FRANCMÀÇONERIA, per *Mary Macé*, a "Études", de París, núm. del 20 d'agost de 1931.

Actualment, la "qüestió escolar" està més que mai a l'ordre del dia. Hom insisteix a parlar-ne sota qualsevol pretext: és, evidentment, i cal reconèixer que amb

raó sobrada, la preocupació dominant de tots els qui reflexionen, de tots els qui es preocupen de l'esdevenidor, sigui el que es vulgui el partit a què pertanyen.

En referir-nos-hi nosaltres des d'ací, no pretenem pas d'aportar noves llums doctrinals sobre l'assumpte. En l'encíclica *Divini illius magistri*, del 31 de desembre de 1929¹, S. S. Pius XI recorda, en termes que no necessiten comentari, els principis de l'Església pertocant l'educació de l'infant: la discussió, per tant, no és ja oportuna ni admissible.

No gens menys ens guardarem de donar una solució pràctica indefectible i d'aplicació immediata a un problema particularment complex sobre el qual les intel·ligències més experimentades han reflexionat fins avui sense pervenir a resoldre'l plenament.

Ens situarem sobre el terreny dels fets i procurarem únicament reposar el problema dintre la seva veritable perspectiva potser massa desconeguda.

Els nostres adversaris ens retreuen altivament de mantenir la guerra sobre aquest punt. Certs catòlics, d'altra banda, creuen, amb un optimisme no gens frívol, que és possible de fer-hi la pau; desitgen ardentment deixar la qüestió "fora de la política", "per damunt de la *mêlée*", i citen com a exemple, Anglaterra i els Estats Units, on "la qüestió escolar no existeix perquè hom no la planteja". Nosaltres voldríem donar a entendre que la discussió a l'entorn de l'Escola, és, per contra, a França, en les circumstàncies presents, un punt sobre el qual no és de cap manera possible d'abstenir-se de combatre, ni és possible de fer-hi la pau completa amb tothom, per tal com s'hi acaren dues idees totalment oposades: la idea catòlica i la idea maçònica.

No en fem pas cap misteri, els catòlics, de l'objectiu que perseguim: volem servir les nostres escoles per a conservar a la joventut, que és la França de demà, la seva formació cristiana. Per què cal que la F.-M. amagui, sota l'aparença d'un liberalisme acollidor i d'una tolerant amplitud de mires, l'objectiu que percaça, ço és, imposar a tots els infants una formació purament maçònica?

Puix que les f.-m. pretenen voler i desitjar la llum, no ens faran pas cap greuge d'aportar-ne una mica. Penetrant en el secret dels tallers maçònics, voldríem mostrar als lectors el G.-O. de França dirigint amb una lentitud calculada, però també amb una precisió matemàtica, l'arma forjada contra l'esperit cristià: l'escola laica obligatòria, en camí de transformar-se en una certa Escola única.

A través d'aquesta "llum", nova per als profans, les declaracions i discursos oficials dels parlamentaris f.-m. o "latomitats" prenen una significació tota diferent de la que hom vol donar-los o que hom suposa.

Per bé que hom digui el contrari, el motiu real no és pas el zel de la instrucció pública; no es tracta tampoc d'un eclecticisme confessional; no es tracta pas de tolerància, sinó de la més sectària de les intoleràncies: es tracta d'imposar a tothom l'esperit que regna en les Lògies. D'això les f.-m. en diuen, en llenguatge simbòlic, "reconstruir el temple", és a dir, reorganitzar la societat sobre el model que ells mateixos han elaborat.

Per establir ço que diem, utilitzarem els textos oficials, naturalment inèdits, dels "Assentaments maçònics" dels darrers anys. En 1924, A. G. Michel va publicar², en un opuscle d'un interès remarcable, nombrosos extractes de les me-

¹ Cf. D. C., t. 23, col. 389-417.

² A. G. Michel, *La dictature de la F. M. sur la France*, Editions Spes.

mòries dels Convents 1922 i 1923; aquells de què nosaltres ens hem servit en són continuació i mostren molt bé la mateixa "marxa endavant" que es persegueix. Esmentarem multitud de textos, que en els mateixos enclouen llur propi comentari, i ens cenyirem a agrupar i a sintetitzar les idees per tal de fer aparèixer amb més claredat el pla de conjunt.

I. *L'objectiu general de la F.-M.: difondre l'esperit maçònic*

Ja hem dit ^a com calia concebre la finalitat general de la secta: edificar una societat nova damunt les runes acumulades de l'antiga, continuant així l'obra concebuda pels filòsofs del segle XVIII i realitzada parcialment per la Revolució. Altrament, aquesta reconstrucció, les f.-m. es proposen d'acomplir-la sense barroeria, sense topaments, per penetració lenta de la massa formada de mica en mica, progressivament, amb l'"esperit" i les doctrines maçòniques.

És el que expressava el g. Lucien-Victor Meunier, president del Convent del G.-O. de França, en el seu discurs inaugural del 21 de setembre de 1925:

"Aquesta revolució augusta, començada fa cent-trenta anys, no ha pas acabat. estimats gg.: Nosaltres hem de continuar l'obra dels nostres avantpassats, hem d'acabar allò que ells van començar tan admirablement.

França i la humanitat necessiten el nostre treball; som els educadors dels pobles; no negligim la nostra tasca! Treballem! (Convent G.-O., 1925, p. 24).

A la llum de la F.-M., i ensems sota la seva impulsio, el món forçosament ha de realitzar "l'ordre normal i perfecte", segons "el model que ella posseeix ja en els seus temples".

¿En què consistirà aquest "ordre nou"? Hom s'illusionaria si s'imaginés que els pontífexs de la F.-M. ho saben o, almenys, ho distingeixen clarament. És limen a crear una orientació d'esperit, una "tendència", sense preocupar-se de l'abisme on aquesta ha de conduir-los.

"La Maçoneria, dintre la discussió, no s'ha de deturar mai davant de cap principi, sigui de l'ordre que vulgui; per a nosaltres, homes de pensament lliure, no hi ha cap dogma sagrat; ni el de la propietat, ni el de la família; nosaltres tenim el dret de discutir-los tots. (Convent G.-O., 1926, p. 302.)

No cal pas insistir massa per a fer comprendre tot allò que pot dimanar com a conseqüència pràctica d'aquesta professió de fe, si hom pot anomenar "professió de fe" una tal fórmula de negació! Tot allò que forma l'armadura de la societat i el sosteniment de la civilització és socavat per la base; els sistemes més anàrquics són justificats en ple dret; tots els atemptats són legítims, totes les audàcies permeses...

Hom no pot pensar sense esfereir-se en les terribles "possibilitats" d'aquesta tendència que res no pot retenir i que obre al seu "esdevenidor" un camp d'expansió sense límits.

Tant més per tal com tot allò que la F.-M. sent que li manca a causa de la vaguetat i imprecisió del seu *credo*, s'esforça a substituir-ho per l'ardor del seu misticisme i la força de la seva empena. Si no creu en res, creurà, almenys, en ella mateixa; si no pot veure on va, s'esmerçarà, si més no, a fer via sempre endavant amb el més gran apassionament.

"El seu esperit", "el seu misticisme", "la seva religió" (Convent G.-O.,

^a Cf. *Études* del 5 de juliol de 1927.

1926, pàgs. 191-182), són: creure, creure perdudament en el "constant enlairament de la humanitat" sota el seu guiatge.

Ara bé: aquest esperit ha d'ésser difós; la humanitat cal que sigui penetrada i impregnada d'aquesta creença. Cal que, mitjançant una educació apropiada, aquesta creença reemplaci totes les creences.

Així, doncs, tant en l'ordre polític com en el domini filosòfic i religiós, tot allò que no és producte de la Maçoneria deixarà d'ésser, i sota el seu ceptre s'acomplirà "l'hegemonia mundial que l'Església intentà vanament a l'Edat Mitjana". (Circular del gran Col·legi dels ritus, 23 de desembre de 1929).

Però, naturalment, per aconseguir aquest ideal cal obrar. "Els g.-m. han de deixar, en els moments presents, l'especulació pura i el somni, i han d'ésser, més que mai, homes d'acció". (Convent G.-O., 1926, pàgs. 182-185.)

* * *

Conquerir o reconquerir els esperits, fer-los una mentalitat maçònica, obtenir que acceptin com a resposta a totes llurs qüestions, a totes llurs aspiracions, com a remei a tots llurs mals, el gran projecte de reconstrucció del món elaborat en les Lògies: tal és, en resum, la finalitat general i la raó d'ésser de la F.-M. I per tal com el món profundament commòs comença a descobrir la impotència i el buit darrera els mots altisonants, i atès que sobretot la generació jove desconeix la F.-M. o se n'allunya, l'acció intensa esdevé per a l'Ordre, en les presents circumstàncies, la qüestió, no direm ja més important, sinó "vital".

"...La joventut ens desconeix; demà, si ens deixem escapar les generacions adolescents, acabarem per morir sobre els atris deserts.

¿No som capaços de conduir el món?... Molt poc ens escauria ja el nom de "maçons" (paletes) si renunciéssim al combat sense haver realitzat la nostra obra. (Convent G.-O., 1926, pàg. 180.)

És un deure imperiós de la F.-M. de tornar tot seguit al peu de l'obra, disposada, si cal, a reconstruir el temple des dels fonaments... D'una cosa cal que estiguem profundament i constantment persuadits, i és que els nostres deures són tan feixucs i tan immensament dilatats, que ens trobem situats, inexorablement, davant d'aquest dilema: o vèncer o desaparèixer. (Convent G.-O., 1926, pàg. 266.)

II. L'objectiu immediat: l'atomització de la joventut *

La F.-M., com ja era de preveure, s'ha aplicat immediatament a canviar les seves bateries i a modificar les seves tàctiques pera "readaptar-se", seguint la mateixa expressió del g. G. Martin. (Convent G.-O., 1926, pàg. 181), "a les necessitats del món contemporani".

Sens dubte, la penetració de l'esperit maçònic en la massa ha de fer-se—és la tradició més volguda de l'Ordre—de faiso insidiosa:

"...No és convenient, per a no pocs de nosaltres, d'ésser coneguts; la nostra acció serà tant més eficaç com més ignorada sigui, en els medis profans, la nostra qualitat maçònica.

"...Cal que cada maçó desplegui una activitat social acurada per tal de fecundar, amb el seu contacte, els medis que freqüenti, i alhora impregnar-los, sense que ells ho sàpiguen, del nostre esperit i del nostre mètode. (Convent G.-O., 1926, pàgs. 208 i 220).

Aquesta mateixa "impregnació", però, esdevé impossible si hi ha un antagonis-

me massa ample i profund entre la mentalitat del profà i la de l'habituat de les Lògies, si l'esperit maçònic és de tal manera diferent de l'esperit contemporani que resulti per a aquest un estrany. L'isclament absolut de la F.-M. en el món de les idees equivaldria per a ella a ésser condemnada a mort. Un maçó clarivident no pot ignorar el perill. i doncs, s'esmerçarà diligentment, si més no en aparença, a atenuar les divergències de concepció: d'ací neix la necessitat del *secret*.

"Vosaltres compreneu bé que si hom fes pública la totalitat de les nostres discussions i àdhuc dels nostres discursos, apareixeriem de tal manera divorciats del pensament contemporani, que la F.-M. perdria definitivament el lloc que ha d'ocupar. (Convent G.-O., 1925, pàg. 404.)

Dissimular les veritables tendències que semblarien massa temibles, cobrir discretament d'un vel els principis en allò que tenen de massa absolut i discordant, és, certament, fer obra útil, però, així mateix, obra negativa; hi ha més i millor a realitzar: disposar positivament les intelligències per a rebre l'ideal maçònic.

D'ací les instruccions cada vegada més imperioses per tal d'escurçar en el possible "la distància creixent" entre l'esperit profà i l'esperit maçònic. D'ací la iniciativa del Gran Consell de l'Ordre, invitant les Lògies a buscar, mitjançant una enquesta instituida en 1925-1926, el remei a la crisi universal en l'educació maçònica. D'ací, finalment, la unanimitat en les respostes:

"Totes diuen amb la mateixa decisió i fermesa com valoren aquesta qüestió d'educació maçònica, regeneradora del moment present i creadora, en certa manera, del veritable pensament modern. (Convent G.-O., 1926, pàg. 162.)

Aquesta "educació maçònica" s'ha d'entendre en un sentit molt extens: la formació intel·lectual i social de totes les edats i de tots els medis. Tot amb tot, com reconeix el mateix repòrter de l'enquesta, el g. G. Martin, és, sobretot, la joventut que deserta de les Lògies:

"...Una primera constatació s'imposa: la joventut s'allunya de nosaltres. Tots els nostres prosèlits es realitzen dintre una generació que voreja la trentena i gairebé sempre en medis socials limitats: comerciants i especialment funcionaris. Però els veritables joves, que pocs que són, encara, els que vénen a engrossir els nostres rengles!... (Convent G.-O., 1926, pàg. 167.)

El primer objectiu que cal aconseguir i, per tant, sobre el qual hom ha de fer convergir tots els esforços, puix que sobresurt de tots els altres i n'és la base essencial, és l'educació maçònica de la joventut:

"...Vàrem entrar al temple i juràrem de treballar; la guerra deturà el nostre esforç. "La pedra encara no és desbastada". A l'obra, doncs. Eduquem-nos, eduquem la joventut impacient d'obrar i de creure. Treballem! (Convent G.-O., 1926, pág. 180).

El problema escolar: el més important dels problemes

Indubtablement, el problema escolar esdevé, pel mateix fet, el primer i més important dels problemes, i, per això, no cal dir que hom tindrà compte de fer-lo relluir als ulls de les masses; l'escola fornirà a les joves intelligències un conjunt de coneixements útils, una educació preciosa. Però els aportarà, sobretot, la "primera formació maçònica" desitjable; començarà la iniciació "a dos temps": amb aquesta "iniciació preliminar" anterior a la iniciació pròpiament dita, "anterior a

la recepció de la llum", que ha de fer del jove profà un "candidat" aprenent. (Convent G.-O., 1926, pàgs. 186-187.)

Això atès, hom comprèn perfectament l'ardor apassionat amb què els veritables maçons lluiten en el terreny escolar.

"La creació d'escoles purament laïques, d'inspiració maçònica, ¿no és una necessitat a la qual el Consell de l'Ordre no pot romandre indiferent ni insensible? (Convent G.-O., 1924, pàg 179.)

No res de llibertat d'ensenyament. L'escola servei d'Estat

A desgrat del lirisme de les proclamacions i la sinceritat aparent dels discursos, la veritable concepció de l'escola laica no és altra que la de convertir-la, en tots els seus graus, en "taller" on hom formi els futurs maçons i "laboratori d'aplicació" per a crear la mentalitat moderna. "La democràcia està en formació"; té, doncs, fretura d'ésser educada i té necessitat, a més a més, d'ésser-ho en els motllos maçònics, i, costi el que costi, ho serà.

Ho serà per mitjà de l'ensenyament laic obligatori, que és necessari d'establir sense escrúpols i de totes passades:

"...La llibertat de l'ensenyança és un sofisme. Cal fer de l'ensenyament un servei d'Estat... Però quan aquests mots de servei d'Estat són pronunciats, tots us esvereu; vosaltres mateixos teniu por d'infringir la gran llei de la llibertat...

Què n'heu tret, però, fins avui?... La llibertat de l'ensenyament només és de profit per als clericals... (Convent G.-O., 1924, pàgs. 140 i 144.)

No res d'escrúpols, doncs. La llei de llibertat aquí no compta. A més, els drets de l'infant no existeixen:

"Els infants no poden ésser considerats com a éssers lliures, per tal com llurs pares mateixos sovint són indignes de la llibertat. (Convent G.-O., 1924, pàgina 144).

Els drets dels pares són igualment conculcats. Per tant, no es tracta de cap manera d'una educació donada al noi a petició i sota el control de la família, sinó tot el contrari:

"...Hom no pot abandonar sense perill l'educació col·lectiva a l'única i exclusiva autoritat dels caps de família... (Convent G.-O., 1926, pàg. 216.)

L'infant no es pertany, ni pertany tampoc als seus pares; pertany a les Lògies. Només a elles correspon el dret d'imposar-li un esperit, de fixar-li un ideal, de traçar-li una línia de conducta, i això s'anomena en llenguatge parlamentari: *monopoli o nacionalització de l'ensenyament*.

Realització del monopoli per l'Escola única

Però el "monopoli de l'ensenyament" no és sinó una "base". Un edifici ha d'aixecar-se damunt d'aquesta base: *l'Escola única*. L'Escola única que assenyalava, en el pla de la F.-M., la suprema etapa de les realitzacions preparatòries de la revolució que persegueix. Són, efectivament, els individus que fan les revolucions, com també són ells que constitueixen les nacions. Imposar a totes les intel·ligències la mateixa idèntica formació és, sens dubte, el mitjà més segur d'obtenir l'aniellació universal:

"La llei sobre la instrucció pública (Escola única), cal dir-ho coratjosament, és la primera de totes les lleis socials! Sense ella no hi ha cap progrés possible.

...Hi ha milions i milions de consciències individuals al domini de l'Estat:

aquestes consciències, abans que tot, cal perfeccionar-les. La revolució ha de fer-se d'antuvi en els cors i en els esperits... (Convent G.-O., 1924, pàg. 95.)

M. Gustave Bórd, comentant la "Declaració del G.-O. a la vigília del primer de maig de 1930", feia ressortir molt bé, a propòsit de l'"Escola única", aquesta lògica perfecta de l'acció maçònica progressiva*.

Les f. m., per llur banda, constaten, no exemptes d'orgull, la continuïtat harmoniosa de llurs esforços i la unitat indiscutible de llurs directives.

Al Convent de 1925, el g. Oesinger, en el seu discurs de clausura, mostra la F. M. guiant la marxa de la humanitat vers el progrés, i mostrant-li, a mesura que avança, els objectius a realitzar:

"...La nostra democràcia puja envers aquest cim ja fa més de cent anys. En 1789 conquerí la igualtat cívica, i a seguit es féu ja albirador l'ideal de 1848. ço és, la igualtat política, el sufragi universal... I encara, al cap de poc, apareix un nou cim. És la instrucció pública que s'imposa... Avui entrem a la segona etapa de l'organització de la instrucció pública: a l'Escola única... Quan, en 1881, esdevingué laica, gratuïta i obligatòria, aquesta base de la instrucció constituïa un progrés real. Això, però, no és suficient. Avui, allò que cal, no és pas una reforma, sinó una revolució..., l'Escola única". (Convent G. O., 1924, pàgs. 395-396.)

Amb la base segura de l'escola laica, hom ha de maldar ara, per aconseguir immediatament aquest altre objectiu: l'Escola única. Sobretot d'ençà de 1918, el seu estudi aprofundit és objecte de les actives recerques de les Lògies. El g. Marcy, repòrter de la qüestió B, circular del G. O., número 14 del 25 d'octubre de 1923, mostrant, al començ del seu treball, la gènesi i el desenvolupament d'aquella idea en els tallers maçònics, s'expressava en aquests termes:

"En 1918..., vaig provar, en un estudi de conjunt..., de destacar bé els principis directius que han de dominar la reforma general necessària de l'ensenyament a França, i, en les conclusions adoptades per unanimitat, el Convent tendia a la idea de l'Escola única, o millor dit, de l'Ensenyament únic, laic i gratuït, i demanava el retorn, en l'estudi de les Lògies, a les qüestions de detall que fan referència als mètodes, als programes, a l'ensenyament en les formes múltiples sota les quals havia de presentar-se... i, en fi, al reclutament de personal.

En 1920, quan el g. Bougrat, avui membre del Consell de l'Ordre, reportà les qüestions de mètodes i de programes, jo vaig presentar la qüestió de reclutament de personal; en 1921, el germà Beaufils estudià davant nostre l'ensenyament tècnic; després d'altres qüestions, absorbiren l'activitat dels Convents successius.

En 1923, l'endemà dels decrets Bérard, tan favorables a l'ensenyament privat i religiós, el Convent sentí el perill que amenaçava i tornà a posar a l'ordre del dia la qüestió de l'Escola única.

Aquesta qüestió era tan d'actualitat, que nombroses Lògies han respost i han facilitat treballs originals... (G. O., 1924, pàgs. 107-108.)

No entrarem en l'estudi detallat (el qual, d'altra banda, no fóra pas migrat d'interès!) d'aquests "reports" sobre l'Escola única, el conjunt dels quals forma per si sol molts centenars de pàgines. Però sí que ens interessa d'esmentar extensament aquest resum oficial dels treballs del G. O. Més que no pas llargs co-

* *Revue Internationale des Sociétés secrètes*, primer de juny de 1930.

mentaris, allò que cal fer en veure en l'Escola única, als qui encara estiguin dubtosos, és el projecte concebut, estudiat i mantingut en les Lògies.

Aquest projecte, repetim-ho una vegada més, és el penúltim acte del moviment que a poc a poc es persegueix. Aquest agavellament definitiu per la F. M. de les intel·ligències i de les ànimes és realment el més formidable assaig de confiscació del pensament humà que una secta mai hagi intentat; però aquesta confiscació mateixa no és sinó per a servir de mitjà a una dictadura de les Lògies, més general, més universal, a la qual no ha d'escapar res. Per a convèncer-se d'això n'hi ha prou de rellegir l'acord adoptat pel Convent de 1924 i "tramès a la Comissió permanent per tal de buscar els mitjans d'execució":

Diu l'acord:

"Que la nacionalització de l'ensenyament adoptat pel Convent, sigui englobat a una nacionalització generalitzada que conferirà a la *plèiade seleccionada per l'Escola única* la tasca d'administrar, de dirigir i de fer fructificar les riqueses materials i els tresors d'art i de ciència, i que li *confiarà els destins dels pobles i de la humanitat* (Convent G. O., 1924, pàg. 323).

En aquest acord, sota l'etiqueta de "nacionalització generalitzada", la tendència socialitzant ultrapassa els seus propis límits i obre la porta de bat a bat a l'ideal de Moscou.

III.—El camí de les realitzacions. Tàctica de la francmaçoneria.

Hem vist ja les F. M., en l'estudi; les hem vistes, també, elaborant llur pla; ara ens manca de veure-les en llur obra. Importa, efectivament, de convèncer-se plenament, que les crides a la realització no són pas, entre nosaltres, lletra morta. Les Lògies—encara que no calgui exagerar desmesuradament llur poder—és indiscutible que són, a més de fogars d'activitat especulativa, centres d'acció pràctica, política i social.

Com es realitza l'execució de les ordres? Com passarà, l'acord adoptat, a mans del govern i aquest es convertirà, dòcilment, en el braç que executa? Sempre els mateixos procediments que ja hem assenyalat.

Adés la F. M. obrarà per pressió indirecta, bo i influint amb eficàcia l'opinió pública per tal de determinar un corrent d'idees, amb l'ajut de la seva premsa: el *Quotidien* per a les ciutats, la *Lumière républicaine* per als pobles, etc. (Convent G. O., 1924, pàgs. 43-45); adés pel mitjà de pancartes i cartells, "tots impregnats del pensament maçònic" (Convent G. O., 1924, pàg. 178).

Pel que es refereix particularment a la "qüestió escolar", el procediment escollit consistirà a esmerçar-se a crear "a l'entorn de l'escola laica una atmosfera de simpatia". Desenvolupant i organitzant les "obres post-escolars, pre-escolars i complementàries de l'escola"... la F. M. s'esforçarà a provocar a favor de l'escola laica un moviment irresistible que s'emmenarà el legislador i accelerarà la realització de lleis novelles.

Aquest és el primer objectiu de la campanya activa empresa a instigació del Consell de l'Ordre (Comunicació del G. O., 25 de setembre de 1925, sobre l'organització de les obres pre-escolars); el segon objectiu és, evidentment, de prolongar, mitjançant aquestes mateixes obres, "la influència de l'escola laica..."

"... Continuant aquesta tutela que ha començat per l'institutor i ha d'ésser pros-

seguida amb el concurs dels militants, que som nosaltres..." (Convent G. O., 1925, pàg. 41).

Tal és la tàctica, i així es troba explicada, en l'ordre dels fets, l'extraordinària eflorescència d'obres laiques de joventut a què assistim d'ençà de cinc o sis anys i de la qual l'esperit una mica observador no pot menys d'ésser colpit. Així s'expliquen, sobretot, els esforços realitzats amb mires a l'organització federativa d'aquestes mateixes obres⁵, així com també les festes i manifestacions de tan diversos caràcters a favor de les escoles laiques. Preocupació sincera del redreçament intel·lectual i moral de la joventut?... Potser... En tot cas, darrera d'això, la directiva més límpida i més imperiosa de les Lògies és d'assolir llur pla general de submissió i servitud de les intel·ligències.

Acció sobre els parlamentaris

Així mateix el procediment serà l'acció directa sobre el poder legislatiu per mediació dels parlamentaris F. M., i d'una manera especial l'acció directa sobre les Comissions de la Cambra, que són—hom no ho ha observat prou bé, encara—l'engranatge essencial que cal maniobrar.

En 1925, el Consell de l'Ordre deia:

"... Ha decidit de demanar als maçons parlamentaris un contacte de colzes més estret i més efectiu entre ells, i, ensem, que aquest contacte l'estableixin amb el Consell de l'Ordre. Una primera reunió permet d'augurar, a jutjar pels seus falaguers resultats, un èxit d'aquesta iniciativa racional, la realització de la qual hauria, millor dit, ha de pervenir a una col·laboració que, lluny de dificultar l'acció dels elegits, els afavorirà i permetrà més fàcilment de traduir en textos legislatius les aspiracions manifestades a través dels nostres Congressos i dels nostres Convents..." (Convent G. O., 1925, pàg. 187).

Acció més simple, més ràpida, més eficaç també, certament, però que, cal confessar-ho, no està pas exempta de traves i d'embats. Massa fàcilment, l'elegit o latomitxat s'oblida, quan és al poder, de la seva condició, sobretot per mica que el seu interès estigui en joc. En tota reunió del Convent, les Lògies deixen sentir llurs queixes i censures amargues contra llurs elegits d'ahir; això vol dir que cal recordar "discretament", a certs diputats, senadors o ministres que no es comporten pas d'una manera prou convenient.

"El Convent (de 1925) cridà l'atenció dels elegits F. M., presents i futurs, sobre aquest punt: que, lliurement ingressats a la F. M., han pres posició en la noble lluita contra les potències d'opressió intel·lectuals i econòmiques.

Per consegüent, en tots els actes de llur vida política, han de tenir a honor i han d'acceptar plenament que la F. M. els segueix amb fraternitat, però amb vigilància..., a fi de testimoniar-los que romanen en la nota general d'una Ordre que funda esperances desinteressades sobre llur activitat, i que sabria també recordar-los enèrgicament els principis de llibertat, d'igualtat i de fraternitat, si mai s'extraviessin de l'ideal maçònic, que no poden ni renegar ni àdhuc provar d'abandonar sense fer traïció..." (Convent G. O., 1925, pàg. 120).

⁵ Projecte de "Federacions departamentals de les obres laiques" agrupades en una "Confederació nacional", presentat al Convent de 1925 i avui parcialment realitzat.

Acció sobre els funcionaris

Assegurar-se la manumissió i control del poder central fóra poc menys que una precaució il·lusòria si els agents subalterns no fossin fidels representants de l'esperit de l'Ordre. És, també, necessari de vetllar el reclutament de funcionaris, els quals cal lligar estretament amb avantatges materials al partit que els sosté.

"El Convent de 1924 demana:

1er. Que el govern es rodegi en tots els llocs de confiança, tant en les administracions interiors com diplomàtiques, de funcionaris resoltos a aplicar la seva política;

2on. Que a canvi de la lleialtat que hauran d'aportar-li, els funcionaris rebin dels poders públics, des del punt de vista de llur estabilitat i prosperitat, totes les garanties a què tinguin dret". (Convent G. O., 1924, pàg. 327.)

Acords significatius

A més de tot, sigui el que es vulgui el procediment exacte emprat en cada cas determinat, allò que sobretot cal retenir és el resultat: els acords adoptats en les Lògies passen lentament, prudentment, però amb seguretat, en via de realització.

A continuació, posem davant dels ulls del lector el text íntegre dels setze primers articles adoptats com a acords, el 16 de setembre de 1924, pel Convent i tramès per aquest al ministre d'Instrucció pública:

1er. Una defensa enèrgica del laïcisme de l'Estat en totes les seves formes, de l'escola pública i dels seus mestres;

2on. Que els estatuts de l'escola pública siguin els mateixos en tots els països (Alsàcia-Lorena, Tunísia, etc.);

3er. Que no se suprimixi cap escola i que els municipis no siguin autoritzats per a disposar dels locals escolars vacants.

4rt. Aplicació i consolidació de la llei sobre l'obligació escolar.

5è. Col·laboració de personal competent a la reforma necessària de l'ensenyança (Escola única).

6è. Que els mateixos títols siguin exigits per a l'ensenyament públic i l'ensenyament privat.

7è. Que se suprimixi l'ús d'auxiliars sense diploma en les escoles privades.

8è. Garanties laiques exigides dels candidats a les funcions públiques d'institutor laic.

9è. Que s'exigeixi el certificat d'estudis oficial a tot candidat a les funcions de l'Estat.

10è. Que es protegeixin els Comitès de defensa laica i llurs publicacions.

11è. Que no es concedeixi cap tolerància per a l'ús de dones a les escoles privades de nois.

12è. Que es desenrotllin les obres post-escolars amb un personal especial.

13è. Que s'obligui els funcionaris a fer anar llurs fills a l'escola laica.

14è. Que s'abolixi la llei Falloux en tots els ordres d'ensenyament.

15è. Que s'abrogui el decret del 20 d'agost de 1924 (cent trenta-vuit Congregacions).

16è. Protecció material a les caixes de les escoles (vigilància i repartiment de llurs fons, refús de la R. P. escolar)." (Convent G. O., 1924, pàgs. 98-99).

Lentament, l'Escola única s'installa

Si el lector es pren la molèstia de llegir amb un xic d'atenció, segurament convindrà, com el mateix germà Baylet, després de la lectura del report, que "aquests acords representen una revolució més gran que la Gran Revolució." (Convent G. O., 1924, pàg. 103).

I, tot amb tot, aquesta revolució es realitza davant dels nostres ulls, sense que gairebé ens preocupem de defensar-nos-en.

El principi del laïcisme de l'Estat s'aferma cada dia més. Hom ha seguit les discussions parlamentàries sobre l'escola laica a Alsàcia-Lorena. Amb una docilitat sempre creixent, el ministre d'Instrucció pública manté en els nostres pobles rurals escoles laiques sense deixebles o amb dos o tres deixebles, sovint només amb els fills de l'institutor. Gairebé sempre es mostra excessivament dòcil a les més mínimes indicacions dels acords de les Lògies. Un decret ministerial de març de 1930, que ha passat inadvertit com tants d'altres, suprimeix, en termes d'altra banda molt encoberts i admirablement sospesats, "l'ús autoritzat del passant sense diploma en les escoles privades", conformement a l'acord núm. 7. Els institutors públics són cada vegada més escollits entre els veritables "laics". Els comitès laics i llurs obres post-escolars prosperen gràcies a les generoses subvencions que reben de les finances de l'Estat. La llei Falloux està en litigi. Les Congregacions autoritzades estan amenaçades. Per fi, suaument, lentament, l'Escola única s'installa. Aquest any, la gratuïtat de la classe cinquena ha produït encara menys emoció que la de la sisena, i quan, l'any que ve, hom proposarà la de la quarta, la moció, presentada sota l'aparença seductora de la filantropia i de la justícia, passarà sense discussió...

Dues forces que s'acaren: l'ideal materialista i l'ideal cristià

Com ja havíem dit en començar, hem tingut gran compte de prescindir dels principis i ens hem mantingut exclusivament en el terreny dels fets. Ens hem proposat un sol objectiu: despullar en el possible la qüestió escolar de tot allò que priva de comprendre-la, per tal de mostrar-la en plena llum i sense misteris. Quedarà hom lliure de poder fer donar als petits catòlics una educació catòlica, o bé s'imposarà a tots els infants de França la formació de les Lògies, és a dir, l'educació socialitzant i atea que suprimeix Déu per divinitzar l'home en la humanitat? No; no serà permès d'introduir cap distinció: la uniformitat ha d'ésser absoluta.

"Nosaltres, f. m., declarava el g. Lucien-Victor Meunier al Convent de 1925, tenim fe, però no, és clar, en una potència sobrenatural, extraterrena, suprahumana, infantada per les necessitats de la ignorància i els interessos de la tirania; nosaltres tenim fe en nosaltres mateixos, en la nostra força, en la nostra voluntat, en el nostre coratge... Si calgués resumir en una fórmula el nostre *credo* per tal d'oposar-lo al *Credo* de les antigues religions, jo diria: Jo crec en l'home, en l'home sobirà amo de l'espai, i el geni del qual ha acomplert ja tals miracles que els de les antigues mitologies resulten ridículs i puerils. Jo crec en l'home..." (Convent G. O., 1924, pàgs. 443-444).

És aquí, ho repetim, que s'acaren dues idees irreductibles entre les quals no hi ha ni pot haver-hi acord; car al "Jo crec en l'home" de les Lògies, nosaltres respondrem sempre: "Jo crec en Déu"; a llur ideal quimèric de prosperitat i de ben-

estar purament materials pel perfeccionament "exclusivament humà" de l'home, nosaltres oposarem el nostre ideal, l'únic veritable: la pau i el benestar de la humanitat en el regne de Crist.

La posta de la lluita

I per tal com la veritat és una i fora d'ella només hi ha l'error; per tal com per a conduir a la veritable felicitat els pobles, com els individus, no hi ha sinó un sol camí, puix que tots els altres menen a la perdició, l'objectiu d'aquesta lluita sense clemència és, a fi de comptes, la felicitat de la humanitat entera o, almenys, de la major porció possible de la humanitat. En veure certes masses—les obreres, com a exemple—com segueixen amb confiança cega el pretès estel maçònic, que ha de perdre-les i fer-les caure, tard o d'hora, sota el jou ferri del comunisme, hom no pot pas romandre indiferent. Un sentiment d'amarga tristesa envaeix el cor i hom no pot menys, encara que no vulgui, de pensar en la paraula de l'Escriptura: "Poble meu: aquells qui et dirigeixen et malmenen i malmeten el camí per on has de passar." És aquest un dels sentiments que nosaltres hauríem volgut fer nàixer en el lector. Aquesta tristesa, però, no pot pallidir la serenitat inalterable de què el Sobirà Pontífex ens dóna un tan magnífic exemple a l'hora present, i que ha d'ésser, en la lluita, el nostre més gran estímul, puix que ens dóna garantia de les prometes infalibles i ens assegura el triomf final. L'objectiu de la F. M. és el de "reconstruir el món sobre l'home"; no hi reeixirà perquè no hi pot reeixir: *In vanum laboraverunt qui aedificant eam...* És endebades que treballin aquests constructors de tots els segles que, en llur orgullosa folia, pretenen sempre de construir o reconstruir, fent cas omís de Déu.

Cal retenir bé l'objectiu encomanat, en 1924, pel Convent del Gran Orient a l'activitat de les Lògies a França: *la nacionalització de l'ensenyament, amb una plèiade triada per l'Escola única*, per a un fi de laïcització universal.

EL FEMINISME ENTRE ELS "SALVATGES": EL PROBLEMA DEL MATRIARCAT, a "L'Ami du Clegue", núm. del 22 d'octubre de 1931.

I

Lo "covada". - Pràctiques singulars que acompanyen el naixement en diverses poblacions paganes. - Repartició geogràfica d'aquests usatges. - Llur raó oculta.

De totes les usances estranyes dels pobles anomenats primitius, cap no ha colpit més els viatgers europeus, ni els ha semblat més extravagant i mancada de lògica que aquella de la qual anem a parlar.

Ja és coneguda d'ençà dels principis del segle XVIII, puix que el P. Lafitau, S. J., ja en fa esment en les seves *Mœurs des sauvages américains* (sic) *comparées aux mœurs des premiers temps*, París, 1724. Des de llavors, multitud de memòries de missioners i importants treballs d'etnòlegs han fet conèixer millor aquesta singular pràctica i han permès de determinar-ne gairebé la repartició a través del món.

Consisteix essencialment en això. En nàixer un infant, hom veu el pare comportar-se absolutament com si fos ell mateix qui l'hagués posat al món: es fica al llit, rep les felicitacions dels visitants, agombola i amanyaga tendrament el nin. Aquest

estrany costum ha estat anomenat la "covada" (llocada), i alhora que ha intrigat insistentment els savis, ha suscitat les explicacions més oposades.

En el conjunt, la "covada" és un costum molt rar, però es troba existent tant en l'Antic com en el Nou Món. Els etnòlegs Spencer i Gillen l'han vist en les tribus del Centre d'Austràlia sota la següent forma: així que ha començat el treball, hom pren la faixa del pare i hi embolica la mare i després tots esperen, en silenci, el naixement de l'infant. Però, si aquest tarda massa, el marit es posa a caminar a petites passes amunt i avall del camp de les dones, amb el fi de facilitar així la vinguda de l'infant. És una llei de "covada" atenuada.

Amb referència a l'Àfrica, no hi ha cap cas conegut.

A l'Àsia, la "covada" ha estat assenyalada en diverses poblacions indígenes de la Xina meridional, com els Meo o Miao tsé, dels cims muntanyosos del Iunan, del Setxuén i Kuitxeu. En certes tribus nòmades de les Índies, del grup Dravidià, els Korawa, els Jerunkala, que gairebé no han sortit de l'estat de caçadors o, a tot estirar, d'agricultors primitius, i que no saben sinó incendiar el bosc per tal de sembrar en les cendres; tan bon punt la dona ha deslliurat, hom només s'ocupa del marit, el qual s'embolica amb la roba que cobreix la seva dona i s'ajeu al seu lloc, al costat del nadó, però solament per un instant. Tot seguit torna a la mare el lloc que li pertoca. En les mateixes tribus s'esdevé també que, en apropiant-se l'infantament, el pare es posa una part dels vestits de la futura mare, es marca al front el senyal que les dones tenen el costum de portar-hi, es retira a una habitació fosca on no hi ha més llum que el flam vacil·lant i esmorteït d'un ble ple de cremallots, es posa damunt del llit i es cobreix amb una gran flassada. Així que l'infant neix, hom el renta i el col·loca al costat del seu pare, al qual hom ofereix els remeis adequats al cas, i que segueix al llit rebent totes les atencions i delicadeses que solen prodigar-se a una partera.

Entre els Orang-Abongs de Sumatra, gairebé desapareguts actualment, entre els caçadors dels alterosos Igorots de les Filipines, entre els Tagals de l'illa de Luçon, entre les nombroses tribus Daiaks de Borneo, els Kenya, els Burons, els Ibans, encara perdura alguna forma de "covada". Però, és a l'Amèrica del Sud on aqueixa sorprenent usança és més generalment practicada. En les dues grans famílies dels Caribes o Caraïbes i dels Arovaks o Maïpures, les quals habiten les immenses planures i les impenetrables boscúries de l'Amaçona i de l'Oreone, entre gran nombre de pobles de llengua Ghè i de Tupi-Guarani del Sud de l'Amaçona, hom veu la mare, gairebé tot seguit després d'haver posat un fill al món, com repren les seves ocupacions habituals, mentre que el pare s'enllita en la mateixa cambra on ha tingut lloc el naixement, s'ocupa de l'infant, es posa rigorosament en el règim que ha de seguir una partera, amb el terror que la negligència d'aquestes diverses observacions no causi la pèrdua del nou-nat, o no li porti perjudici. Entre els Passat de l'Equador, del grup Arovak, el pare es pinta de negre mentre dura la seva "covada" i la mare s'està tot un mes en l'obscuritat.

S'empelten amb tot això una pila de prohibicions. Per exemple, entre els indis de la Guaiana anglesa, hom està persuadit que si el pare, bo i menjant, clavés les dents en el cos d'un rosegador, l'infant tindria la pell clapada per l'estil d'una garsa. El pare no pot tampoc fumar, ni banyar-se, ni gratar-se amb els dits; per a fer això darrer, hom li posa, al costat del llit, un tronquet d'arbust, o be un bri de

palla, o una fulla que sigui prou rígida. Per damunt de tot, ha d'evitar de tocar qualsevulla mena d'arma.

Davant d'aquests fets, no n'hi ha pas prou amb exclamar: "Ridícules supersticions!" Cal explicar-les. Nosaltres som massa inclinats a atribuir a aquests pobles, que en altre temps hom anomenava salvatges i nosaltres en diem avui primitius—dues appellacions igualment impròpies—una llei d'inconseqüència que, si fóssim lògics, ens conduiria a classificar-los en una humanitat a part i profundament anormal.

Notem, en primer lloc, que la "covada" no els és pas especial, que no està pas circumscrita en països llunyans, que els historiadors n'han descobert traces a Europa, i els folkloristes dintre el nostre país mateix. Strabon esmenta usatges d'aquesta índole entre els íbers; Diodor de Sicília entre els habitants de Còrsega; els etnòlegs moderns n'han retrobat senyals a la Sardènia i entre els bascos, tant francesos com espanyols. Apol·loni de Rhodes atribueix algunes pràctiques anàlogues als tibarenians de les vores del Mar Negre.

Com explicar aquests costums tan manifestament absurds i contraris a allò que a nosaltres ens sembla raonable? Aquell qui ens segueixi fins a l'acabament veurà quines deduccions més sorprenents han pogut sortir de les observacions que acabem de resumir.

II

El Matriarcat. - Explicació psicològica de la "covada". - Els seus orígens històrics. - La filiació per línia femenina en la història. - Orígens del matriarcat: la dona inventa el cultiu de la terra. - Transformacions econòmiques i socials que en resulten. - La nova civilització. - Repercussions llunyanes.

Com suposeu molt bé, no han mancat les explicacions a aquests fets degudament constatats. Sempre i pertot arreu els inventors de teories han abundat i han pretès de classificar els fets més obscurs. És tan desplaent d'haver-ne de confessar la ignorància!

No passarem revista de totes aquestes explicacions, ni assenyalarem tampoc els savis que, amb el fi d'emmotllar els fets en llur sistema, han començat per desnaturalitzar-los, per presentar-los sota un aspecte incomplet i inexacte.

Feta aqueixa eliminació prèvia, ens trobem davant de dos sistemes explicatius: l'un que hom pot qualificar de *psicològic* i l'altre d'*històric*.

En el primer, l'adepte més representatiu del qual és el famós folklorista anglès Frazer, el mòbil dels pobles que practicaven o practiquen encara la "covada" es resumeix en la creença en la "màgia simpàtica". Aquesta, recolza—hom creu—sobre la influència que les coses poden exercir a distància les unes sobre les altres, per una llei d'impulsió secreta que es transmetria a través de l'espai, i aquesta idea, com tothom sap, es troba en la majoria de les supersticions contemporànies. Heu-vos-en ací alguns exemples vistos per Frazer en els comtats de l'Est d'Anglaterra. En el Suffolk, un pagès que es talli amb una falç o amb una podadora té gran compte de mantenir l'objecte que l'ha ferit en el més perfecte estat de netedat, "per por, diu ell, que la ferida no es gangreni". Un d'ells

que anava a ensenyar al doctor la seva mà inflada per un flemó, li feia aquesta reflexió: "I això que he ben untat l'espina que m'ha punxat així que he acabat de treure-me-la". En les mateixes regions, quan un cavall es fereix amb un clau, el matalot conserva el clau i té cura d'untar-lo diàriament per tal d'impedir la supuració.

A fi i efecte de reforçar aquesta explicació, Frazer cita les respostes que donen els mateixos indígenes quan hom els pregunta sobre els motius de llur actitud. Dobritzhofer¹ reporta aquest cas curiós. Ell demanava a un cabdill dels Avipons per quina raó havia refusat el tabac de pols que li oferia el virrei espanyol, puix que tant li plaia l'ús d'aquell tabac. L'indígena li respongué: "És que no saps que la meua dona ahir va donar-me un fill? És per això, doncs, que m'he d'abstenir d'oferir al meu nas aquest agradable excitant. Si no ho fes així, en quina malaurança més gran podria llançar el meu fill per no haver-me'n sabut privar!" I tot seguit va retirar-se a la seva cabana per tal d'acotxar-se, car, pensava ell, si romangués massa estona a l'aire lliure, la criatura podria sofrir-ne algun efecte noïble.

En tots aquests casos apareix com a innegable el factor psicològic propi de tots els grups humans coneguts. Però és força més arriscat de fer-hi intervenir la màgia, com fa Frazer, o llavors caldria que hom donés a aquest mot una tal comprensió que es buidaria finalment de tot el seu sentit. Si hom seguís Frazer per aquest camí, és veuria obligat a assignar a la màgia el gest, tan freqüent en la literatura novel·lesca del segle XIX—però les generacions de post-guerra han canviat tot això—, de l'enamorat que serva religiosament un objecte que ha pertangut a la persona estimada: uns guants, una cinta, una flor... Sembla que més aviat que fer intervenir la màgia, que no té res a veure amb això que ens ocupa, ço que cal invocar és la física rudimentària dels primitius, llur concepció de les accions i reaccions entre objectes inanimats i éssers vivents. La idea que ells tenen podrà ésser falsa, llur sistema del món podrà ésser així mateix fals, però això no vol dir que no sigui una construcció de l'esperit, que per a ells representa el mateix que per a nosaltres la ciència: un conjunt d'hipòtesis sobre la natura de les coses i les seves lleis.

Però hi ha més: una explicació psicològica no priva pas el fet explicat de tenir la seva història i les seves arrels esteses vers el passat. És, per això, que un dels més grans etnòlegs del segle passat, Edward Burnett Tylor, després d'haver admès, com Frazer i abans que ell, la teoria de la màgia simpàtica, reconegué que el problema de la "covada", en multitud de casos, exigia una solució històrica. I aquesta solució la proposava tot seguit: aquests usatges paradoxals són formes de transició d'un estat social a un altre, de l'estat matriarcal a l'estat patriarcal. Després d'ell, amb el desenvolupament que prengué, en l'etnografia, l'escola històrica, aquesta nova interpretació fou acollida favorablement, i a ella recorregué un dels mestres d'aquests difícils estudis, el P. W. Schmidt, l'il·lustre etnòleg encarregat

¹ Missioner protestant del començ del segle XIX, sovint citat pels etnòlegs pel seu preciós treball sobre els Avipons (*An account of the Abipones*, 2 vol. Londres, aquelles antigues poblacions de l'Oest del Paraguai, que foren en part destruïdes, a finals del segle XVIII, lluitant amb llurs veïns i parents, els Caduvé).

pel Sobirà Pontífex d'organitzar la magnífica Exposició vaticana de les Missions en 1925 ².

—Però, en fi, direu vosaltres, ¿que és això del matriarcat que heu al·ludit en començar?

—De moment vegeu-ne alguns exemples; després ja passarem a un assaig de definició.

Cap dels reis, més o menys llegendaris, potser, de la Roma primitiva no descendia del rei precedent pel seu pare i hom sembla autoritzat a concloure que la reialesa es transmetia per línia femenina. Aquesta forma d'heretament, incerta pel que es refereix a Roma, es troba a Susa i a Babilònia, on, en una època molt reculada, l'accés del tron es feia per la germana del rei regnant; aquest no regnava sinó per virtut de la seva unió amb una princesa reial. En l'epopeia de Gilgames són les mares dels herois, i no llurs pares, que hom festiva, i la història de Semiramis es refereix, també, a aquest vell dret hereditari. Entre els lycians d'Àsia Menor, segons diu Herodot, la situació de la dona era igualment preponderant dintre la família.

El mateix es pot dir d'Egipte; els fills rebien, habitualment, el nom de llur mare, i les inscripcions es feien gairebé sempre segons la genealogia maternal. Per regla general, l'herència passava del pare als fills de la germana gran.

Una nota de Tàcit, en la seva "Germània" (XX, 5), parla de costums anàlegs: "El fill d'una germana, diu, és, entre els germànics, tan honorat als ulls del seu oncle com als del seu pare"; o, si es vol, és tractat pel seu oncle com si en fos fill. I Tàcit afegeix: "Alguns fins i tot miren aquest lligam de sang com a més sant i més estret (que la filiació directa), i, com a ostatges, exigeixen més aviat nebots que no pas fills, com si els nebots s'aferressin al cor amb lligams més sòlids i fessin de llaç d'unió amb la família".

En un passatge de la *Ciutat de Déu* (llibre XVIII, c. 9), Sant Agustí ens ha conservat un text de Varron, segons el qual, a Atenes, Cecrops hauria tret a les dones el dret de votació, que fins llavors posseïen, i hauria suprimit l'habitud de donar als infants el nom de llur mare.

Totes aquestes dades de costums deixen entreveure clarament que ha existit, en el passat llunyà de certs pobles o de certes races, un estat de coses molt diferent de les nostres societats modernes, encara en vigor actualment o recentment en molt pobles incultes, i en el qual la filiació s'estableix per la mare. A l'etnòleg alemany Bachofen (1861) i a l'etnòleg anglès J. F. Mac Lennan (1876) correspon l'honor d'haver descobert aqueix sistema de filiació, tan ben fet per a sorprendre'ns. Però fou l'alemany Ernst Grosse (1886) qui va saber trobar l'explicació i l'origen d'aquesta constitució familiar, en la invenció, per la dona, del cultiu de la terra i de l'horticultura.

En l'estat més primitiu de la civilització humana, hom no coneixia, encara, ni el cultiu ni l'edificació. L'home proporcionava l'alimentació de carn a la família per mitjà de la caça; la dona es dedicava a buscar plantes i fruits silvestres. Era el règim de la simple collita, en la qual les eines eren, encara, de fusta o d'os, però no n'hi havia cap, encara, de pedra, i molt menys, és clar, de metall. Aquest estat

² Moltes de les idees directrius d'aquesta conversa recolzen sobre el seu bell llibre *Volker und Kulturen*, Ratisbonne, 1914-1924, i s., en col·laboració amb W. Koppers.

subsisteix, encara avui, entre els pigmeus i les poblacions pigmoides de l'Àfrica Central, de diverses illes del Sud i del Sud-Est de l'Índia. En aquells llocs l'habitació es troba, encara, reduïda a lleugers albergs o, tot al més, a cabanes en forma de cases d'abelles.

Com ja no cal dir, llavors la propietat del sòl no existia, car no hauria tingut raó d'ésser ni cap mena d'utilitat. L'única propietat fins aleshores coneguda era la del producte del propi treball, la possessió individual de les armes, de les eines, dels utensilis, de les preses capturades. El sòl no interessa sinó com a territori de caça i sota aquest aspecte només pot ésser reclamat per la tribu.

Però ve el dia en què, cansada de córrer pel bosc a la recerca d'una alimentació de vegades difícil d'aconseguir i àdhuc de trobar, la dona imagina la manera de transplantar alguns vegetals de fulles, fruits o arrels comestibles a l'entorn de la seva cabana, cosa que produeix un veritable canvi, puix que, naturalment, la creació del conreu de l'hort i del camp implica el dret de propietat, per part de la dona, d'allò que ella cultiva.

Heus aquí, doncs, que una vella nòmada que s'empeca, per cansament, indolència o curiositat, de transplantar prop de casa seva unes quantes plantes joves de bananer, comença amb aquest fet totalment mancat d'importància la transformació de la faç del món. Car els efectes econòmics i socials d'aquella iniciativa que, en la nostra irreflexió, ens apar tan simple, es descabdellen amb una desconcertant però invencible lògica. Hom ho veurà tot seguit.

¿On tingué lloc aquest esdeveniment que, com ja no cal dir, suscità nombroses imitadores, sobretot tenint en compte que el moltonisme sempre ha dominat la humanitat s'acreu davant els resultats avantatjosos? És impossible de saber-ho amb certitud, puix que cap document no ha perpetuat aquells actes que, a desgrat de llurs transcendents conseqüències posteriors, no colpiren ni meravellaren gens les generacions al curs de les quals es desenrotllaren: pocs homes són capaços de distingir el sentit dels grans canvis que s'operen a llur voltant, i fins i tot moltes vegades de descobrir-los.

Tot amb tot, hi ha raons que indueixen a creure que fou en les grans planes de les més antigues valls fluvials de l'Àsia o de l'Egipte—Mesopotàmia, vall del Ganga o del Nil—, on començà, força mesquinament, el "petit cultiu" del sòl, i per una o altra de les més velles plantes cultivades: banana, sagutier (arbre del pa), taró (Colocassa, Calàdium), batata, manise, blat de moro, faves, pèsols, llenties, canya de sucre, patates, arròs, cereals, vinya, cotó o tabac.

En arrelar aquestes primeres temptatives en els costums, sorgeix tota una civilització nova. El conreu de la terra comporta un cert sedentarisme: cal, almenys, esperar la collita abans de canviar de lloc, i com que sovint s'esdevé que el terreny demana d'ésser eixerat abans de cultivar-lo, resulta que hom prefereix esperar, en un mateix indret, una sèrie de collites abans de canviar.

Per un altre cantó, tenim la dona mestressa de la terra que cultiva, el valor de la qual decuplica amb el seu treball: la propietat individual és creada, i això, amb dret per tots admès i reconegut, a favor de la dona. És ella qui ha creat i posseeix la riquesa, aquest nou element econòmic. Des d'aquell moment, al costat de la propietat tribal, existeix la propietat individual.

Però, conseqüència imprevista, la cabana a manera de rusc no basta per a supllir la collita, i d'altra banda la seva forma resulta també força incòmoda per

a tenir a condret els fruits de la terra. És llavors que l'estatge humà canvia de forma i que hom crea la casa quadrangular amb coberta i façana. És veritablement la primera "llar" en el sentit modern.

En aquestes condicions, succeeix que la dona resta moltes vegades l'únic propietari de la casa i del terreny que l'envolta, i, no tenint ja raó de continuar la civilització de simple collita, s'esmerça a procurar-se els utensilis i utilitatge que han de facilitar la seva nova tasca.

Els resultats d'aquests fets diversos es resumeixen visiblement en l'augment gradual de la importància econòmica i social de la dona i en la reducció insensible de la del marit. L'activitat de l'home descendeix després d'haver ocupat el primer lloc. L'home, com s'esdevé, per exemple, a Melanèsia, només s'ocupa a esbrassar la terra, a posar alguna barrera o tanca a l'entorn del terreny conreat; tota altra cosa—sembla, plantació, eixarcolament, recol·lecció—és feina de dona.

La caça mateix esdevé una ocupació accessòria, car el nodriment vegetal és cada vegada més preferit en l'alimentació, i com que les poblacions més nombroses s'estableixen en territoris estrets, la caça important resta molts quilòmetres allunyada.

D'aquesta manera hom arriba al matriarcat i a la ginecocràcia. I això no són pures consideracions teòriques. El P. Schmidt, a l'Exposició Vaticana de les Missions, presentà ordenadament en el seu "Tercer tipus de civilitzacions antigues", caracteritzades pel petit cultiu i el caràcter matriarcal de la civilització, nombroses regions de l'Antic i del Nou Món, poblacions diverses de Melanèsia i d'Indonèsia, del nord-oest de l'Indoxina, del sud-oest de l'Índia, de la Guinea Oriental, del Congo, del Zambezi meridional, de l'Amèrica septentrional i central.

En aquestes primeres formes de la vida d'un poble, en les quals hom comença d'emprar l'aixadell i la destal, el dret dona a la dona el predomini econòmic i social. De manera que, en virtut del matrimoni, l'home entra en la família i en el poble de la dona, i la filiació s'estableix per la mare; el parentiu és uteri. "Així en el cas dels australians Wotjoballuk, la posteritat d'un home del clan Gamutch, casat amb una dona del clan Krokitch, i viceversa" ². D'on, com veurem, s'originen les més estranyes conseqüències.

Però com que aquesta situació de la dona és un xic anormal i contrària a la natura humana, no pot menys que derivar-se'n un capgirament de les coses, mitjançant l'emancipació de l'home, que convertirà la dona en una esclava destinada al treball i condemnada a la poligàmia.

Les creences mateixes es troben crebantades en les societats matriarcales, i és per això que hom pot constatar una vegada més la gran similitud que hi ha entre els estudis etnològics i el de les religions. La fantasia de la societat humana concep la divinitat suprema com de natura femenina, la Primera Mare de totes les coses, la Gran Mare. Hom la identifica, generalment, amb la Lluna, la qual substitueix l'Ésser suprem dels pobles caçadors, i que hom posa en relació amb la fecunditat femenina. Com a lògica conseqüència, la dona esdevé sovint la seva sacerdotessa; així mateix és ella qui exerceix el paper de màgica, de fetillera i de "xamana" o sacerdotessa dels mals esperits.

Ensems que les idees, es complica també la societat. Els homes, per tal de re-

² Deniker, *Les Races et les Peuples*, Masson, París, 1926, pàg. 202.

conquerir algun poder, es constitueixen en societats secretes amb un culte exclusivament d'ells, en el qual és defès a la Lluna de representar llurs avantpassats; reten culte als cranis de llurs morts, i aquest culte, al seu torn, dóna naixement a les creences animistes i a les danses amb màscares.

Un altre costum, més malaurat encara, va nèixer en aquestes societats secretes: el del canibalisme ritual i de l'antropofagia.

¿Qui podia preveure unes tan llunyanes i inòides repercussions del fet que una pobra dona plantés un dia un bananer prop de casa seva? Aquest gest banal resultà un dels grans esdeveniments del passat. I hom no pot menys de pensar, en assistir al descabdellament de totes aquestes conseqüències, en aquella "roda de les causes" de la qual ens parlen tan sovint les filosofies hindús i que nosaltres posem en moviment amb els nostres actes. Hom fóra temptat de considerar tot aquest encadenament com un joc de la imaginació i una novella històrica si, en llur multiplicitat, els fets no vinguessin a aportar-ne la confirmació concreta.

III

La família matriarcal. - El pare, estranger a la família. - L'exogàmia. - Les seves raons d'ésser.

De totes les consideracions i reflexions a què pot donar lloc el ràpid esbós històric que hem traçat, una de les més colpidores i més greus és indubtablement el paper primordial exercit per la família en l'evolució de les civilitzacions. No és l'Estat, sinó la família qui ha representat el paper central, qui ha estat l'eix a l'entorn del qual s'ha operat el desenvolupament progressiu dels elements materials i morals que han constituït els diferents estats socials. La família és anterior a l'Estat: és el bressol de tots els progressos i dels mateixos Estats.

Cal reconèixer, però, que la família ha estat compresa i constituïda molt diversament, seguint els estadis del desenrotllament social. Mai no s'ha allunyat més de la nostra concepció moderna occidental i cristiana que en l'etapa del dret maternal i del matriarcat. N'hi ha prou amb veure, per exemple, que entre els Papus muntanyencs de la Nova Guinea la sogra té el comandament de tots els de casa seva perquè hom vegi en aquest costum alguna cosa més que una curiosa antitesi amb les nostres habituds. I la "covada" no assenyala solament el punt en què l'home, desposseït de totes les seves atribucions, quedà reduït al paper d'actor secundari de la fembra: per la seva extensió, per les seves conseqüències, per les importants transformacions a què ha donat lloc, el domini femení ha jugat un paper enorme en la història de la humanitat i ha creat noves condicions de vida, una part de les quals subsistirà mentre hi haurà civilitzacions.

D'altres, en canvi, eren condemnades a desaparèixer amb la supremacia femenina. Tanmateix era massa paradoxal de veure el pare rebut com un estrany en la família de la seva sogra, com s'esdevé en les poblacions on el dret maternal es conserva encara amb tota la seva força: els nairs del Malabar, famosos per llur forma de matrimoni, els Khasis de l'Índia, els malesos de Menang-Kabó i els iroquans de l'Amèrica del Nord. Aquest desconeixement dels lligams de paternitat no podia perdurar.

El mateix succeïa amb una altra institució famosa, la qual ha suscitat no poques controvèrsies i hipòtesis i no ha deixat d'ésser explotada per l'escola evolucionista. És la forma de matrimoni estudiada per Howitt i Fison entre alguns australians i denominada per aquests etnòlegs "matrimonis per grups". Pel fet que els homes i les dones pertanyin a tal grup o clan, no poden casar-se entre ells. Per llurs orígens mateixos són obligats a buscar llurs consorts en d'altres grups de la tribu.

Per exemple, la tribu dels australians Wotjaballuk, del nord-oest de Victòria, es troba dividida en dos clans, que ja hem anomenat: els Gamutch i els Krokitch. Ara bé: els homes del clan Gamutch són, teòricament, els marits de totes les dones del clan Krokitch, i reciprocament.

El matrimoni obligatòriament fora del clan s'anomena l'exogàmia, per oposició a la pràctica contrària, o endogàmia. L'exogàmia es troba sota variades formes, puix que pot ésser individual o de clan, amb diverses combinacions intermèdies.

Els evolucionistes han pretès trobar en l'exogàmia un primer esforç per a sotreure's als inconvenients d'una pretesa promiscuitat primitiva, postulada a priori per llur mateix sistema, i el matrimoni per grups seria la primera etapa a partir d'aquesta promiscuitat. Aquesta promiscuitat, però, no ha existit mai. "La llarga llista dels pobles que practiquen la promiscuitat, donada per Lubbock, declara lleialment Deniker, disminueix a manera que hom coneix millor aquells pobles... De tota la llista no resten sinó dos o tres pobles sobre els quals, d'altra banda, hom no té cap coneixement exacte en general (exemple: els Olo-Ot de Borneo)" ⁴.

Quant al matrimoni per grups, no es practica realment sinó en dues tribus australianes i la seva veritable natura es redueix a una forma de poligàmia.

Manca explicar aquesta estranya divisió de la tribu en grups i l'obligació de l'exogàmia que és imposada a aquests ⁵. Frazer presenta una explicació psicològica. Ell creu que això va ésser per tal d'evitar els matrimonis entre parents de primer grau, quan els individus, en les condicions que nosaltres no podem sinó conjecturar, tenien àdhuc dificultats de recordar-se dels lligams de parentiu. Però "els fundadors del sistema d'exogàmia en dues classes... restaren desconcertats en adonar-se que, si l'arranjament donava satisfacció en allò que concernia els homes i les dones d'una generació, no era pas així quan es tractava de generacions diferents." Hom subdividí, doncs, cada una de les dues classes exogàmiques en dues classes secundàries, i encara, de vegades, fins i tot aquestes dues noves classes ho eren en dues més, la qual cosa dóna un sistema de vuit classes, d'un funcionament extraordinàriament complex. Finalment, l'exogàmia seria nascuda del sentit moral mateix.

⁴ Deniker, *Les Races et les Peuples de la terre*, pàg. 290, núm. 2.

⁵ James George Frazer, en *Totemism and Exogamy*, Londres, 1910 (les conclusions generals del qual han estat traduïdes en francès per la comtessa J. de Pange, amb el títol *Les Origines de la famille et du clan*, París, Geuthner, 1922), ha descrit tota la complicació d'aquestes divisions i subdivisions en grups exogàmics i totes les complicacions xinesques que produïen per al parentiu.

IV

La història de Barba-blava. - Les fases de la lluna en els mites i en el folklore. - Els elements del conte de Perrault. - Conclusió general sobre el feminisme.

Totes aquestes qüestions són extremadament vastes i han donat eclosió a una literatura immensa: nosaltres no podem donar-ne ací sinó un ràpid tast.

Però no podem donar per finida aquesta conversa sense dir algun mot de les curioses relacions entre el matriarcat i la història tan coneguda de Barba-blava, tal com acaba d'estudiar-les Mme. Marie Pancritius en un recent número d'*Anthropos*, la revista fundada pel P. Schmidt per a l'estudi de l'etnologia religiosa ⁶.

Ja hem vist com els cultes lunars, amb sacerdotesses en lloc de sacerdots, estan lligats a la civilització matriarcal, i com la lluna nova i la lluna vella han estat ràpidament personificades sota la forma de dos germans divins, fills de la Primera Mare. Ara bé: la successió de les fases de la lluna ha suggerit la idea d'una lluita entre els dos germans, d'un fratricidi que n'és la conseqüència. La lluna plena a l'horitzó, d'un roig porpra en certs dies, ha aparegut com un cap sangonent, el cap tallat de la víctima. En enfilarse cel amunt, el color de la sang cedeix el lloc a la pal·lidesa de la mort. I quan a la lluna plena ha succeït el darrer quadrant, llavors ja no resta al cel sinó el coltell d'or, instrument de l'assassinat.

Aquest procés, repetit dotze vegades cada any, devia conduir a la idea d'homicidis en sèrie. En efecte, en els contes i cants populars, que són, com ja és sabut, la forma degradada de vells relats mitològics, es troba a bastament, i entre els pobles més diversos, adés una narració on una dona, per exemple, s'ha maridat amb germans i els ha matats successivament (així entre els indis), adés, inversament, un relat on un marit s'ha mullerat i ha estrangulat, l'una després de l'altra, onze o dotze esposes (entre els russos, els estonians, a Bohèmia, a Suècia, a Escòcia, etc.).

En la forma amb què hom coneix el conte de Barba-blava, és específicament francès. Però l'autor que hem citat ha sabut destriar fàcilment del relat de Perrault, que hom creu nascut del folklore bretó, els elements característics del folklore mundial. Ja els textos babilònics atribueixen al déu lluna, Sin, una barba blava, color de la part no brillant d'aquell astre. La idea de la cambra prohibida es relaciona estretament amb els recintes sagrats, prohibits als profans, dels cultes astrals ⁷, recintes guardats per una sacerdotessa i en els quals sens dubte prengueren naixença els vells mites, dels quals encara retrobem els senyals. La lluna nova apareix freqüentment, en les llegendes, com l'element femení d'una parella celeste, de la qual la lluna vella és l'element masculí, i aquest esdevé l'assassí de la seva rossa esposa, o almenys de la seva promesa, representada sempre com a molt bella.

Així, doncs, el conte de Barba-blava pren origen, en realitat, en les creences moltes vegades ja mil·lenàries de les societats matriarcal prehistòriques, probablement contemporànies de l'Edat de la pedra polida.

⁶ Marie Pancritius (Koenisberg), *Aus mutterrechtlicher Zeit. Blaubart, a Anthropos*, setembre-desembre de 1930, pàgs. 879-910.

⁷ Com el temple de Diana, al qual no podia penetrar cap home.

* * *

Resumint.

Hi ha hagut, doncs, temps en què les circumstàncies, econòmiques o altres, han donat a la dona la preeminència en la societat. A part del matriarcat, que hom pensí en l'Edat Mitjana i en els cavallers aplicant-se a honorar llurs dames. Un retorn de la preeminència femenina no sembla pas impossible, si hom considera el lloc que ocupen les dones en la plèiade intel·lectual d'avui, mentre que els joves cada dia es desinteressen més de llur formació intel·lectual. Però l'"emancipació de la dona", de la qual tant es parla, no pot ésser duradora i fecunda sinó a condició de romandre conforme a les grans lleis naturals, és a dir, de recolzar damunt el sòcol ferm de la família, i no sobre l'individualisme, i d'enfortir-se mitjançant les més belles qualitats morals, delicadesa de sentiments, noblesa d'ànima i de cor, sentit religiós, etc.; sentiments dels quals la dona està especialment dotada i que té la missió de perpetuar i desenrotllar.

LES IDEES I ELS FETS

VIDA RELIGIOSA I MORAL

EL CONGRÉS DE JURISTES FRANCESOS SOBRE LA LLIBERTAT D'ENSENYAMENT.—L'antiga organització francesa dels juristes catòlics sol celebrar cada any un Congrés en què estudia alguna important qüestió jurídica d'actualitat. El de l'any passat es va celebrar els dies 28-30 d'octubre, a la Universitat Catòlica d'Angers sobre el tema únic de l'estat actual de la llibertat escolar.

El programa comprenia set punts principals que foren sotmesos a un profund i competent examen: el dret a la llibertat escolar; un segle de història d'escola lliure; la llibertat educativa a l'escola pública; la legislació vigent sobre l'escola lliure i els projectes dels seus adversaris; criteri catòlic sobre una reorganització de la instrucció pública i la legislació escolar de Bèlgica, Holanda, Anglaterra, Estats Units i Canadà; l'experiència de l'escola única a Alemanya i la solució feixista de l'ensenyament escolar.

El degà de la Facultat Catòlica de Lió, Mons. Lavalée, va refutar el sofisma que la neutralitat de l'Estat exigeixi necessàriament la neutralitat de l'escola. "Si hom diu que aquest és el mitjà de respectar les opinions de tothom, perquè l'Estat refusa d'obrir escoles confessionals allí on tots els pares ho demanen? I si hom diu que el servei públic de l'educació ha d'ésser neutral com tots els altres serveis públics, es pot respondre que no en valdria de menys la sobirania nacional si l'Estat, que pretén d'ésser l'emanació de la voluntat nacional, s'inclinava davant la voluntat dels pares de família. La veritat és que la neutralitat de l'Estat és l'expressió d'una filosofia sistemàticament hostil a tota idea religiosa."

En la darrera sessió foren aprovades les reformes que els catòlics demanen en la legislació escolar francesa. Són aquestes: abolició de les mesures d'excepció que prohibeixen l'ensenyament a les Congregacions religioses; ampliació de la capacitat jurídica de les associacions per tal d'assegurar a les escoles lliures els recursos necessaris per a llur funcionament; admissió de totes les famílies a les subvencions escolars, qual-sevol que sigui l'escola a què enviïn llurs fills; refús de totes les mesures encaminades a establir directament o indirectament un monopoli escolar.—M. R.

ELS CATÒLICS AL NOU PARLAMENT ANGLÉS.—El nombre de candidats catòlics que sortiren triomfants en les eleccions del dia 27 d'octubre darrer és de 23; molts dels que tenien acta a l'anterior Parlament no foren reelegits perquè 17 pertanyien al partit laborista i ja és sabuda la minva de llocs que ha sofert en aquestes eleccions, puix que de 287 ha passat a 64. La revista catòlica de Londres *The Tablet* diu que aquest grup de diputats catòlics, quan es presentarà l'ocasió, sabrà defensar davant el Parlament els interessos de la moral i de l'Església Catòlica.—M. R.

UN PROGRAMA D'ACCIÓ PER ALS CATÒLICS ANGELOSOS.—L'ex-diputat catòlic treballista Joan Scurr, autor de l'esmena al projecte de llei escolar que proporcionà un èxit als catòlics en la darrera legislatura, ha escrit un notable article al diari catòlic *The Universe*, en què diu que ja és hora que els catòlics anglesos actuïn, però sense constituir un partit catòlic, cosa que allí fóra un desastre. Per la importància del tema, perfectament aplicable a altres països, i per l'autoritat de l'autor, en reportarem els passatges més importants.

“Els catòlics prenem en la vida pública del país la part que ens pertoca? Crec que no. I això que tenim, si som fidels als principis bàsics de la nostra fe, una manera de considerar la vida que, si fos compresa i apreciada, seria molt beneficiosa als nostres compatriotes. Però no podem aspirar a ésser compresos si ens tanquem dintre nosaltres mateixos, i pensem que ja hem fet prou quan hem complert els nostres deures religiosos i hem assistit a la reunió d'una confraria.

Tenim un grandíós Codi social promulgat pel Sant Pare. No cal dir que aquestes Encíclics no han estat publicades amb el caràcter de mera expressió de piadoses opinions. Al contrari, són tocs de trompeta que inviten a l'acció: expresen els principis fonamentals de la moral i de la justícia social. Si nosaltres, com a catòlics sincers, desitgem veure convertits en fets aquests principis—deliberadament no empro la paraula *ideals*—hem de posar mans a l'obra i dur a la vida pública del país tot el pes de la nostra acció.

Som ciutadans amb els mateixos drets i els mateixos privilegis que els altres ciutadans de diferent religió. És veritat que, des de certs punts de vista, tenim motius de queixa, però el mateix poden dir altres grups de ciutadans, i nosaltres, igual que ells, tenim el dret d'esforçar-nos per suprimir aquests motius de queixa.

No es pot predicar la virtut estant-se a casa, i limitant-se a criticar els que actuen. Temo que els que tenen horror a la política i als polítics no siguin uns perososos que necessiten ésser sacsejats.

No sóc partidari de formar un partit catòlic, puix que per aquest camí aniríem a la desfeta. Els catòlics estem d'acord sobre els principis de justícia social, però discrepem en la manera de posar-los en pràctica. A més, som minoria, i si forméssim un partit catòlic, perdriem tot el suport dels altres partits amb què ara podem comptar.

Els catòlics poden preguntar: hi ha al país cap partit al qual tinguem el deure de pertànyer? La resposta és negativa. S. E. el Cardenal ha dit més d'una vegada que un catòlic pot pertànyer a qualsevol dels tres partits, conservador, lliberal o treballista. A qualsevol partit a què s'afiliï un catòlic, sempre trobarà que s'hi diuen o s'hi volen coses que no li agraden. Però, si pren part als treballs del partit hi adquirirà influència i podrà inclinar la política del partit cap a la direcció justa.

És veritat que per prendre part a la vida pública cal disposar de molt de temps i una bona dosi de sacrifici, però sense sacrifici no s'obté res que valgui la pena. El goig de l'obra realitzada és el premi més gran de tot sacrifici.

Jo dic als catòlics que tenen una opinió política formada que tenen el deure d'ingressar en l'organització del partit que defensa llurs opinions i prendre part en els seus treballs; això portaria en un parell d'anys un augment del nombre de diputats catòlics al Parlament, en els consells municipals i en altres corporacions públiques.

Als que no tenen, encara, criteri polític definit, els aconsello que se'l formin per mitjà d'una educació política. M'agradaria de veure a cada parròquia un cercle d'estudis dedicat a l'examen dels problemes socials i econòmics. No tot el jovent s'orienta vers els esports i els divertiments. Van a altres llocs i senten parlar dels problemes socials prescindint del punt de vista catòlic, i no tenen idees clares.

No restem isolats, treballem per despertar en els catòlics el desig de participar a la vida pública per portar-hi la benèfica influència de la llei moral. Ara és hora d'actuar."—M. R.

MISSATGE DEL PRESIDENT HOOVER INVITANT EL POBLE NORD-AMERICA A DONAR GRÀCIES A DÉU.—El President dels Estats Units ha publicat aquest missatge amb ocasió de la *Thanksgivingday* o diada d'acció de gràcies a Déu pels beneficis rebuts per la nació, que cada any es celebra a la susdita República.

Hem arribat al temps en què, segons un costum tramès pels nostres avantpassats, es designa el dia dedicat, malgrat les dificultats actuals, a donar gràcies a Déu omnipotent per les benediccions temporals i espirituals que ens ha atorgat. És tradicional que el Cap d'Estat decreti la celebració d'una diada d'acció de gràcies. El nostre poble té motius per a donar gràcies a l'Omnipotent: hem rebut abundoses benediccions: ens han estat estalviades moltes desgràcies. Les nostres institucions han servit el poble: els nostres coneixements científics s'han multiplicat i ens hem enriquit amb llurs aplicacions.

La instrucció s'ha estès, la salut del nostre poble ha millorat. Hem viscut en pau amb tothom. Les adversitats temporals que hem sofert han d'augmentar la vida espiritual del poble, fomentar la seva simpatia i el seu esperit de sacrifici envers els altres, i revifar el seu coratge. Molts dels nostres veïns tenen dificultats les causes de les quals ultrapassen el control i la compassió del poble. Cal que la nació refermi la seva seguretat, raó per la qual té nombrosos motius de prendre part a aquesta diada d'acció de gràcies a l'Omnipotent.

Per tant, jo, Herbert Hoover, President dels Estats Units d'Amèrica, amb aquest decret, declaro que el dijous, dia 26 de novembre, serà la diada nacional d'acció de gràcies. El nostre poble reposarà aquell dia dels seus treballs ordinaris, i, en les hores destinades a l'adoració, oferirà al Pare de les misericòrdies actes de regraciament per les benediccions que ha vessat damunt seu."—M. R.

INAUGURACIÓ D'UNA ESTATUA DE CRIST REI AL BRASIL.—Els dies 10, 11 i 12 del passat octubre es va celebrar a Rio Janeiro un Congrés Catòlic que va culminar amb la inauguració d'una estàtua a Crist Rei

aixecada al cim del Corcovado, muntanya que domina la badia de Rio. L'estàtua, que té 30 metres d'alçada, és obra de l'escultor Landowski, i està damunt un pedestal de 8 metres. Assistiren al Congrés i a les festes el Cardenal Leme da Silveira Cintra, Arquebisbe de Rio i Legat del Sant Pare, una cinquantena de Bisbes i nombrosos pelegrins procedents de tota l'Amèrica llatina. El vespre del dia 12 d'octubre, aniversari del descobriment d'Amèrica, mentre el Cardenal, assistit per 42 Bisbes donava la benedicció a la multitud, l'estàtua de Crist Rei era il·luminada per mitjà d'una ona radioelèctrica llençada per Marconi. Aquest, a la sala central de l'estatge de la Companyia Marconi, a Roma, va tocar tres vegades un registre, i amb això les ones elèctriques, irradiades directament des de l'estació radiotelegràfica de Coltano, en tres quarts de minut, tancaren els interruptors del circuit dels llums de Rio Janeiro i il·luminaren la gegantina estàtua de Crist Rei.—M. R.

TRIOMF DEL NOM DE DÉU AL CANTÓ DE TESSÍ.—Al Parlament del Cantó del Tessí (Suïssa), els diputats radicals i socialistes, per 36 vots contra 23, havien decretat l'abolició de l'antiga fórmula *Innomen des Signore* en els actes oficials i particulars. L'Acció Catòlica va protestar contra aquest acord: 15000 ciutadans, usant un dret que els dona la Constitució, varen demanar que l'acord fos sotmès a un *referendum* popular, i el Bisbe va publicar una pastoral excitant els fidels a la defensa dels drets de Déu i manant fer públiques pregàries per l'èxit de la lluita. Es va celebrar el *referendum* la diada de Tots Sants i els catòlics sortiren triomfants per 17088 vots contra 7.399. A darrera hora la premsa anticlerical intentà de desviar l'opinió pública dient que ningú no havia tingut l'intent d'anar contra la religió, i que el que volien era evitar ocasions de mancar al respecte que el nom de Déu es mereix. Però el poble no va oblidar que la mateixa premsa havia escrit poc abans: "Quan el poble estarà disposat a derrotar el confessionalisme en la qüestió del preàmbul, ¿qui ens farà retardar la *desconfessionalització* del reglament escolar elemental, i, en general, de l'escola pública?"—M. R.

PRESA DE POSSESSIÓ DEL NOU ARQUEBISBE DE PRAGA.—A causa de la seva avançada edat, Mons. Kordac va presentar la dimissió de l'arquebisbat de Praga, capital de Txecoslovàquia; el Sant Pare ha designat per a aquest càrrec Mons. Kavel Kaspar, que, juntament amb altres tres bisbes de nou nomenament, ha prestat el jurament de fidelitat a la República, abans de prendre possessió de la nova diòcesi.

En aquest acte, Mons. Kaspar, en nom propi i dels altres bisbes, va adreçar al President del Consell F. Udrzal un breu parlament en què va declarar la satisfacció amb que ell i els seus companys havien promès de col·laborar a que llurs fidels fossin ciutadans devots i lleials de la República, noble tasca per a la qual esperaven obtenir l'ajut del Govern. Després de recordar les amistoses relacions entre la Santa Seu i la República, va dedicar un record al Sant Pare, al Nunci Apostòlic i al President Masaryk i va acabar adreçant a la República aquest triple auguri: *Vivat, crescat, floreant!* El President del Consell de Ministres

va contestar exalçant la col·laboració entre l'Església i l'Estat per tal de realitzar el *Vivat, crescat, floreat* augurat per l'Arquebisbe, i fent remarcar que la República procuraria sempre mantenir cordials relacions amb la Santa Seu, tasca per a la qual compta amb la mediació de l'Episcopat.

El dia 14 de novembre entrà solemnnialment a la ciutat i l'endemà prengué possessió a la Catedral. Les autoritats locals prengueren part en ambdues cerimònies; assistiren a la segona el Ministre de la Defensa nacional en representació del President Masaryk, quatre ministres en nom del Govern, molts membres del Cos diplomàtic i les autoritats militars superiors. Noti's que Txecoslovàquia és una República on l'Església està separada de l'Estat, però que no està governada per *senglars*, sinó per homes de seny.

Una nota simpàtica de la cerimònia: Mons. Kaspar, abans d'asseure's al tron arquebisbal, es va adreçar a la seva mare, velleta de 84 anys, que estava present, i li va demanar la benedicció, que li va donar amb els ulls plens de llàgrimes.—M. R.

LA MISSA DE L'ESPERIT SANT A PARÍS.—Seguint una tradició, que ja comença d'ésser llarga, el dia 15 de novembre, fou celebrada a *Notre Dame* la Missa de l'Esperit Sant, amb ocasió de la represa de les tasques de les Cambres, Tribunals, Universitats i Escoles. El Cardenal Verdier presidí la cerimònia a la qual assistiren gran nombre de senadors, diputats, consellers municipals de París, professors de les Universitats i Escoles, la junta del Col·legi d'advocats, alts funcionaris, etc.; el ministre d'Instrucció Pública hi era representat pel seu subsecretari.

A l'Evangeli, el Cardenal Verdier es va aixecar del seu tron i va adreçar a l'auditori aquesta allocució:

"Heu vingut a aquest temple, el més nacional de la França, per demanar a Déu que us ajudi a complir la vostra tasca, que és una tasca difícil. En quin període de la seva història, digué adreçant-se als parlamentaris, la França ha encomanat als seus legisladors la solució de problemes més angoixosos? Demà, potser aquest vespre, tindreu la responsabilitat d'haver d'assegurar el pa de cada dia a milers d'homes i de dones que no poden demanar-lo a llur treball. Caldrà protegir la humanitat contra les doctrines de violència que tendeixen a la destrucció de tot el que fins avui ha protegit les nostres llibertats, les nostres llars i la nostra civilització."

Passant del problema de la vaga forçosa al de la pau, continua... "la pau, la desitgen amb dalit les esposes i les mares, i tots els francesos. Sense sacrificar els drets inviolables, qui és que no voldria allunyar l'horrible flagell de la guerra, l'horror del qual augmentarien encara els progressos de la ciència?"

Com s'han de resoldre els problemes que es plantegen? Es diu que per mitjà de la confiança que ha de regnar entre els fills d'un mateix país i entre els diferents pobles. Però aquesta confiança presuposa una consciència respectuosa del dret i de la justícia, la moderació en el desig dels béns d'aquest món i una caritat universal. Tots nosaltres de-

sitgem que una vegada més, la França al cap de les nacions pugui procurar al món aquesta nova victòria, la victòria de la pau. A vosaltres la deurem, senyors que teniu a les mans els destins del país, i en gran proporció els destins del món. Compteu amb la nostra fervent oració."

El mateix dia, amb motiu de la clausura de l'Exposició colonial, es va celebrar a la capella del Palau de les Missions una Missa en sufragi dels alumnes de l'Escola Militar de Saint Cyr morts en campanya. Hi assistiren més de 400 cadets presidits pel general Frère, director de l'Escola, i nombroses personalitats militars, entre elles el mariscal Lyautey, que, acabada la cerimònia, adreçà la paraula als alumnes, encoratjant-los a treballar per mantenir el bon nom de l'Escola.—M. R.

MOVIMENT INTERNACIONAL

LA POLÍTICA ARGENTINA.—Una dictadura militar que sap voluntàriament desaparèixer, per entrar de nou en la normalitat constitucional: heus ací el cas de l'Argentina.

La democràcia argentina sempre ha representat, a Sud-Amèrica, una prolongació de la vida civil europea. En mig de les revolucionetes i "pronunciamientos" tradicionals a l'Amèrica Llatina, les terres del Plata havien sabut, des de fa quasi un segle, respectar la supremacia del poder de les lleis. Els diversos partits s'han anat succeint al poder d'acord amb les més exigents normes del dret polític.

Aquesta tradició es trencà per la corrupció dels costums polítics a què s'arribà a la segona etapa presidencial d'Irigoyen. Portat aquest, en 1928, a la més alta magistratura del país pel vot quasi unànim dels ciutadans, instaurà de fet una dictadura del propi partit (radicals personalistes), repartint l'administració de l'Estat entre els correligionaris. La repetició d'abusos i immoralitats, posats de relleu reiteradament, inicià un divorci entre el president i l'opinió que li havia atorgat el sufragi, que culminà en la postergació sistemàtica dels preceptes constitucionals que s'oposaven a la dictadura encoberta d'Irigoyen. Així es propagà unànimement la idea de la impossibilitat de restaurar les pràctiques democràtiques mentre subsistís la presidència del més formidable demagog i egòlatra que era Irigoyen. Obeint a aquesta consigna de tota la població argentina fou que, el 6 de setembre de 1930, triomfà un moviment cívico-militar, al front del qual estava el tinent general Josep F. Uriburu, que foragità Irigoyen, l'home que, encara no feia dos anys, era l'ídol del poble argentí, caigut pels desencerts dels homes del seu voltant, "profiteurs" de la seva fama d'home auster.

Instaurat Uriburu en el poder, hom temia que es deixés enlluernar per l'exemple dels dictadors veïns, tan prodigats en aquell continent. L'ambició d'emular les glòries (?) d'un general Gómez a Venezuela, o d'un Ibàñez a Xile, el podia temptar. La prova, però, ha estat superada. Uriburu ha complert el que assenyalava en el manifest inicial. Convocà

eleccions presidencials, en lloc d'intentar substituir una oligarquia per una altra.

L'any de la dictadura d'Uriburu ha transcorregut en mig de diverses incidències. No han faltat temptatives contrarevolucionàries, promogudes per les escorrialles de l'irigoyenisme. S'ha promogut la fundació de partits nous i s'ha preparat, com es pot veure, el retorn a la normalitat constitucional.

Naturalment que la política no ha seguit el curs a gust de tothom. Hi ha hagut oposició, com en tots els països. S'ha acusat Uriburu de retardar indegudament la consulta electoral. Però els que vivim a Europa no trobem que un any sigui gaire excessiu.

La lluita electoral—i això sol representa un èxit del govern—s'ha celebrat dins la major tranquil·litat, ben al contrari de les que tingueren lloc en el darrer mandat d'Irigoyen.

La candidatura integrada per Alvear-Güemes, fou exclosa de prendre part en la lluita pel govern, alegant la incompatibilitat legal del primer a la presidència de la República abans d'expirar la data en què hagué de finalitzar el seu període el Dr. Irigoyen. La retirada forçosa d'aquesta candidatura motivà l'abstenció del partit radical (en reorganització).

Retirada la candidatura precedent, solament quedaren en front dues. Una va encapçalada pel general Agustí P. Justo i està sostinguda pels partits socialista independent, demòcrata nacional i una fracció del radical. El general Justo, nascut a la ciutat de Concepció, de l'Uruguai, l'any 1876, ingressà als onze anys com a cadet en el Col·legi militar argentí, i sortí oficial als 16 anys. De tinent, cursà la carrera d'enginyer civil, i en 1915, fou director del Col·legi Militar. Sota la presidència Alvear, fou ministre de la Guerra, on remarcà la seva forta personalitat. Durant la desastrosa gestió d'Irigoyen, el seu nom sonà sovint com a l'home que donaria el Cop d'Estat, però sembla que resistí totes les suggestions emparant-se en el seu criteri que l'exèrcit no ha d'intervenir per a res en les lluites polítiques. Aquest mateix tret del seu caràcter es reproduïx amb el títol amb què ha pres part en les eleccions. La seva candidatura el presenta com a enginyer que és, i no com a militar. Ultra els partits que la patrocinen, compta el general Justo amb la simpatia governamental, si bé no a la descarada.

Lluïten per a la vice-presidència, en la candidatura del general Justo, els senyors Juli A. Roca i Josep N. Matienzo, per no haver arribat els partits aliats a un acord unificador. Tots dos han representat llocs preeminents en la política i administració argentina, i ambdós estan sostinguts per forces polítiques equivalents.

Contrària a la fórmula del general Justo, es presenta la candidatura proclamada al teatre Coliseu, de Buenos Aires, el 12 de setembre darrer pels partits demòcrata, progressista i socialista, integrada pels senyors De la Torre-Repetto. El Doctor Lisandro de la Torre és el líder dels demòcrates. Després d'haver intervingut durant molts d'anys en la política, feia cosa de sis anys que se n'havia allunyat voluntàriament. Cal-

gueren molts requeriments, perquè accedís a donar el seu nom per a la lluita presidencial.

El seu company de fórmula, Doctor Nicilau Repetto, és el cap dels socialistes ortodoxos. Gaudeix d'un gran prestigi polític i té fama d'home auster.

Simultàniament a les eleccions presidencials, se celebra en la majoria de democràcies americanes les eleccions per al Parlament. Aleshores la Cambra acostuma a tenir la mateixa matisació política que el primer magistrat del país.

Celebrat l'escrutini—en el qual s'esmercen uns dos mesos—, ha resultat elegit el general Justo, que ha totalitzat 877.457 sufragis, contra 488.536 que ha obtingut el Dr. De la Torre. Els telegrams arribats de l'Amèrica no especifiquen quin dels candidats a la vice-presidència ha obtingut aquest lloc. Tot amb tot, fixant-nos en les dades parcials fins ara conegudes i la distribució de les actes de diputat que ha obtingut cada partit, podem atribuir aquest alt càrrec al Dr. De la Torre.

La Cambra simultàniament elegida comprendrà: 57 demòcrates nacionals, 44 socialistes, 16 radicals impersonals, 11 socialistes independents, 13 demòcrates progressistes i 17 pertanyents a diversos partits.

No és possible d'establir comparacions amb les eleccions anteriors. L'allau messiànica de l'Irigoyenisme, primer, i el canvi fonamental en l'escenari polític, provocat per la Dictadura després, ho impedeixen.

De formar-se un govern parlamentari, hauria de cercar la majoria en els mateixos grups patrocinadors de la candidatura triomfant.

La imminent presa de possessió pel general Justo, de la presidència de la República Argentina, representarà la normalització de la vida pública del país. Si el seu programa es desenrotlla íntegrament, amb la tornada dels polítics exiliats, aleshores, tant el desballestat govern d'Irigoyen com la dictadura condicionada d'Uriburu, serà solament un parèntesi en la història constitucional argentina.—L. L. O.

LA POLÍTICA EXTERIOR DE POLÒNIA. — Poques vegades, en la seva història nacional, la nació polonesa ha assolit de presentar un bloc compacte interior, davant les seves dificultats internacionals. La seva característica ha estat sempre d'una aferrissada lluita civil entre els seus diversos agrupaments, que no els ha permès de fer front amb èxit als seus poderosos—un temps—veïns.

Avui dia, el cas de Polònia és l'antítesi del tradicional. Ressuscitada per obra i gràcia dels tractats de pau, la nació polonesa s'ha arrel·lat. La seva puixança militar, ajudada per França, fou suficient per a deturar els exèrcits de Trotsky a les portes de Varsòvia. El desarmament dels Imperis Centrals li permeté d'assolir una certa hegemonia sobre les nacions veïnes. La direcció de la Petita Entesa, de la qual és l'ànima, li ha permès de consolidar la seva influència exterior.

Interiorment, la política polonesa viu sota un règim de tipus paternalista, encarnat pel mariscal Pilsudski. Aquesta figura nacional, sorgida del gresol de la Gran Guerra, ha sabut legitimar la seva dictadu-

ra, mitjançant repetides apel·lacions al sufragi. La seva actuació en l'aspecte internacional sembla que té darrera d'ell l'opinió de tot el país.

En el curs de la seva història, Polònia ha estat maintes vegades aliada a França. Actualment, és evident que existeixen compromisos ben concrets entre aquestes dues potències. La posició de Polònia davant el panorama internacional, no pot ésser altra que la de mantenir-se, donades les seves condicions d'existència, al costat d'uns tractats, la inestabilitat dels quals modificaria fortament el seu paper en el món. En aquest aspecte, és evident que no existeix cap altra nació més interessada a mantenir el "statu quo", derivat del triomf dels exèrcits aliats.

Destruïda la doble monarquia dels Habsburgs, la nació polonesa pot restar tranquil·la per la seva frontera dels Cárpat. No és fàcil, per ara, que Hongria estigui en condicions de fer reclamacions d'ordre territorial o minoritari. No es dona la mateixa circumstància en les seves fronteres oriental i occidental. A la primera, té per veí l'imperialisme soviètic—una paradoxa com qualsevol altra—, desitjós d'estendre el seu règim proletari a tot el món civilitzat. A la segona, troba el pan-germanisme furios, desencadenat per Hitler, una de les primeres reivindicacions del qual és la destrucció de l'absurd—absurd des del punt de vista alemany—passadís de Dantzig.

En l'ambient favorable a la revisió dels tractats, Polònia té molt poques simpaties. Els amics d'Alemanya han sabut usar amb encert el cas de la Prússia, mig partida pel famós passadís. La política de Stresemann—un amic de Catalunya—aconseguí de presentar la diplomàcia polonesa, com el pitjor enemic que té una pau duradora. Contra això és que tracta de reaccionar la nació polonesa. A defensar els objectius de Varsovia obeeixen els freqüents viatges del seu ministre d'Afers Estrangers, Zalewski, a les nacions amigues.

A orientar els vents dominants d'Europa a favor de Polònia, és deguda la publicitat que s'ha donat, per la premsa amiga, a la memòria de M. Zalewski davant la Comissió d'Afers Estrangers de la Dieta.

La tesi de Zalewski intenta de convèncer que una revisió dels tractats de pau abocaria la humanitat sencera a una més formidable crisi que l'actual catàstrofe econòmica que estem patint. Quan es reclama la modificació de les fronteres, com a mesura prèvia a la definitiva organització de la pau, s'atempta—paraules de Zalewski—contra el mateix fi que s'intenta de veure que es persegueix—. La revisió del "statu quo" europeu desfaria totes les passions i nacionalismes avui morts. En definitiva—continua dient—ens llançaria fatalment a una nova guerra.

A continuació Zalewski tracta de refermar les seves opinions defensant l'absurd que dotze anys d'experiència del passadís de Dantzig no ha estat obstacle al desenvolupament econòmic del Reich i a les seves comunicacions amb la Prússia Oriental.

El cert és que la qüestió del passadís serveix per a impedir l'existència de relacions normals entre Polònia i Alemanya. N'és una prova evident l'afer del tractat comercial entre els dos països. Ratificat ja

fa temps per la Dieta polonesa, el Reichstag no s'atreveix a tirar-lo endavant. Tem l'animositat del poble, tot i que la seva confirmació milloraria la balança comercial. Un amic nostre que ha passat llargues temporades al Reich ens reportava, temps enrera, que la població alemanya es preocupava molt més per la frontera oriental, que no per la mateixa ocupació del Rhur¹.

L'ascensió dels nacional-socialistes al poder complicarà extraordinàriament la política exterior de Polònia, per aquesta banda.

Respecte a les relacions amb l'U. R. S. S., el ministre d'Afers Estrangers polonès manifesta que la seva política ha tendit aquests darrers temps, a aconseguir la signatura d'un pacte de no-agressió. De finalitats purament morals, aquest pacte contribuiria a la consolidació de la pau.

La política tradicional d'entesa amb França no ha estat, però, oblidadada pel ministre. En la seva memòria, manifesta que, en totes les qüestions que se li han plantejat, s'ha mantingut amb estret contacte amb França, la qual, al seu torn, ha tingut constantment Polònia al corrent de tots els punts de vista francesos, en matèria internacional, que podien interessar-la.

Cal fixar-se que tots els diplomàtics actuals s'apressen a remarcar, en tots els seus actes, que la seva política només està influenciada per un sincer pacifisme. Aquest tòpic no podia estar—i no ho ha estat—oblidat per Zalewski. Ha coronat la seva memòria amb la manifestació que la identitat del seu punt de vista amb la política i objectius pacifistes de Briand i Laval és absoluta, salvant, naturalment, la indestructibilitat de les posicions polítiques nacionals.—L. L. O.

LES ELECCIONS IUGOSLAVES.—L'experiment iniciat pel rei Alexandre, el 6 de gener de 1929, no pot passar desapercebut pels amics de les qüestions polítiques. Ell és una modalitat més en el seguici de dictadures que fructifiquen en l'Europa de la post-guerra. A la dictadura d'un partit—Itàlia—, d'una classe social—Grècia, Espanya?—, d'un home—Polònia—, corre a fer-li costat una altra, dirigida públicament pel monarca.

Amb la dictadura espanyola, guarda evidents afinitats. Primer, afirma el principi incommovible de salvaguardar la unitat nacional. Després, declara que ve a salvar la nació de l'anarquia política a què l'ha conduïda el règim parlamentari. Aquest segon punt és, naturalment, comú a les altres dictadures.

Apareguda darrerament aquesta situació excepcional, el seu cap, el rei Alexandre, recull l'experiència de les anteriors. Valdemaras, Pangalos i Primo de Rivera—amb totes les seves derivacions posteriors—li són una magnífica font de profitosos ensenyaments. La mateixa pantomima del plebiscit feixista li ha de fer veure que cap règim no pot perdurar sense la legitimació del sufragi. Si més no, serveix per a atenuar la caiguda i per a justificar-lo als ulls de l'exterior.

¹ Avui evacuada.

El monarca serbi, en instaurar la seva autocràcia, s'apressava a anunciar el seu propòsit de convocar noves eleccions en un termini breu. I bé: el període transcorregut ha estat més curt que en les dictadures paral·leles. Una mica menys de tres anys han passat entre la promesa i la seva realització.

La història de Iugoslàvia en aquests anys últims és ben senzilla. Sorgida, considerablement augmentada, de la guerra mundial, la petita Sèrbia es convertí en el reialme dels serbis, croates i eslovens, com una mena de federació dels pobles de la costa oriental de l'Adriàtica. Això en teoria. En la pràctica, el nucli central de Sèrbia s'emparà dels ressorts governamentals, establint, de fet, un règim centralista. La injustícia era molt més notòria, per tal com Sèrbia era, en tots els aspectes, inferior a Croàcia, molt més apropiada a l'Occident europeu. Aquesta diferència de tracte motivà la naixença d'un nacionalisme croata, dirigit per Raditx, empeltat, a estones, de republicanisme. Mentre l'acció dels nacionalistes croates trobà davant seu la figura de Patxitx—líder del partit radical serbi—Iugoslàvia anava fent. No es solucionà cap problema vital, però el carro de l'Estat, amb dificultats o sense, rutllava. Però la desaparició de Patxitx, el fraccionament dels partits polítics serbis, l'ona ascensional del moviment croata, amenaçà de liquidar, en un termini breu, Iugoslàvia. Aleshores és quan apareix la figura d'Alexandre Karageorgevitx.

A jutjar per la premsa francesa, gran amiga del monarca serbi, ningú més indicat per a deturar la marxa vers la decadència. Fill del rei Pere, entronitzat gràcies a l'assassinat en massa dels Obrenovitx, generalíssim dels exèrcits serbis en la Gran Guerra, la seva actuació i la seva joventut li conferiren categoria d'heroi nacional. La mateixa premsa s'apressà a afirmar que el monarca era l'únic que podia imposar la rectificació de la política iugoslava.

D'acord o no amb aquesta afirmació, el fet és que, davant el perill d'anar-se'n a rodar el reialme dels serbis, croates i eslovens, com a unitat estatal, el cap de l'Estat prescindí del sistema constitucional establert, per a implantar un règim personal.

El cop d'Estat ha desenrotllat el seu programa, amb vistes primordialment a reforçar la pretesa unitat nacional. Ha dividit el país en "banovines", una mena de províncies, que permeten de fraccionar, a voluntat del govern, les antigues unitats regionals. La reforma administrativa també ha estat portada a terme, amb un gran èxit, segons ens contenen les agències oficioses. El que sembla evident és que el rei Alexandre no ha abusat de les seves atribucions dictatorials. La seva popularitat no s'ha vist disminuïda per l'exercici de les responsabilitats del poder. D'aquesta popularitat, encara que les notícies via París no ens ho diguin, cal exceptuar-ne la dels croates, el nacionalisme dels quals els priva l'adhesió a un règim adreçat primerament contra les seves reivindicacions.

El monarca, però, no s'ha llançat a cercar la sanció electoral així com així. S'ha aprofitat de la nova divisió provincial i ha canviat radicalment la llei electoral. Aquesta tendeix exclusivament a impedir l'aparició de candidatures isolades, que després matisen excessivament la

Skupxina. Parteix d'un principi semblant al que informa la cambra feixista, o sigui, assegurar la uniformitat dels seus components. No exclou, però, només entrebanca, la competència dels partits oposicionistes.

La llei votada el 12 de setembre disposa el següent: La Cambra és elegida per a un període de 4 anys, per sufragi universal directe i públic. Les llistes de candidats són úniques per a tot el país. El cap de llista ha d'ésser presentat, almenys, per 60 electors de cada circumscripció. Les candidatures per a aquestes circumscripcions no són vàlides si no són sostingudes per dos cents electors de la circumscripció. Per altra banda, cal que la candidatura sigui aprovada pel cap de la llista nacional a què està adherida. Els resultats de l'escrutini són establerts de la faísó següent: els vots recollits pels candidats departamentals són totalitzats per cada llista nacional. El cap de llista que obté majoria relativa i tots els candidats que apleguen més de 50.000 sufragis són elegits. A la llista nacional que recull el major nombre de vots se li atribueixen els dos terços dels mandats de les "banovines". Els mandats restants dels atribuïts a la llista nacional són repartits entre les altres llistes, proporcionalment al nombre de mandats de cada "banovina".

Les eleccions del 8 de novembre han tingut l'efecte màgic de suprimir l'oposició a la Cambra. Els diversos partits serbis aconseguiren de presentar-se a la palestra pública unificats dins la llista governamental i amb el programa d'unitat nacional. Davant aquesta unanimitat sèrbia, les diverses oposicions nacionals no arribaren a posar-se d'acord per a presentar la llista nacional. Aleshores fou acordada l'abstenció, per a protestar de la llei electoral. Així, mancades d'oposició, el resultat no podia ésser altre que l'elecció íntegra dels 306 diputats del govern. Unes eleccions verificades en aquesta forma, són una moixiganga molt semblant a certs plebiscits realitzats en altres nacions.

Vegi's l'esclatant (?) triomf de la llista governamental. El nombre de votants a tot el país ha estat de 2.325.245, o sigui el 65 per 100 del cens electoral. Cal remarcar, per exemple, que a Belgrad, que elegia tres diputats, ha obtingut la llista del govern 32.000 sufragis, quan en les darreres eleccions de 1927 els vots assolits per totes les fraccions polítiques ascendien solament a 27.000. Al mateix temps Zagreb, seu del nacionalisme croata, la llista imposada per Belgrad recull 23.000, contra 19.000. I així a tot el país.

Com es veu, la màquina electoral, si se sap maniobrar amb èxit, dona resultats fantàstics. Els governamentals volen perpetuar aquesta victòria, mitjançant la constitució d'un partit homogeni, format pels triomfadors d'avui, comú a tot Iugoslàvia. Naturalment, s'estén, sota l'hegemonia sèrbia. Aspiren, diuen, a l'imperi iugoslau, unificat i preponderant als Balcans.

Remarcàvem abans la bona voluntat de la premsa francesa, tan democràtica al seu país, envers la dictadura iugoslava i les conseqüències d'aquestes eleccions. La política internacional del Quai d'Orsay dona lloc a aquestes contradiccions. Iugoslàvia és l'aliada natural de França en un possible conflicte futur amb Itàlia. I els aliats convé que siguin com més enrobustits, millor.—L. L. O.

RUBRICA DE LA VIDA D'ESPANYA

A demanda d'alguns lectors, introduïm des del present fascicle aquesta nova secció, en la vida d'Espanya trobarà el seu registre i el seu comentari.

No recollirà sols la vida política, ans també les manifestacions d'altres ordres d'importància igual o major, però tampoc no caldrà estranyar-se si els esdeveniments polítics hi ocupen la major part de l'espai. Després de tot, són els més vists i els que més prejudgen els altres i en són conseqüència.

Quant al criteri que informarà aquestes notes, sobretot les polítiques, ens cal advertir que aquesta secció no és purament informativa—com cap de la Revista—però tampoc no és el lloc més indicat per a exposar el nostre pensament en matèries tan delicades, i molt menys a base de fets contingents.

Volem dir que, dintre el pensament catòlic, que no volem oblidar un sol moment, i dintre la fidelitat més absoluta a les normes dictades per la jerarquia eclesiàstica, procurarem ésser imparcials respecte a les diferents interpretacions dels deures i dels drets dels catòlics espanyols en l'hora actual, i al criteri que ha de presidir llur intenció en la vida pública. Ens esforçarem, doncs, al més possible, a fer unes informacions i uns comentaris purament catòlics.

Creiem que aquesta nova rubrica serà del gust dels nostres lectors, i que ens ajudaran comunicant-nos iniciatives, fets i comentaris.

L'elecció de president marca un nou període en la marxa de la República. Surt de la interinitat en què s'havia mogut fins ara, per arribar a la plenitud de desenrotllament. Encara que dolenta, les Corts han elaborat la Constitució. Al govern i a les lleis complementàries pertoca la seva aplicació.

Redactat el Codi polític de l'Estat i elegit el president, quedaven els diversos partits de la Conjunció Republicano-Socialista en llibertat de rompre o continuar el pacte, que els obligava a governar plegats, fins a deixar senyalades aquestes dues fites. La dimissió que tingué lloc mesos enrera d'Alcalà Zamora i Maura era deguda a motius superiors als acords anteriors.

Dimitit el primer ministeri Azaña, per l'imperatiu de l'elecció presidencial, la crisi marca l'entrada en els viarans més genuïnament polítics de la governació de l'Estat. El lliure joc dels partits i dels seus homes representatius entra en el seu ple desenrotllament. Els amics d'aquests espectacles poden quedar ben satisfets.

La tramitació de la crisi ha estat del més pur estil "ancien régime". La fórmula és la mateixa. El president de la República, un cop assabentat de la dimissió, crida el polític que li sembla més ben situat en aquell moment, i li confereix l'encàrrec de formar nou govern. A partir d'aleshores, el designat comença les visites, els conciliàbuls, amb els prohoms dels partits. La premsa governamental que llavors de la sortida d'Alcalà Zamora i Miquel Maura del Govern, llençà les cam-

panes al vol, remarcant la renovació dels costums polítics del país, que representava la ràpida tramitació d'aquella crisi, ha emmudit. Quatre dies hem estat sense Govern, revivint les mateixes hores dels temps dels Romanones, Alhucemas o un cap de fracció qualsevol. L'argument i l'escaenificació, idèntics, els noms dels protagonistes, canviats. Després la presentació a la Cambra, la discussió del vot de confiança i la votació final.

Azaña ha estat, novament, encarregat del Govern, perquè la configuració política de la Cambra no permetia cap altra solució. Situat el líder d'"Acció Republicana" en el centre de la Cambra, és l'home insubstituïble de totes les situacions, mentre una consulta al sufragi no alteri el panorama polític. La reforma que ha portat a cap el ministeri de la guerra li ha donat fama d'ésser home d'acció. Aquesta reforma i la que intenta realitzar en la burocràcia li atorguen l'aurèola d'ésser el "cirurgià de ferro que cal a Espanya", repetidament invocat per Costa. La contundència de les seves intervencions parlamentàries ha ajudat a bastir-li el pedestal. És un polític fred, que sembla que va de dret al seu objectiu, sense parar-se en procediments. El seu hermetisme contrasta amb la verborrea d'un Prieto. El seu gest de marxar al teatre amb la família, en ple desenrotllament de la crisi, en mig de l'estupefacció de tot Madrid, remarca el principal tret del seu caràcter: el menyspreu absolut per l'opinió d'altri i no atorgar a cap cosa més importància de la que realment té. Hom es pregunta sovint en els cercles polítics si els seus actes no són altra cosa que "pose".

Lerroux i el partit radical han quedat al marge de la nova situació ministerial. A iniciativa d'ell ha estat rompuda la Conjunció Republicano-Socialista. En l'actualitat, Lerroux aspira a encarnar l'anti-socialisme, provocat dels desencerts dels homes d'aquesta tendència, al davant d'alguns ministeris. L'allunyament en què s'ha situat—amb l'excusa del conflicte xino-japonès—mentre es discutien els articles més escabrosos de la Constitució el situen en la posició més avantatjosa. No està clarament compromès ni a la dreta, ni a l'esquerra. Avui per avui, és el prototipus de l'home polític. Col·locat en front del nou ministeri, manifesta repetidament que la seva política serà, per ara, de benevolença envers l'obra del Govern. Fent-li costat, trobem l'*Agrupació al Servei de la República* i, més enllà, el Partit Progressista (abans Dreta Republicana). A l'oposició trobem la minoria basco-navarresa, els agraris, els tres diputats regionalistes i diverses personalitats que ostentaven altes representacions en el règim monàrquic.

Exceptuant l'entrada de Carner—valuosa adquisició— a Finances i Zulueta—ambaixador al qual el Vaticà negà el "placet"—a Estat, el nou Govern està compost pels mateixos personatges que l'anterior. Unicament Nicolau d'Olwer—per l'exigua representació parlamentària d'Acció Catalana—i els dos ministres radicals han deixat les carteres. Els altres han realitzat un vistós joc de mans, abans de presentar-se novament al país. S'han permutat les carteres. Albornoz, fracassat a Foment, ocuparà ara la cartera de Justícia; Ferran de los Ríos continuarà la tasca

laicitzant de Marcellí Domingo a Instrucció Pública; aquesta passa a Agricultura, Indústria i Comerç; Prieto, ocupa la nova cartera d'Obres Públiques; Casares Quiroga i Giral, segueixen en el mateix lloc. Azaña, a més de la Presidència, continua ocupant la consubstancial cartera de Guerra.

El país ha seguit el desenrotllament de la crisi sense cap apassionament. D'un cantó, la negativa de Lerroux a col·laborar amb els socialistes, ço que feia preveure el seu final, i d'altre, el desinflament que s'ha experimentat en l'opinió pública, ha fet que passés desapercibuda pel gros públic. El tiratge dels periòdics, baròmetre normal de la importància dels fets, no ha sofert cap variació apreciable. Unicament pels assabentats de les interioritats polítiques, ha estat seguit el seu desenrotllament amb interès.

* * *

Les festes presidencials han tingut la virtut de remoure el somort panorama de la capital. Diem les festes i no l'elecció del senyor Alcalà Zamora, puix aquesta no ha estat cap sorpresa per a ningú. La seva història republicana i moderada alhora el feia el personatge més a la mida per a la primera magistratura de l'Estat. És un element d'estabilitat del règim —i de pacificació alhora—, ço que ha fet que la votació fos unànime. Des de la dreta de la Cambra als radicals socialistes li han otorgat el vot. Només els inadaptats de totes les situacions, els federals i els monàrquics declarats li han negat el sufragi. D'aquesta manera, el senyor Alcalà Zamora queda en una posició magnífica per exercir el seu càrrec.

Novament els carrers de la Vila i ex-Cort han presenciats les vistoses parades militars dels temps de la monarquia. Don Indalecio Prieto, que, certament, no s'ha lluit ocupant el ministeri de Finances, ha demostrat les grans condicions que reuneix per a enlluernar el poble. Mossos d'Esquadra, miquelets, mariners, infanteria de marina, Terç estranger, Regulars, etc., anaren expressament a Madrid per delectar els aficionats a contemplar aquests actes. Certament, s'ha volgut rodejar la promesa presidencial d'aquella pompa i brillantor que es deu al cap d'Estat. En aquest aspecte, s'ha reïxit.

Molt pocs dels diputats—que, per regla general han estat allunyats de les tasques parlamentàries—s'ha sostret a la temptació de presenciar-les. El President de la Generalitat ha volgut contribuir a la solemnitat de la diada amb la seva assistència.

* * *

L'interès de les sessions de Corts ha quedat reduït a la lectura de la declaració ministerial. Les vacances de Nadal han impossibilitat cap més tasca parlamentària. Aquella ha quedat reduïda a una explicació minuciosa del desenrotllament de la crisi i a precisar el programa del Govern. Extensíssima la primera part, la segona, en canvi, s'ha reduït a unes poques paraules: aprovació dels pressupostos, reforma agrària, Estatut de Catalunya i Llei Electoral. Situa la seva labor en aquest ordre. Afegeix, però, que al compàs d'aquestes lleis, el Parlament deurà examinar-ne d'altres no tan importants: divorci, secularització dels cementiris, llei

d'Ordre Públic, etc. Com es veu pel transcrit, el nou Govern seguirà en línies generals la política de l'anterior. Els noms dels titulars de les carteres no permeten, malauradament, de pensar en la rectificació de les directrius antirreligioses.

Sobre l'aprovació de l'Estatut, sembla, per les paraules del Sr. Azaña, que el Govern n'és partidari. Això és un bon símptoma per als catalans, puix queden compromesos els diputats socialistes, els quals fins ara havien constituït el principal obstacle.

Un aspecte tranquil·litzador per al país té la declaració del Govern: la manifestació que en l'ordre social el nou ministeri presentarà poques novetats, més aviat tendint a consolidar la legislació assolida fins ara.

Si aquest punt obeeix a un propòsit mantingut, seria indicatiu que en els homes directors d'avui, s'obre pas el sentit de la realitat espanyola. Una reforma social massa accelerada seria element de profunda pertorbació en la vida econòmica del país. Per a realitzar-la cal comptar, primer, amb una economia sanejada. Sense aquest requisit, produiria efectes contraproductius. A perseverar en aquest criteri, l'orientació del Govern és bona.

Sobre la duració de les Corts, el mateix Azaña ens diu que viuran, mentre siguin un instrument de Govern. Després, però, especifica més: el Parlament viurà el que viurà aquest Govern. Com es veu, Azaña, fa abstracció del fet que les Corts foren convocades amb l'objectiu ben concret de fer la Constitució.

* * *

Josep Ortega i Gasset ha fixat en la seva conferència, que tanta ressonància ha tingut, el pensament d'una gran part del país sobre la marxa del règim. La idea substancial del discurs és en aquelles paraules on diu que l'obra de la República no ha d'ésser obra de partit, sinó obra nacional.

"Rectificació de la República" era el tema de la seva dissertació. Volia dir i digué que les reformes que s'hagin de fer en l'estructuració del país es facin allunyades de preocupacions partidistes, això és de cara a l'interès col·lectiu. Amb les seves paraules, l'exponent intel·lectual més alt de la República afirmava el descontent de la part més cultivada de la nació davant la forma com és dirigit el país.

La segona part del discurs d'Ortega i Gasset precisa el seu pensament sobre la manera d'arribar a aquesta "Rectificació". El qui sapiga llegir entre línies, hi sap veure una crida ben tangible a les classes productores i als elements moderats del país perquè s'apressin a intervenir en la marxa política de la Nació. En aquest pensament, hom hi troba una mica l'Ortega i Gasset anterior a la Dictadura, quan demanava la col·laboració de tothom, per enrobustir el nou Estat que es formés d'aquesta participació intensa.

I, finalment, un altre tret d'aquesta conferència, el trobem en la insinuació del nom de Miquel Maura com la persona que podria encarrilar la nova força de dretes que creu que s'ha de constituir, per fer de contrapès a l'excessiva preponderància de les esquerres, les quals tendeixen a la identificació del règim republicà, amb els seus doctrinarismes i procediments.

L. O.